

UiO : **Universitetet i Oslo**

Når språkpolitikk ikke handler om språk

*Casestudie av styringsdokumenter
ved Universitetet i Oslo 2000–2030*

Aminata Diakite

Masteroppgave i lingvistik

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

Det humanistiske fakultet

Universitetet i Oslo

Vår 2020 | LING4190

Når språkpolitikk ikke handler om språk

*Casestudie av styringsdokumenter
ved Universitetet i Oslo 2000–2030*

When language policy is not about language

*A case study of policy documents
from the University of Oslo
2000–2030*

© Aminata Diakite

2020

Når språkpolitikk ikke handler om språk: Casestudie av styringsdokumenter ved Universitetet i Oslo 2000–2030

Aminata Diakite

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

IV

Sammendrag

Masteroppgaven undersøker hvordan språk reguleres i UiOs styringsdokumenter implisitt og eksplisitt i et diakront perspektiv. Bakgrunnen for studien er den økende bruken av engelsk i akademia til tross for *Mål og mening*, landets første stortingsmelding om språk som skulle oppnå parallellspråklighet i akademia. Denne studien undersøker hvordan språk reguleres lokalt når den nasjonale språkpolitikken ikke har oppnådd ønsket effekt. Strategiene ved UiO 2000–2030 utgjør primærdatabene og blir analysert med teorier om språkpolitikk, diskurs og ideologi og språk på det globale språklige markedet og metodiske tilnærminger til kvalitativ innholdsanalyse og kritisk diskursanalyse. Gjennom nevnte teorier og metoder blir det undersøkt hvordan diskurser i dokumentene er uttrykk for ulike ideologier som tilsvarer ulike samfunnskrefter, og påvirker språkreguleringen ved UiO og styringen av akademia.

Funnene viser at språkreguleringen ved UiO skjer hovedsakelig implisitt gjennom fokuset på internasjonalisering, og det påvirkes av fire ideologier eller krefter som er identifisert i analysen: språkideologi, utadrettet ideologi, innadrettet ideologi og oppadrettet ideologi. Den første, språkideologi, handler eksplisitt om språk, er sjelden og impliserer ofte engelsk. Den andre, utadrettet ideologi, er uttrykk for internasjonalisering, er mest fremtredende og gir mer engelsk. Den tredje, innadrettet ideologi, angår nasjonale forhold, er også fremtredende, men blir redusert til internasjonalisering halvveis ut i perioden. Den fjerde, oppadrettet ideologi, handler om det fremragende og er tett koblet til den utadrettede ideologien. Den sterke tilstedeværelsen av to motstridende ideologier utgjør et *ideologisk paradoks*, som gjør at engelsk blir en følge av også den innadrettede ideologien. Norsk og engelsk tillegges også ulik verdi. Engelsk som forstås som et gunstig kommunikasjonsmiddel, blir tillagt høyere verdi enn norsk som betraktes som et kulturelt fenomen.

Funnene som kan kobles til den nasjonale styringen av universitets- og høyskolesektoren, kan bidra med kunnskap om sektoren i en tid med ny nasjonal politikk innenfor språk og høyere utdanning. En ny stortingsmelding om språk og landets første språklov ble lagt frem 12. mai 2020, og ny universitets- og høyskolelov er ute på høring (NOU 2020:3). Den nasjonale språkpolitikken kan ikke oppnå ønsket effekt dersom samfunnskraftene som fungerer som *de facto* språkpolitikk lokalt ikke tas i betraktning.

Abstract

The thesis investigates how language is regulated in policy documents from the University of Oslo (UiO) implicitly and explicitly from a diachronic perspective. The use of English in Norwegian higher education (HE) is increasing, regardless of the White Paper *Mål og mening* (2008) which was intended to regulate the use of language in Norway comprehensively, and to facilitate the parallel usage of Norwegian and English in HE. Considering that the national language policy has not achieved its objectives, this study intends to capture how language has been regulated locally in HE. The thesis scrutinizes UiO's strategy documents from 2000 to 2030 using theoretical frameworks of language policy, discourse and ideology, and language on the global linguistic market, and methodical approaches of qualitative content analysis, and critical discourse analysis. Through analysis of the discourses of the texts, the study identifies ideologies that influence local language policy. The ideologies are in fact linked to different societal forces that influence HE at large.

The findings show that language is regulated primarily implicitly in UiO's strategy documents from 2000 to 2030. Language policy at UiO is influenced by four ideologies which are identified in the analysis: *language ideology*, *outward ideology*, *inward ideology*, and *upward ideology*. *Language ideology* is concerned with the explicit references to language (which are few), and the ideology often implies English. *Outward ideology* is linked to internationalization, has the highest frequency, and also leads to more English. *Inward ideology* concerns everything national and is also high in frequency. *Upward ideology* relates to expressions of excellence. The strong presence of the presumably conflicting *outward* and *inward ideologies* is called an *ideological paradox* in the study. In addition to the promotion of English occurring through *outward ideology*, English is increasingly becoming an implicit consequence of the *inward ideology* as well. Further, English, and Norwegian are valued differently. The former is granted a higher linguistic capital than the latter. While English is considered a beneficial mean of communication, Norwegian is reduced to culture.

These findings about the discourses and ideologies present in local HE governance can be linked to the national HE governance and shed light on the Norwegian HE sector in a time when creation and revision of national policy is ongoing. National language policy will be unable to accomplish its aims without a close consideration of the societal forces functioning as *de facto* policy at the local level.

Forord

Arbeidet med masteroppgaven var som et langdistanseløp. Det krevde tunnelsyn for å holde fokuset hele veien. Men flere bisto meg underveis, faglig, teknisk og administrativt. De var viktige gjennom studieløpet og i oppgaveskrivingen. Jeg er takknemlig overfor hver av dem.

Haley De Korne og Unn Røyneland, mine to veiledere. Tross sine mange forpliktelser ønsket Unn likevel å veilede oppgaven, og Haley var villig til å ta brorparten av det formelle ansvaret. Takk til dere begge for grundige, konstruktive og oppmuntrende tilbakemeldinger og for at dere alltid var generøse med tiden deres. Det har vært fint med to gode sparringspartnere i de mange tankeprosessene, men jeg er takknemlig for at jeg også fikk rom til å utforme eget prosjekt. Takk for et godt samarbeid.

Kellie Gonçaves, Bente Ailin Svendsen og Maria Obojska, takk for gode råd og anbefalinger i prosjektets preliminnære stadier.

Tor-Audun Kræmer-Olsen (Arkiv Los), Inger-Johanne Ullern (HF), Ingrid Marie Toft (UiB) og Line Aasen (Kunnskapsdepartementet), takk for bistand i lokalisering av og innsyn i upubliserte styringsdokumenter. Selv om bare et utvalg ble med til slutt, var dere uansett til stor hjelp

Klaus Wik (Student-IT ved HF), takk for teknisk hjelp da referanseverktøyet Zotero streiket.

Studieadministrasjonen ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier, takk for god oppfølging gjennom hele studieløpet og for at døra stod åpen i tide og utide.

Min kjære mor og viktigste rådgiver før og under studiene, tante og mine to brødre, takk for alt dere gjør. Dere har vært med hele veien og har støttet meg gjennom hele løpet. Takk for at dere alltid er interesserte og involverte i det jeg driver med. Dere er uvurderlige.

Denne oppgaven vant frem i konkurransen om masterstipend fra MultiLing – Senter for flerspråklighet (SFF) ved UiO. Jeg uttrykker takknemlighet for stipendet, en anerkjennelse av oppgavens relevans for forskningen.

Oslo, mai 2020

Aminata Diakite

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	1
1.1	Problemstilling og forskningsspørsmål	2
1.2	Forskerens posisjon	3
1.3	Disposisjon	4
2	Bakgrunn	5
2.1	Styringen av den norske universitets- og høyskolesektoren.....	5
2.2	Språksituasjonen i universitets- og høyskolesektoren: Norge og Norden.....	6
2.3	Litteraturgjennomgang	9
2.3.1	Språk som studieobjekt	9
2.3.2	Språk som medium i undervisningen	11
2.3.3	Språk i kunnskapsproduksjon og -formidling	12
2.3.4	Språk for arkivering av kunnskap	13
2.3.5	Tendensene i tidligere forskning	13
2.4	Case: Universitetet i Oslo	14
2.5	Masteroppgavens bidrag til fagfeltet	15
3	Teori, metode og data.....	16
3.1	Teori.....	16
3.1.1	Språkpolitikk	16
3.1.2	Diskurs og ideologi	20
3.1.3	Språk på det globale språklige markedet.....	23
3.1.4	Teoriens relevans for forskningsspørsmålene	29
3.2	Metode og data	30
3.2.1	Datainnsamling.....	30
3.2.2	Dataanalyse og -prosessering	33
3.2.3	Metodens relevans for forskningsspørsmålene	37
4	Analyse og resultater	39
4.1	Forskingsspørsmål 2	39
4.1.1	Språklig referanse.....	40
4.1.2	Ikke-språklig referanse	42
4.1.3	Oppsummering	46
4.2	Forskingsspørsmål 3	47

4.2.1	Språkideologi (språk-Diskurs)	48
4.2.2	Utadrettet ideologi (utadrettet Diskurs).....	56
4.2.3	Innadrettet ideologi (innadrettet Diskurs)	73
4.2.4	Oppadrettet ideologi (oppadrettet Diskurs).....	87
4.3	Diakrone tendenser 2000–2030	91
4.3.1	Inter-ideologiske tendenser 2000–2030	92
4.3.2	Intra-ideologiske tendenser 2000–2030	94
5	Drøfting	97
5.1	Teoriene i lys av analysen	97
5.2	Diakrone tendenser og den sosiale konteksten	100
5.2.1	Sjelden <i>språk</i> , alltid <i>engelsk</i>	100
5.2.2	Internasjonalisering for nasjonalisering	102
5.2.3	Fremragende.....	103
5.3	Språkpolitikk som flerlaget: UiO som utadrettet og statlig finansiert.....	104
6	Konklusjon	107
	Litteraturliste	111
	Vedlegg 1	135
	Vedlegg 2	137

Figurer

Figur 1	Språkvalg i masteroppgaver 1986–2016, prosentfordeling	7
Figur 2	Forholdet mellom begrepene i analysen	34
Figur 3	Språklige og ikke-språklige referanser i relative verdier 2000–2030.....	40
Figur 4	Skjerm bilde av forsiden til uio.no på norsk (alternativt språk i den blå sirkelen).....	41
Figur 5	Relativ sammenligning av temaene 2000–2030.....	47
Figur 6	Kontinuum over forholdet mellom den utadrettede og innadrettede ideologien.....	60
Figur 7	Relativ sammenligning av de fire ideologiene 2000–2030	92

Tabeller

Tabell 1	Datamaterialet: sentrale styringsdokumenter ved Universitetet i Oslo 2000–2030... 31	
Tabell 2	Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Langtidsplan 2000–2004..... 42	
Tabell 3	Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Strategisk plan 2005–2009..... 43	
Tabell 4	Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Strategi 2020	44
Tabell 5	Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Strategi 2030-utkastet	45

1 Introduksjon

En sentral nasjonal målsetting for utdanning i Norge har de siste tiårene vært *internasjonalisering* (Kunnskapsdepartementet, 2009b). Verden blir stadig mer globalisert og betydningen av fysiske barrierer reduseres. Internasjonaliseringen av norsk utdanning er ifølge Kunnskapsdepartementet (2009b, s. 5) et mål for å oppnå global konkurransedyktighet og et virkemiddel for kvalitetsøking. Den implementeres på alle utdanningsnivåer, også i høyere utdanning. Det kommer til uttrykk i for eksempel universitets- og høyskoleloven. Den har siden 2005 inkludert internasjonalisering (Universitets- og høyskoleloven, 2005). En ny lov er under utarbeidelse og utkastet som blir presentert i NOU 2020:3 viser at internasjonalisering fortsatt vil spille en viktig rolle (NOU 2020:3, 2020; Universitets- og høyskoleloven, 2005). Selv om internasjonalisering er sentralt for å nå nasjonale målsettinger, har den også fått en uintendert effekt: økende bruken av engelsk i academia på bekostning av norsk og andre språk (Røyneland et al., 2018, s. 48).

Et internasjonalt utdanningssystem med tverrkulturell kommunikasjon vil ofte kreve et *lingua franca*. I norsk sammenheng faller valget generelt på engelsk og i academia har bruken av engelsk økt siden 1980-tallet (Kulturdepartementet, 2008; Kyvik, 2001; Røyneland et al., 2018). Det vil si at den økte også *før* internasjonalisering ble et tydelig fokus i nasjonale styringsdokumenter. Den økende anglifiseringen ble påpekt blant annet i *Mål og mening* i 2008, landets første stortingsmelding om språk (Kulturdepartementet, 2008). Der ble *parallellspråklighet* trukket frem som en løsning for å utjevne den språklige ubalansen særlig i academia. Det vil si at to eller flere språk brukes parallelt i en sektor uten at det ene er over- eller underordnet (Harder, 2008; Kulturdepartementet, 2008, kap. 7.1.8). I tillegg fikk academia et lovpålagt ansvar for ivaretagelse av norsk fagspråk i 2009 (Universitets- og høyskoleloven, 2009). Det kom som følge av sektorens viktige rolle i kunnskapsproduksjon og -formidling og den språklige utviklingen. Dersom en sektor gjennomgår et språkskifte, for eksempel fra norsk til engelsk, vil andre sektorer på sikt følge etter. Det kommer av at: «fagspråket følger kunnskapen,» illustrert med *det fagspråklige kretsløpet* i rapporten *Språk i Norge* (Røyneland et al., 2018, s. 50). Både norsk og engelsk er viktige fagspråk for det norske kunnskapssamfunnet, men bruken av norsk i academia fortsetter å synke. Det skjer til tross for nasjonale føringer om å ivareta norsk fagspråk.

Denne masteroppgaven vil undersøke hvordan språk reguleres i lokale styringsdokumenter i akademia mellom 2000 og 2030. Hvordan språk blir regulert i lys av internasjonalisering vil stå sentralt. *Mål og mening* beskriver de språklige forholdene mellom 2000 og 2008, og *Språk i Norge* beskriver utviklingen mellom 2008 og 2018. De to dokumentene viser at bruken av engelsk i akademia økte både før og etter språkmeldingen. Det vil si at *Mål og mening* ikke har oppnådd ønsket effekt. Norsk og engelsk brukes ikke parallelt. Landets første sektorovergripende språklov skal etter planen vedtas i 2020 og en ny språkmelding er på vei. Selv om det er illustrert hvordan språksituasjonen i norsk akademia utvikler seg, har ingen studier undersøkt hva som skjer i den lokale språkreguleringen. Målet med denne studien er å forstå hvilke krefter som virker inn på den lokale styringen og som kan påvirke språksituasjonen. Det er viktig med tanke på den kommende språkpolitikken og dens innflytelse.

Universitets- og høyskolesektoren innehar en stor grad av autonomi, men må samtidig følge direktiver ovenfra. Som en etat under Kunnskapsdepartementet styres sektoren av universitets- og høyskoleloven helt overordnet. Samtidig må sektoren rette seg etter føringer fra Kulturdepartementet gjennom sektorovergripende språkpolitikk. Føringene fra de nasjonale styringsdokumentene implementeres i de lokale. Diskursene i de lokale dokumentene kan derfor uttrykke hva som til enhver tid prioriteres og anses som viktig i den lokale styringen. Et eksempel på slike dokumenter er strategidokumentene ved Universitetet i Oslo (UiO). De forfattes på tre styringsnivåer: sentralt, ved fakultetene og instituttene. Styringen av UiO er, som beskrevet for andre universiteter i Norden, flerlaget (Soler-Carbonell et al., 2017; Saarinen & Taalas, 2017). Det gjelder også sektoren som helhet; den har et nasjonalt og lokalt styringsnivå. Gjennom gransking av strategidokumentene på UiOs sentrale styringsnivå vil studien undersøke hvordan språk reguleres i den lokale styringen på universitetet. Det kan også gi indikasjoner på hvordan den nasjonale styringen virker inn på den lokale.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Studiens problemstilling og forskningsspørsmål bygger på det som ble presentert over. *Mål og mening* og *Språk i Norge* viser hvordan språksituasjonen i akademia har utviklet seg, og de viser at engelsk blir stadig mer brukt. Problemstillingen i denne studien er: hvilke tendenser

finnes i de lokale styringsdokumentene eller *språkpolitikken*¹? Peker disse i samme retning som språkpraksisen slik den er fremstilt i *Mål og mening* og *Språk i Norge*?

Forskningsspørsmålene under vil belyse dette. Det første er overordnet, og de to andre er operasjonelle:

1. **Hvordan reguleres språk i lokale styringsdokumenter ved UiO i perioden 2000–2030, og hvordan motiveres det ideologisk?**
2. Hvordan blir språk referert til implisitt og eksplisitt i lokale styringsdokumenter på det sentrale styringsnivået ved UiO mellom 2000 og 2030?
3. Hvilke ideologier kan bidra til å forklare funnene i forskningsspørsmål 2?

1.2 Forskerens posisjon

Inspirasjonen bak valget av denne problematikken, språksituasjonen i norsk academia, er et utdrag jeg kom over i desember 2018. Utdraget er fra *Språk i Norge*, en rapport som kartlegger språksituasjonen i landet på utvalgte samfunnsområder. Ett av disse er academia. Rapporten beskriver at engelsk blir stadig mer brukt på bekostning av norsk og andre språk som følge av internasjonalisering. Utdraget det gjelder følger under:

Institusjonene har altså et ansvar for norsk fagspråk, men hvorvidt eller hvordan de oppfyller dette ansvaret, *måles ikke*. Det er per i dag heller *ingen særskilte insentiv som er rettet inn mot mer bruk av norsk* ved universitet og høyskoler. Derimot finnes det *flere insentiv for økt internasjonalisering og økt bruk av engelsk*. Det fører til en nedprioritering av arbeidet med norsk fagspråk til fordel for oppgaver som institusjonene faktisk blir målt på. Dette er også et av de områdene der språkpolitikken er skadelidende fordi den ikke er sektorovergripende, slik Mål og mening la opp til. *Kunnskapsdepartementets vekt på internasjonalisering trumfer Kulturdepartementets krav om bruk av norsk språk*. (min kursivering) (Røyneland et al., 2018, s. 48)

Det som fanget interessen min, er at det etter sigende finnes motstridende krefter i academia som gjør at sektoren trekkes i ulike retninger, og at disse ser ut til å gi ulike språklige utfall. Engelsk følger implisitt av internasjonaliseringen fra Kunnskapsdepartementet, mens det eksplisitte søkelyset på norsk er tydelig bare i språkpolitikken fra Kulturdepartementet (Universitets- og høyskoleloven, 2009). I korte trekk kan man si at Kunnskapsdepartementet legger føringer for mer bruk av engelsk *med* insentiver, mens Kulturdepartementet legger føringer for mer bruk av norsk *uten* insentiver – og academia følger gulrøttene. Det er riktignok ikke bare insentivene som gjør Kunnskapsdepartementets føringer mer

¹ Se 2.4, 3.1.1 og 3.1.4 for studiens definisjon av språkpolitikk

innflytelsesrike, men departementet styrer sektoren i etatstyringen gjennom blant annet lov, stortingsmeldinger og årlige tildelingsbrev. En mer utfyllende beskrivelse av styringen finnes i 2.1 og 2.2, men på bakgrunn av de konkurrerende kreftene som ser ut til å virke i den nasjonale styringen stilte jeg meg flere spørsmål: Hvordan foregår språkreguleringen lokalt når dette er situasjonen nasjonalt? Finnes de samme kreftene også i den lokale styringen? Disse spørsmålene var begynnelsen på denne studien og utviklet seg etter hvert til problemstillingen og forskningsspørsmålene i 1.1.

Akademias sentrale rolle i kunnskapssamfunnet bidro også til å inspirere denne oppgaven. Universitets- og høyskolesektoren er et ledd i *det fagspråklige kretsløpet* (Røyneland et al., 2018, s. 50). Kunnskapen som produseres og formidles i academia tas i bruk i andre sektorer. Dersom sektoren gjennomgår et språkskifte, vil andre sektorer på sikt følge etter. Det skyldes at: «fagspråket følger kunnskapen» (Røyneland et al., 2018, s. 50). Dersom hele universitets- og høyskolesektoren skulle gjennomgå et språkskifte fra norsk til engelsk, ville det bli et tilfelle av *domenetap* for norsk fagspråk (Tislevoll, 2001). Flere studier, rapporter og andre publikasjoner viser at dette er i ferd med å skje i academia og næringslivet (Bogen, 2012, s. 8; Familie- og kulturkomiteen, 2008, kap. 1.5.4; Kristoffersen et al., 2005, kap. 6,8; Kulturdepartementet, 2008, s. 24; Sunde, 2016, s. 134,152). Denne studien av styringsdokumenter ved UiO vil bidra til å belyse hvordan norsk domenetap utspiller seg i den lokale styringen av academia.

1.3 Disposisjon

Masteroppgaven har fem kapitler i tillegg til introduksjonen (1): *bakgrunn* (2), *teori-, metode og data* (3), *analyse- og resultater* (4), *drøfting* (5) og *konklusjon* (6). Kapittel 2 legger frem de kontekstuelle forholdene rundt temaet og problematikken. Kapittel 3 diskuterer den teoretiske og metodiske tilnærmingen i lys av forskningsspørsmålene. Kapittel 4 besvarer forskningsspørsmålene ved bruk av metoden, tett koblet til teorien. Dette er den største og viktigste delen av oppgaven. Kapittel 5 trekker ut de mest sentrale funnene og diskuterer dem i lys av teorien. Kapittel 6 oppsummerer funnene og ser fremover: hvilke implikasjoner har studien for språkreguleringen i academia og styringen av sektoren mer generelt?

2 Bakgrunn

Kapittel 2 undersøker de kontekstuelle forholdene rundt temaet og problematikken i oppgaven. Det inkluderer en beskrivelse av den flerlagede styringen av universitets- og høyskolesektoren (2.1), språksituasjonen i norsk akademia (2.2), tidligere forskning på språk i nordisk akademia (2.3), casen på dagsorden (2.4) og oppgavens bidrag til fagfeltet (2.5).

2.1 Styringen av den norske universitets- og høyskolesektoren

Styringen av norsk akademia foregår på flere nivåer, deriblant nasjonalt. Den nasjonale styringen skjer fortrinnsvis gjennom Kunnskapsdepartementet. Det overordnede styringsdokumentet er universitets- og høyskoleloven, som operasjonaliseres gjennom blant annet stortingsmeldinger og årlige tildelingsbrev. I tillegg til etatstyringen må sektoren følge direktiver fra Kulturdepartementet gjennom den sektorovergripende språkpolitikken.

Institusjonene fikk i 2009 et lovfestet ansvar for ivaretagelse av norsk fagspråk (Universitets- og høyskoleloven, 2009). Dette er nedfelt i universitets- og høyskoleloven selv om språkfeltet er lagt til Kulturdepartementet nasjonalt. Som del av ansvaret for norsk fagspråk må institusjonene utarbeide egne språkstrategier som bygger på *parallellspråklighet* (Kunnskapsdepartementet, 2009a). Det handler om oppnåelse en balanse mellom nasjonale og internasjonale fagspråk (Harder, 2008). I Norge handler parallellspråklighet hovedsakelig om norsk og engelsk, men det kan i prinsippet utvides til å omfatte en balanse mellom bokmål og nynorsk. Per 2018 hadde 14 av 20 institusjoner en slik språkstrategi (Røyneland et al., 2018, s. 51). Foruten den nasjonale styringen skjer det også mye lokalt.

Styringen av akademia foregår også lokalt ved institusjonene, og de innehar en stor grad av autonomi. Den kommer til uttrykk gjennom institusjonenes ulike styringsnivåer. Ved UiO utarbeides det styringsdokumenter sentralt, ved fakultetene og instituttene. Det inkluderer strategier, årsplaner og årsrapporter; sistnevnte fungerer i dialog med Kunnskapsdepartementets tildelingsbrev. Det vil si at styringen innad ved UiO er flerlaget (sentralt, fakultetene og instituttene) slik styringen av sektoren er flerlaget (nasjonalt og lokalt). I tillegg blir akademia påvirket av internasjonale styringsdokumenter, og et eksempel er Bologna-erklæringen (Ljosland, 2005). Den dannet grunnlag for kvalitetsreformen som medførte store strukturelle endringer tidlig på 2000-tallet. Reformen innførte blant annet

gradsstrukturen (*bachelor, master og ph.d*) og studiepoengsystemet (ECTS eller *European Credit Transfer and Accumulation System*) slik vi kjenner det i dag (Kunnskapsdepartementet, 2001).

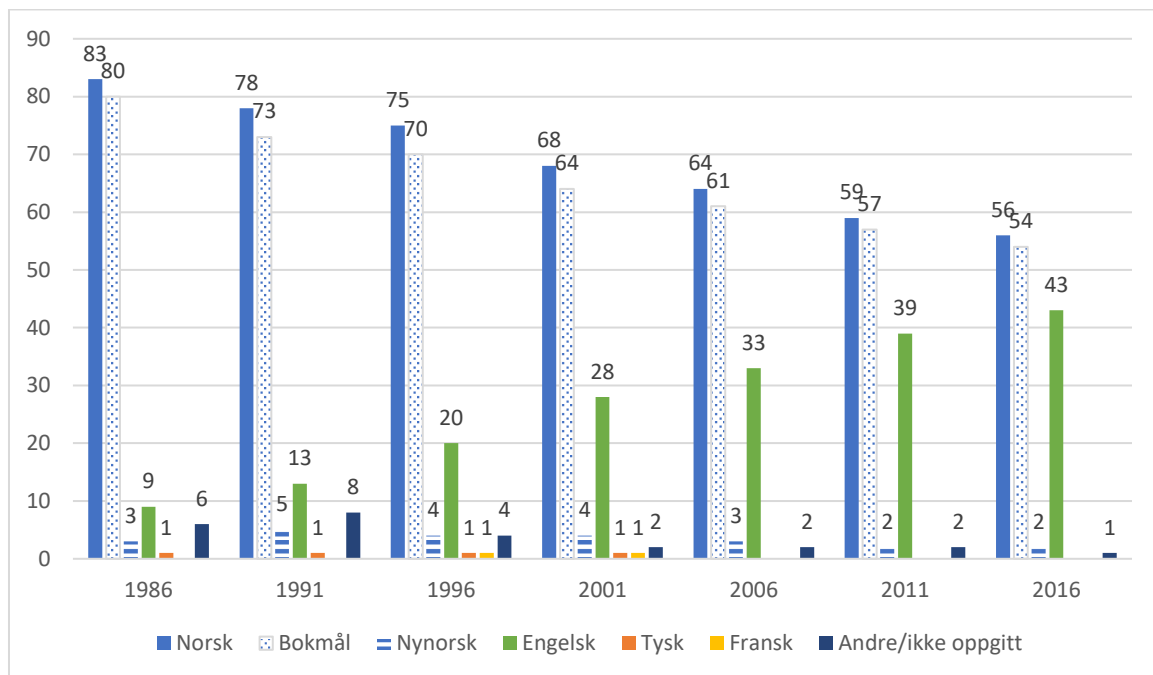
Den korte innføringen i styringen av universitets- og høyskolesektoren etablerer konteksten for studiens datamaterialet, de lokale styringsdokumentene ved UiO. Studien har et diakront perspektiv (2000–2030), og bakgrunnen for det er språksituasjonen i akademia.

2.2 Språksituasjonen i universitets- og høyskolesektoren: Norge og Norden

Språksituasjonen i akademia har er kartlagt blant annet i rapporten *Språk i Norge – kultur og infrastruktur* (Røyneland et al., 2018). Rapporten ble presentert av Språkrådets fremtidsutvalg i 2018. Utvalget ble utnevnt for å kartlegge de viktigste innsatsområdene for å sikre at nasjonalspråkene fortsetter å ha en sterk posisjon i fremtiden (Røyneland et al., 2018, s. 7). Akademia er ett av disse. Rapporten fastslår at tendensene i *Mål og mening* står vedlike: bruken av engelsk fortsetter å øke (Kulturdepartementet, 2008). Det skjer på bekostning av norsk og andre språk, sistnevnte er sterkt underrepresenterte i akademia. Valget faller i økende grad på engelsk for studenter, doktorstipendiater og forskere. Det kommer frem av språkvalg i masteroppgaver, doktoravhandlinger, vitenskapelige publikasjoner og undervisningsspråk (NIFU, 2018; Røyneland et al., 2018, s. 20, 52; Schwach & Elken, 2018, s. 22).

Statistikk over språkvalg i masteroppgaver illustrerer den språklige utviklingen i akademia. Schwach og Elken (2018) viser at det var en gradvis nedgang i bruken av norsk og en jevn økning i bruken av engelsk fra 1986 til 2016. Åtte av ti masteroppgaver ble skrevet på norsk og én av ti på engelsk i 1986; tretti år senere ble fem av ti skrevet på norsk og fire av ti på engelsk (Schwach & Elken, 2018, s. 22). Figur 1 gir en detaljert illustrasjon av fordelingen mellom norsk, engelsk og andre språk og er basert på *tabell 2.1* hos Schwach og Elken (2018). Tallene ble sett i sammenheng med studentenes språklige bakgrunn og deres ambisjoner etter endt studie. Ni av ti bachelor- og masterstudenter i 2018 var innenlandske, mens én av ti var utenlandske (Schwach & Elken, 2018, s. 9). Majoriteten av masterstudentene, 89 prosent, oppga norsk som førstespråk og satser på en karriere i Norge. Samtidig ønsker bare 10-15 prosent en karriere i akademia hvor engelsk er et mye brukt

fagspråk (Schwach & Elken, 2018, s. 9). Det vil si at tilnærmet alle landets studenter vil trenge et godt norsk fagspråk (Schwach & Elken, 2018, s. 9).

Figur 1 Språkvalg i masteroppgaver 1986–2016, prosentfordeling²

Tendensene peker i retning av engelsk diakront til tross for at språket ikke har en formell status i Norge. I Kachrus (1990) rammeverk for *World Englishes* kan Norge sies å falle inn i *the extended circle* hvor engelsk er et fremmedspråk. Det er i motsetning til *the inner circle* og *the outer circle* hvor engelsk er et første- eller andrespråk, respektivt. Kachrus rammeverk er en av flere tilnærminger til *World Englishes* og *Global English* som er blitt problematisert i senere tider og for eksempel Rindal og Piercy (2013, s. 211-212,224) argumenterer for at engelsk er et *de facto* andrespråk i Norge. Det kan antas at dette vil ha implikasjoner for hvordan man vurderer nivået på språkkompetansen. Cummins (2008) snakker om *BICS* og *CALP* (se 3.1.3). Det første er en mer allmenn engelskkompetanse brukt i dagligtale, mens det andre er akademisk engelsk. Det kan derfor være problematisk å anta at alle som besitter engelsk på grunnleggende nivå også vil være i stand til å bruke det i akademisk sammenheng.

Engelsk er et viktig fagspråk, men et fremmedspråk (eller *de facto* andrespråk) i Norge. Det betyr at majoriteten ikke har engelsk, men norsk, som førstespråk. Dette får konsekvenser i

² Tallene i figuren er hentet fra tabell 2.1 hos Schwach og Elken (2018, s. 22). De skriver at totalen for hvert år er 100 prosent, men det er tre feilberegninger. Ved gjennomgang faller totalen på 99 prosent i 1986, 101 prosent i 1991 og 99 prosent i 2006. Det kommer ikke frem hva det skyldes i 1986 og 2006, men i 1996 står *norsk* med 75 prosent, mens fordelingen mellom *bokmål* og *nynorsk* er på henholdsvis 70 og 4 prosent.

akademia (se 2.3). Den økende bruken av engelsk fører til at andre (nasjonal)språk blir underrepresenterte og gjør at noen kan streve med ulike nivåer av engelsk. Merk at det ikke legges frem et ultimatum hvor norsk settes opp mot engelsk, men begge fagspråkene er viktige for academia og kunnskapssamfunnet. Et overdrevent fokus på det nasjonale i kraft av at det er nasjonalt kan som kjent få negative følger. Det er ikke målet eller intensjonen her. Det som derimot belyses er at bruken av et fremmedspråk fører med seg egne utfordringer for individet, sektoren og samfunnet. En rekke studier fra Norden har undersøkt for eksempel studenters språkforståelse i engelsk-medium-undervisning (Hellekjær, 2010a, 2010b), deres leseforståelse av engelsk (Hellekjær, 2009), konsekvensene av norsk-engelsk språkskifte for undervisningen og studentenes læringsutbytte (Ingvarsdóttir & Arnbjörnsdóttir, 2010; Jakobsen, 2010; Kling, 2015, 2016; Tange, 2010), og andre studier har problematisert den mangelfulle opplæringen i akademisk engelsk (Hellekjær & Fairway, 2015; Hellekjær & Hellekjær, 2015)). Med andre ord kan også bruken av engelsk føre med seg utfordringer, men ikke alle vurderer det slik. Helge Lødrup ved UiO er et eksempel. Lødrup mener at et språkskifte til engelsk som undervisningsspråk er uproblematisk (på masterprogrammet i lingvistikk, UiO), og han trekker frem kun positive følger av anglifiseringen og internasjonalisering (Noregs Mållag, 2019, s. 13).

Anglifisering er en form for språklig homogenisering, hvor det språklige mangfoldet reduseres i ett språks favør. Anglifiseringen av academia kan påvirke andre samfunnssektorer siden *fagspråket følger kunnskapen* (se 1). Dersom flere sektorer gjennomgår et språkskifte fra norsk til engelsk, såkalt *domenetap*, vil det på sikt kunne føre til at norsk ikke lenger anses nødvendig som fagspråk. Norsk har generelt høy såkalt *etnolingvistisk vitalitet* og vil trolig ikke forsvinne fra samfunnet, men det kan oppstå et funksjonelt skille mellom norsk og engelsk (Giles et al., 1977). Engelsk kan bli språket for formelle situasjoner (høyspråk), mens norsk kan bli forbeholdt uformelle situasjoner (lavspråk); dette er et eksempel på *diglossi* (Ferguson, 1959; Fishman, 1967). En slik utvikling er ikke betinget av at individene, institusjonene eller sektorene ønsker den, men skjer fordi språk er en integrert del av samfunnet. Generelle samfunnsstrømninger påvirker språk. Det kan derfor få uintenderte følger dersom språk ikke reguleres i forhold til disse. Et eksempel er internasjonalisering.

Flere studier og rapporter viser at bruken av engelsk i academia har økt siden 1980-tallet (Kulturdepartementet, 2008; Kyvik, 2001; Røynealand et al., 2018). Det betyr at økningen startet lenge før nasjonale føringer om internasjonalisering. Kvalitetsreformen som bygger på Bologna-erklæringen (og Sorbonne-erklæringen), var et viktig steg mot internasjonaliseringen

av norsk akademia (European Ministers of Higher Education, 1999; Kunnskapsdepartementet, 2001; The four Ministers in charge for France, Germany, Italy and the United Kingdom, 1998). Kvalitetsreformen gjorde sektoren mer global gjennom for eksempel en internasjonal gradsstruktur og et felles europeisk studiepoengsystem (Kunnskapsdepartementet, 2001). Likevel ble en mer helhetlig internasjonalisering iverksatt først i 2009 gjennom internasjonaliseringsmeldingen (Kunnskapsdepartementet, 2009b). Selv om engelsk ikke nødvendigvis formuleres som et mål i denne stortingsmeldingen beskrives det som et virkemiddel.

Språksituasjonen i akademia har dannet grunnlag for en rekke studier i Norge og Norden. Kun et mindretall av dem er fra den norske konteksten, men de nordiske studiene er også relevante i norsk sammenheng. Det kommer av at tendensene i norsk akademia observeres også i resten av Norden. De nordiske landene er blant de ledende tilbyderne av engelskspråklige studieprogrammer. Disse går under flere navn, deriblant *English-taught programs* (ETP), *English-medium instruction* (EMI) og *content and language-integrated learning* (CLIL) (Airey et al., 2017). Den sterke tilstedeværelsen av engelsk i Norden gjelder ikke bare akademia. Dette er undersøkt i flere rapporter, andre publikasjoner og forskningsarbeid som doktoravhandlinger. To viktige bidrag er *Hvor parallelt* og *More parallel, please!* i regi av Nordisk ministerråd (Gregersen, 2014, 2018). Dette er det ledende samarbeidsorganet mellom de nordiske landene. Parallellspråklighet blir vektlagt i begge rapportene. Andre vitenskapelige publikasjoner omhandler en rekke ulike temaer. Studiene vil gjennomgå i 2.3 hvor målet er å kartlegge de nordiske studiene av språk i akademia.

2.3 Litteraturgjennomgang

Studiene av språk i nordisk akademia handler om særlig fire temaer: språk som studieobjekt (2.3.1), språk som medium i undervisningen (2.3.2), språk i kunnskapsproduksjon og -formidling (2.3.3) og språk for arkivering av kunnskap (2.3.4). Det første, andre og siste temaet er hentet fra Brumfits kategorisering av språkets tre funksjoner i høyere utdanning (Brumfit, 2004, s. 163–164). De tre kategoriene viser seg å være dekkende for flere av disse studiene, og Saarinen (2017, s. 153–154) bruker Brumfits rammeverk for å kartlegge tidligere studier av språk i akademia.

2.3.1 Språk som studieobjekt

Språk som studieobjekt er det mest studerte temaet i forskning på språk i høyere utdanning i Norden. Studiene omhandler hovedsakelig tre forhold: policydokumenter, påvirkningen til og utbredelsen av engelsk i nordisk akademia og engelsk-medium-undervisning. Disse vil gjennomgås nærmere.

Policydokumenter

I lys av den økende bruken av engelsk i akademia har de nordiske landene i større eller mindre grad innført nasjonale retningslinjer for å regulere forholdet mellom engelsk og nasjonalspråkene (Saarinen & Taalas, 2017). Tilsvarende kan sies om universitetene og høyskolene. De regulerer språk gjennom policydokumenter om utdanning generelt eller språk spesielt. Det er disse policydokumentene, på ulike nivåer i akademia, som er studert.

Forholdet mellom engelsk og lokalspråkene har dannet grunnlag for en rekke ulike studier. Sentralt for en del av dem har vært å analysere ulike diskurser om engelsk og lokalspråkene og holdninger og ideologier (Björkman, 2014, 2015; Hult, 2007; Hultgren, 2014; Karlsson & Karlsson, 2020; Ljosland, 2005, 2007, 2008, 2015; Phillipson, 2006; Soler et al., 2018). Policydokumenter om språk er problematisert i nordiske studier om språk som studieobjekt, og kritikken har vært rettet mot at de ikke tar høyde for disiplinære forskjeller som kan påvirke språkbruk (Kuteeva & Airey, 2014).

Andre studier har belyst forskjellene mellom ulike typer policydokumenter og har trukket frem at det finnes forskjellige typer språkpolitikk i Norden: *åpen* og *skjult* språkpolitikk (Moring et al., 2013) og *implisitt* og *eksplisitt* språkpolitikk (Saarinen & Nikula, 2012). Det finnes også skjulte mekanismer i utformingen av språkpolitikk (Siiner, 2010). Andre aspekter som er undersøkt er motivasjoner for dokumentenes utarbeidelse, språkplanlegging og språkhierarkier og globaliseringen av engelsk gjennom dokumentene (Hult, 2012; Risager, 2012; Saarinen, 2014, 2017). Flere studier har lagt vekt på parallellspråklighet (Hult & Källkvist, 2016; Hultgren, 2014; Kuteeva, 2014). En rekke studier har undersøkt forholdet mellom språkpolitikk og -praksis (Björkman, 2014; Hult, 2007; Hultgren, 2014; Kuteeva, 2014; Lindström, 2012; Ljosland, 2008, 2014, 2015; Saarinen, 2012; Saarinen & Nikula, 2012). Også språkpolitikk som flerlaget (*multi-layered*) har vært sentralt (Hult, 2012; Hult & Källkvist, 2016; Ljosland, 2008; Moring et al., 2013; Risager, 2012; Soler-Carbonell et al., 2017; Saarinen, 2017).

Påvirkningen til og utbredelsen av engelsk

Andre studier av *språk som studieobjekt* har undersøkt den generelle påvirkningen på og utbredelsen av engelsk i nordisk akademia. Studiene har hatt ulike innfallsvinkler. Noen av dem har studert konsekvensene av anglifiseringen på den enkelte undervisningssituasjonen, akademia (som helhet) og nasjonalspråkene (Brock-Utne, 2001; Gunnarsson, 2000; Preisler, 2009; Söderlundh, 2012). Andre har gransket den dominerende posisjonen til engelsk i akademia i lys av begreper om domenetap og parallellspråklighet (Fabricius et al., 2017; Linn, 2010; Preisler, 2009). Flere studier har problematisert at internasjonaliseringen implementeres med et (hovedsakelig) angloamerikansk fokus (Larsen et al., 2016; Preisler et al., 2011). Noen studier har undersøkt den offentlige diskursen om akademia og engelsk i akademia (Preisler, 2005; Vingaard Johansen et al., 2017). Det er observert at konsepter og begreper fra *New Public Management* blir stadig mer brukt. Den store utbredelsen av engelsk har gjort at flere sammenligner det med latin, men dette er problematisert (Mortensen & Haberland, 2012).

Engelsk-medium-undervisning

I tillegg til studiene om policydokumenter og utbredelsen av engelsk i akademia har engelsk-medium-undervisning vært sentralt i studier av *språk som studieobjekt*. Det handler ikke om den faktiske språkbruken, relevant i 2.3.2, men om hvordan engelsk-medium-undervisning utvikler seg og ekspanderer. Det inkluderer den manglende forskningen på konsekvensene av engelsk-medium-undervisning, som er kritisert (Airey et al., 2017).

2.3.2 Språk som medium i undervisningen

Studiene av *språk som medium i undervisningen* har handlet om *språkbruk* i en klasseromskontekst og *språkkompetanse* i undervisningssammenheng. Det er en gradvis overgang mellom de to typene, men studiene fordeles respektivt av praktiske hensyn.

Språkbruk

Studiene av språkbruk i en klasseromskontekst handler om engelsk-medium-undervisning. De har undersøkt både studenter og forelesere. Flere av studiene har handlet om den språklige distribusjonen i undervisningssituasjonen. Særlig forholdet mellom engelsk og nasjonalspråkene og deres bruksmønstre er undersøkt (Nissen, 2015; Söderlundh, 2010; Östman, 2015). Andre studier har sett på språkvalgene til nasjonale og internasjonale studenter, og førstnevnte har undersøkt nordiske studenter i et annet nordisk land (Haberland,

2011; Hauksdóttir, 2012; Holmen, 2016). En rekke studier har gransket foreleseres språkpraksis og deres egne og studentenes holdninger til den (Hultgren, 2013; Jensen et al., 2009; Soren, 2013; Tange, 2010; Thøgersen & Airey, 2011). For eksempel Thøgersen og Airey (2011) undersøker en forelesers språkpraksis og observerer store forskjeller når den samme forelesningen gis på engelsk istedenfor dansk (foreleserens førstespråk). Foreleseren bruker lenger tid, snakker saktere, repeterer mer og har en mer formell og sammenfattet retorisk stil på i den engelske parallellforelesningen. Det er også undersøkt hvordan studenter og forelesere reflekterer rundt engelsk-medium-undervisning og språkendring fra et nasjonalspråk til engelsk, mer generelt (Bolton & Kuteeva, 2012; Ljosland, 2015). Studentenes læringsutbytte ved engelsk undervisningsspråk er også undersøkt (Airey, 2009). En litt annen type studier har sett på språkbruk i studentinteraksjon. Disse har undersøkt studentgrupper som kommuniserer med et felles førstespråk og grupper som kommuniserer med et *lingua franca* (Björkman, 2011; Mortensen, 2010, 2014). Det er observert forskjeller mellom disse studentgruppene.

Språkkompetanse

Studier av språkkompetanse i en undervisningssituasjon har hatt flere innfallsvinkler. Både studenters og foreleseres språkkompetanse er undersøkt. Disse har handlet om studentenes språkforståelse i engelsk-medium-undervisning (Hellekjær, 2010a, 2010b). Studentenes leseforståelsen til studentene er studert (Hellekjær, 2009). Én studie har omhandlet språkutviklingen til en foreleser som gjennomgikk formell, akademisk engelskopplæring (Westbrook & Henriksen, 2011).

2.3.3 Språk i kunnskapsproduksjon og -formidling

Studiene av *språk i kunnskapsproduksjon og -formidling* har omhandlet konsekvensene av internasjonalisering og anglisering for forskere, forelesere og studenter. I motsetning til studiene i 2.3.2 handler ikke disse om faktisk språkbruk. De handler derimot om hvilke språklige konsekvenser det får for studenter og forskere når undervisningsspråket skifter til engelsk, publikasjoner forfattes på engelsk istedenfor nasjonalspråkene og den kulturelle utvekslingen øker. Flere av disse studiene har omhandlet foreleseres refleksjoner rundt et språkskifte fra et nordisk språk til engelsk. Temaene her har vært språkskiftets konsekvenser for undervisningssituasjonen og studentenes læringsutbytte (Ingvarsdóttir & Arnbjörnsdóttir, 2010; Jakobsen, 2010; Kling, 2015, 2016; Tange, 2010). Bakgrunnen for forskeres språkvalg i

vitenskapelige publikasjoner er også undersøkt. Disse studiene har belyst også holdninger og motivasjoner for språkvalgene (Mannberg, 1986; Petersen & Shaw, 2002; Sivertsen, 2011). Andre studier har gransket forskeres syn på den offentlige diskursen om engelsk i academia (Jensen & Thøgersen, 2011). Noen studier har tatt for seg hvordan studenter opplever å studere på et andre- eller fremmedspråk, henholdsvis dansk og engelsk (Bukve, 2018; Larsen, 2013; Laursen, 2013). Flere studier har påpekt at formell kompetanse i akademisk engelsk mangler ved høyere utdanningsinstitusjonene (Hellekjær & Fairway, 2015; Hellekjær & Hellekjær, 2015). De legger vekt på at institusjonene må gå over fra å bare tilby engelsk-medium-undervisning til å gi dedikert opplæring i akademisk engelsk.

Merk at flere av studiene i 2.3.2 og 2.3.3 observerer at studentene strever når undervisningsspråket endres til engelsk. Men ved engelsk-medium-undervisning i ikke-engelskspråklige land har foreleserne ofte samme førstespråk som studentene. Dette er en viktig observasjon om konsekvensene av anglifiseringen (og internasjonaliseringen). Endringen av undervisningsspråk fører med seg enge utfordringer og gjør ikke nødvendigvis studentene bedre rustet til å bruke akademisk engelsk.

2.3.4 Språk for arkivering av kunnskap

Studiene av *språk for arkivering av kunnskap* har handlet om språk i slikt som bøker, artikler og biblioteker (Brumfit, 2004). Anglifiseringen av academia kommer til uttrykk i språkvalgene til studenter, stipendiater og forskere. Flere studier har derfor undersøkt språkvalgene i deres kunnskapsproduksjon. Disse har omhandlet valg av pensum og pensumspråk og har sammenlignet ulike disipliner, institusjoner og utdanningsnivåer (bachelor og master) (Bogen, 2012; Hatlevik & Norgård, 2001; Pecorari et al., 2011; Schwach & Dalseng, 2011). Andre studier har kartlagt språkvalg i masteroppgaver og doktoravhandlinger (Bogen, 2012; Isaksson, 2008; Östlund & Örneholm, 2000). Et par studier har gått videre enn bare en kartlegging av bruksmønstrene. De har også sett på motivasjoner for språkvalgene og konsekvensene av dem (Schwach, 2007, 2009).

2.3.5 Tendensene i tidligere forskning

Språk i nordisk academia er altså undersøkt i en rekke studier, og de omhandler hovedsakelig fire temaområder: *språk som studieobjekt*, her granskes policydokumenter, engelsk-medium-undervisning og påvirkningen på og utbredelsen av engelsk i academia (2.3.1), *språk som*

medium i undervisningen, her ser man både på språkbruk i undervisningen og språkkompetansen til studenter og forelesere (2.3.2), *språk i kunnskapsproduksjon og -formidling*, her ses det primært på konsekvensene av anglifiseringen for studenter, forskere og forelesere (2.3.3) og *språk for arkivering av kunnskap*, her undersøkes språkvalg i ulike typer arkivering: fortrinnsvis pensum, masteroppgaver og doktoravhandlinger (2.3.4). Språk i nordisk academia er altså studert fra en rekke ulike vinkler, men det er likevel flere aspekter som ikke er belyst i tidligere forskning (se 2.5).

2.4 Case: Universitetet i Oslo

Dette er en diakron casestudie av UiOs styringsdokumenter (2000–2030), og valget av UiO som case har flere årsaker. Universitetet er Norges største, eldste og høyest rangerte høyere utdanningsinstitusjon. En studie av UiO kan derfor gi kunnskap om både situasjonen ved universitetet selv og den mulige utviklingen for andre universiteter og høyskoler i Norge. Som en foregangsinstusjon i landet har UiO stor innflytelse. Et nylig eksempel er opprettelsen av *honours*-programmet, et tverrfaglig bachelorprogram med flere studiepoeng enn en tradisjonell bachelor. Dette initiativet ble raskt vurdert ved Universitetet i Bergen og NTNU. UiB innførte tilsvarende (Hellesund & Schei, 2019). Med UiO som case vil studien undersøke hvordan språk reguleres i styringsdokumentene ved en stor og innflytelsesrik institusjon.

Studien vil granske styringsdokumentene på UiOs sentrale styringsnivå, men styringen av universitetet foregår sentralt, ved fakultetene og instituttene (se 2.1). Det sentrale styringsnivået er valgt av to grunner. På den ene siden fordi det finnes lite eller ingen eksplisitt språkpolitikk ved UiO. Det sentrale nivået har hatt ett eksplisitt språkpolitisk dokument (per 2020) som forfattet i 2010 (se 3.2.1). Ved fakultetene og instituttene finnes det ingen eksplisitt språkpolitikk som regulerer dem helhetlig. På den andre siden er det sentrale nivået valgt siden statistikk viser at bruken av engelsk i academia har økt siden 1980-tallet (og frem til 2016, det seneste rapporterte årstallet så vidt meg bekjent, se Hatlevik og Norgård (2001) og Schwach og Elken (2018)). Den fortsetter trolig å øke (se utviklingen i figur 1 og rapporten *Språk i Norge*) (Røyneland et al., 2018, s. 46–53). De sentrale dokumentene er de viktigste ved UiO, og dokumenter fra de øvrige styringsnivåene forfattes på bakgrunn av dem. Føringer om universitetets ambisjoner og utvikling vil finnes her. De er også et godt utgangspunkt siden policydokumenter som ikke er eksplisitt språkregulerende viser seg å kunne bli *de facto* språkpolitikk (se f.eks. Ljosland (2005), men også andre studier i 2.3.1).

Studien bruker en bredere definisjon av språkpolitikk enn den vi kjenner fra dagligtalen og politikken; den kaller *de facto* språkpolitikk for *språkpolitikk* (Johnson, 2013). I denne definisjonen likestilles implisitt og eksplisitt språkpolitikk (se 3.1.1 og 3.1.4). Det vil si at språkpolitikk i praksis kan være intendert eller uintentert: den *kan* handle om språk, men kan også *ikke* handle om språk. Det står i stil med funnene i tidligere forskning, nevnt over, og situasjonen i norsk academia (se 1.2). Internasjonaliseringen ved UiO reguleres eksplisitt som del av de generelle styringsdokumentene (og noen dedikerte dokumenter, se 3.2.1), mens språk reguleres eksplisitt i ett språkpolitisk dokument. I lys av tidligere studier fra Norden og observasjoner om norske forhold bør man dermed undersøke de generelle styringsdokumentene for mulig implisitt språkpolitikk. Johnsons (2013) tilnærming åpner opp for dette (se 3.1.1).

2.5 Masteroppgavens bidrag til fagfeltet

Denne diakrone studien av UiOs styringsdokumenter vil bidra til forskningen på UiO, norsk academia og høyere utdanning i Norden. Det finnes få studier av språksituasjonen ved UiO, Norges ledende høyere utdanningsinstitusjon (men se Bogen (2012) og Thingnes (2015)). Det er sentralt å få bedre innsikt i og oversikt over hvordan språk forvaltes ved UiO av hensyn til universitetets innflytelse og posisjon (som foregangsinstitusjon) i Norge. Det norske universitets- og høyskolelandskapet har nylig (per 2020) gjennomgått store endringer som følge av strukturmeldingen (Kunnskapsdepartementet, 2015). Hvordan språk forvaltes i de mange fusjonsprosessene og universitetsakkrediteringene har ingen undersøkt foreløpig. Casestudier av enkeltinstitusjoner kan bidra med verdifull kunnskap om den nasjonale konteksten og kan legge grunnlag for tverrnasjonale studier mellom de nordiske landene. Blant de mange studiene av språk i nordisk academia dekker kun noen få av dem Norge, for eksempel Airey et al. (2017), Ljosland (2005, 2008) og Saarinen (2017). Det er behov for flere norske studier, og det styrkes av at Norge ikke har et dedikert senter som kartlegger de språklige implikasjonene av internasjonaliseringen. I Danmark finnes *Center for Internationalisering og Parallelsproglighed* (København Universitet). Studiene av den nordiske konteksten (utenom Norge) er mange, men prosjektet vil bidra til studiene av policydokumenter (i 2.3.1) fra en diakron vinkel. Dette har ikke, så vidt meg bekjent, blitt gjort i tidligere forskning i Norden. Flere av studiene påpeker likevel at angliseringen (og internasjonaliseringen) har økt over tid, for eksempel Hultgren (2014). Når angliseringen har økt diakront, er det viktig og relevant hvordan policydokumentene har utviklet seg diakront.

3 Teori, metode og data

Kapittel 3 legger frem og vurderer hvilken teori (3.1) og metode (3.2) som skal anvendes i studien; datamaterialet gjennomgås som del av metoden. Teori og metode gjennomgås samlet siden metode er forankret i teori.

3.1 Teori

De teoretiske begrepene som vil anvendes i denne studien handler om språkpolitikk (3.1.1), diskurs og ideologi (3.1.2) og språk på det globale språklige markedet (3.1.3). Disse vil ses i sammenheng med forskningsspørsmålene (3.1.4). Årsakene til de teoretiske valgene vil legges frem aller først.

Studien undersøker fortrinnsvis styringsdokumenter som ikke handler eksplisitt om språk. Det kommer av at tidligere forskning har vist at dokumenter som ikke er eksplisitt språkregulerende, kan få en uintendert effekt på språk (se 2.4). Det gir grunnlag for å utvide den tradisjonelle definisjonen av språkpolitikk slik noen tilnærminger har gjort. Flere tilnærminger til språkpolitikk vil sammenlignes, men studien vil også ta i bruk andre teorier. Disse omhandler forholdet mellom diskurs og ideologi. Valget av disse kommer av at dokumenter utgjør datamaterialet. Språk forstås ikke som nøytralt, men ideologisk (se 3.1.2). Det trengs derfor en teori som kan forklare hvordan det tekstuelle og ideologiske henger sammen. I tillegg vil studien anvende teorier om hvordan det tekstuelle og ideologiske påvirkes av generelle samfunnstrømninger. Det vil bli gjort for å danne et helhetlig bilde av datamaterialet og konteksten det opptrer i. Styringsdokumentene er ment å påvirke universitetets utvikling. Det er derfor nødvendig å forstå hvordan disse er koblet til ulike strømninger i samfunnet. Dette er også viktig siden samfunnstrømningene ikke er statiske, men skiftende. I en diakron studie som denne kan man derfor få innblikk i hvordan dette eventuelt har fått utslag på styringsdokumentene (og språkreguleringen).

3.1.1 Språkpolitikk

Fagfeltet som går under *språkpolitikk og -planlegging* i dag, er teoretisert på flere måter gjennom historien. Det reflekteres i de ulike navnene feltet har hatt. Fagfeltet kan føres tilbake til feltet *language engineering* på 1940-tallet og senere *language planning* på 1960-tallet (Baldauf, 2010; García, 2015). Ikke bare navnet har endret seg, men også definisjonen.

Begrepet *language planning* ble først brukt av Uriel Weinreich i 1957, men ble gjort kjent og etablert som fagbegrep av Einar Haugen. Sistnevnte betraktes som språkplanleggingsfeltets pioner. Haugens (1966) definisjon av *language planning* inkluderer fire elementer: “(1) norm selection, (2) codification, (3) implementation of language functions by spread, and (4) elaboration of functions to meet language needs.” Det første handler om språkets formelle rolle i samfunnet; det andre gjelder valget av språklige former; det tredje angår hvorvidt språkpolitikken implementeres; det fjerde handler om språklige reformer som har konsekvenser for samfunnet, for eksempel standardisering (García, 2015, s. 353). Haugens definisjon beskriver språkplanlegging som en ovenfra-og-ned aktivitet. Dette har vært forståelsen også i noen av de senere tilnærmingene til språkpolitikk. Haugens definisjon følger en eldre tradisjon hvor språkpolitikk (av flere) ble forstått som ideologisk nøytralt (Johnson & Stephens, 2018, s. 811; Ricento, 2018, s. 197–200).

For eksempel Kaplan og Baldauf (1997) definerer språkpolitikk i konteksten av språkplanlegging, lignende Haugens (1966) definisjon. De forstår språkpolitikk som produktet av en språkplan fra en offisiell aktor aktør, for eksempel et lands myndigheter (Kaplan & Baldauf, 1997, s. xi). Tollefsons (1991) tilnærming er et annet eksempel. Han bruker begrepet *language policy* og *language policy-planning*. Definisjonen av disse inkluderer et ovenfra-og-ned-perspektiv og et nedenfra-og-opp-perspektiv. På den ene siden defineres *language policy* som: “[...] a form of disciplinary power. Its success depends in part upon the ability of the state to structure into the institutions of society the differentiation of individuals into ‘insider’ and ‘outsiders’” (Tollefson, 1991, s. 16). På den andre siden definerer han *language planning-policy* som:

“[...] the institutionalization of language as a basis for distinctions among social groups (classes). That is, language policy is one mechanism for locating language within social structure so that language determines who has access to political power and economic resources. Language policy is one mechanism by which dominant groups establish hegemony in language use.” (Tollefson, 1991, s. 207)

Tollefson har en flerfoldig definisjon av det vi i dag kaller for språkpolitikk og -planlegging. Han forstår det både som et verktøy myndighetene bruker for å etablere språklig og menneskelig differensiering, og en mellommenneskelig mekanisme for å oppnå dominans. I motsetning til Kaplan og Baldauf beskriver Tollefson at språkpolitikk og -planlegging kan medføre gnisninger i asymmetriske maktrelasjoner. Det er altså ideologisk ladet. Denne definisjonen peker fremover i tid, for eksempel mot Spolsky (2004).

Spolsky har en tredelt definisjon av språkpolitikk: (i) *language practices*, (ii) *language beliefs or ideologies* og (iii) *language planning or management* (2004, s. 5). Det er noen likhetstrekk mellom Spolskys og Tollefsens tilnærminger, men hos Spolsky blir det gjort eksplisitt hvordan de ulike delene av definisjonen vektlegges. Ideologi er en av definisjonens tre grunnsteiner. Merk at ideologi er blitt stadig mer fremtredende, og Spolskys definisjon er bare en av flere hvor dette har en sentral plass. Et annet eksempel er Johnsons (2013) definisjon av språkpolitikk (som denne studien vil basere seg på). En av hovedforskjellene mellom denne og andre definisjoner er at språkpolitikk forstås som enda mer komplekst og flerfoldig.

Johnson (2013, s. 8) definerer både *a language policy* og ulike typer *language policies*. Den første beskrives som: “a policy mechanism that impacts the structure, function, use, or acquisition of language.” Definisjonen inkluderer fire punkter:

1. Official regulations – often enacted in the form of written documents, intended to effect some change in the form, function, use, or acquisition of language – which can influence economic, political, and educational opportunity;
2. Unofficial, covert, de facto, and implicit mechanisms, connected to language beliefs and practices, that have regulating power over language use and interaction within communities, workplaces, and schools;
3. Not just products but processes – “policy” as a verb, not a noun – that are driven by a diversity of language policy agents across multiple layers of policy creation, interpretation, appropriation, and instantiation;
4. Policy texts and discourses across multiple contexts and layers of policy activity, which are influenced by the ideologies and discourses unique to that context.
(Johnson, 2013, s. 8–9)

De to siste delene av definisjonen trekker frem flerlagde prosesser (3), policydokumenter og policydiskurser (4). Studien av ulike nivåer i policyutformingen er ofte viktig i *kritiske* studier av språkpolitikk: “[...] critical ethnographic research is typically multi-scalar in nature, so it is able to take account of policy processes at work in different social spaces, on different scales, from local to global” (Martin-Jones & Cabral, 2018, s. 82). Antall nivåer som undersøkes avhenger av studiens omfang, se Martin-Jones og Cabral (2018, s. 83). Blommaert (2007) beskriver at: “[...] the connection between such scales is indexical.” *Scales* kan defineres slik:

I have been using the term “scale” as an attempt to provide a metaphor that suggests that we have to imagine things that are of a different order, that are hierarchically ranked, stratified. [...] Scales offer us a vertical image of spaces, of space as stratified and therefore power-

invested; but they also suggest deep connections between spatial and temporal features.
(Blommaert, 2007, s. 4)

Blommaerts (2007) definisjon av *scales* (som her kalles for *skalaer*) bidrar til å teoretisere forholdet mellom de ulike nivåene i språkpolitikk, som er viktig i Johnsons (2013) tilnærming.

Etter definisjonen av språkpolitikk i entall tar Johnson (2013) i bruk flere dikotomier for definisjonens andre del (*language policies*). Han bruker etablerte dikotomier, presenterer noen nye og redefinerer andre. Det finnes fire typer *language policies*:

A. Genesis:

- a. *Top-down policy*: macro-level policy developed by some governing or authoritative body or person
- b. *Bottom-up policy*: micro-level or grassroots generated policy for and by the community that it impacts

B. Means and goals:

- a. *Overt policy*: overtly expressed in written or spoken policy texts
- b. *Covert policy*: intentionally concealed at the macro-level (collusive) or at the micro-level (subversive)

C. Documentation:

- a. *Explicit policy*: officially documented in written or spoken policy texts
- b. *Implicit policy*: occurring without or in spite of official policy texts

D. In law and in practice:

- a. *De jure policy*: policy «in law[;]» officially documented in writing
- b. *De facto policy*: policy «in practice[;]» refers to both locally produced policies that arise without or in spite of de jure policies and local language practices that differ from de jure policies; de facto practices can reflect (or not) de facto policies (Johnson, 2013, s. 9)

Ett av punktene i Johnsons (2013) definisjon vil modifiseres i denne studien: *covert policy* (means and goals). Johnson definerer dette som “intentionally concealed,” men hvorvidt noe er skjult med eller uten hensikt er vanskelig å fastslå kun med denne teorien. Man vil i tilfelle trenge en metode for å kartlegge holdningene til dokumentets forfatter(e). Styringsdokumentene i denne studien (særlig strategiene, se 3.2.1) har ingen klart definert forfatter. De utarbeides

gjennom en omfattende prosess med høringsrunder, møter i universitetsstyret og lignende. Selv om det er universitetsstyret som vedtar den endelige strategien kan utarbeidelsen sies å være en kollektiv innsats. Med en klart definert gruppe forfattere kunne man tatt i bruk for eksempel en etnografisk metode. Det ville gjort det mulig å undersøke forfatterens holdninger og motivasjoner. Johnson tar selv i bruk etnografi. Likevel vil det vil trolig finnes tilfeller hvor noe er skjult uten at det er med hensikt. I denne studien vil *covert policy* derfor defineres uten begrepet *intentionally*; dette er den nye definisjonen: “[...] concealed at the macro-level (collusive) or at the micro-level (subversive)” (Johnson, 2013, s. 9–10).

Johnsons (2013) definisjon av språkpolitikk kan oppsummeres i korte trekk. På den ene siden defineres språkpolitikk som en *mekanisme* som påvirker ulike aspekter ved språk. Det inkluderer offisielle reguleringer, uoffisielle mekanismer tilknyttet ideologi og praksis, flerlagde prosesser, policydokumenter og diskurser. På den andre siden forstås språkpolitikk som et sett med dikotomier: *top-down/bottom-up*, *overt/covert*, *implicit/explicit* og *de jure/de facto*. Dette er til forskjell fra for eksempel Kaplan og Baldaufs definisjon, hvor språkpolitikk forstås som et fysisk dokument, og Spolskys tredelte definisjon (*language practices, language beliefs or ideologies* og *language planning or management*). Johnsons definisjon er mer dekkende for de mange formene språkpolitikk kan opptre i. For denne studien er særlig to deler av definisjonen viktige: *implicit policy* (documentation) og *covert policy* (means and goals). Det skyldes at datamaterialet hovedsakelig består av styringsdokumenter som ikke er eksplisitt språkpolitikk. Disse kan likevel ha innvirkning på språkreguleringen og særlig denne delen av definisjonen tar høyde for det.

3.1.2 Diskurs og ideologi

Ideologi definert

Ideologi er sentralt innenfor språkpolitikk, men nøyaktig hva det er vil undersøkes nærmere i dette delkapittelet. Det teoretiseres innenfor flere fagfelt; her angår det *språkideologi*. Ifølge Woolard og Schieffelin (1994, s. 57–58) følger definisjonene av språkideologi hovedsakelig to tendenser: “the basic division in studies of ideology is between *neutral* and *critical* values of the term” (min kursivering). Et eksempel på den første tendensen er: “shared bodies of commonsense notions about the nature of language in the world” (Rumsey, 1990, s. 346). Et eksempel på den andre tendensen er: “any sets of beliefs about language articulated by the users as a rationalization or justification of perceived language structure and use” (Silverstein,

1979, s. 193). Det etableres altså et skille mellom et såkalt nøytralt og kritisk syn på språkideologi. Dette ser ut til å samsvare med hvordan man betrakter studier innenfor (anvendt) lingvistikk før og etter *the critical turn*. Den kritiske vendingen startet på 1960-tallet. Følgende sitat fra Woolard og Schieffelin (1994, s. 57) gjør det nærliggende å tro at deres skille henger sammen med den kritiske vendingen: “this critical stance often characterizes studies of language politics and of language and social class” (se også Iyer et al. (2014, s. 317)). De utformer selv en definisjon som er ment å være dekkende for de nøytrale og kritiske definisjonene av språkideologi: “cultural conceptions of language—its nature, structure, and use—and on conceptions of communicative behavior as an enactment of a collective order” (Woolard, 1992, s. 235; Woolard & Schieffelin, 1994, s. 54). Denne definisjonen kan sies å være generell. I denne studien vil en mer konkret definisjon tas i bruk.

Ideologi presisert

Irvine og Gals (2000) definisjon av språkideologi er mer konkret enn definisjonen til Woolard og Schieffelin. De definerer språkideologi i konteksten av *linguistic differentiation*. Det vil si identifisering av språklige varieteter, som forutsetter at de ses i opposisjon til hverandre (Irvine & Gal, 2000, s. 35). I denne sammenhengen blir ideologi definert som: “[...] the ideological aspects of that linguistic differentiation – *the ideas with which participants and observers frame their understanding of linguistic varieties and map those understandings onto people, events, and activities that are significant to them*” (min kursivering) (Irvine & Gal, 2000, s. 35). De har observert at de mange ideologiene har noen fellestrekk, som kan observeres gjennom tre semiotiske prosesser: *iconization*, *erasure* og *fractal recursivity*. Svendsen (2014) har oversatt disse til *ikonisering*, *utvisking* og *gjentatt produksjon av motsetninger*. De tre prosessene er sentrale i denne studien.

Ikonisering defineres som forholdet mellom et sosialt bilde og en lingvistisk egenskap eller varietet, hvor det settes likhetstegn mellom det sosiale bildet og den lingvistiske egenskapen/varieteten (Irvine & Gal, 2000, s. 37). Det gjør at egenskapen eller varieteten blir et ikon for det sosiale bildet; egenskapen eller varieteten betraktes som iboende eller en del av essensen til for eksempel en hel gruppe mennesker. Et eksempel kan hentes fra Morten Irgens, daværende prorektor ved OsloMet. Han etablerer en årsakssammenheng mellom et språkskifte fra norsk til engelsk i akademia og: «[en] sterkere internasjonal posisjon» (Irgens, 2015). Engelsk blir et symbol for fremgang. Hvorvidt kvaliteten på språkproduksjonen har noe å si, blir ikke nevnt. Definisjonen av ikonisering vil utvides i denne studien: forholdet mellom et

sosialt bilde og en lingvistisk egenskap eller varietet hvor det settes likhetstegn mellom det sosiale bildet og den (*implisitte*) lingvistiske egenskapen/varieteten (se 3.2.2).

Utvisking vil si at et sosiolingvistisk felt forenkles ved at kompleksiteten til personer, aktiviteter eller (sosiolingvistiske) fenomener reduseres eller viskes ut. Det som ikke er i tråd med ideologien viskes ut eller bortforklares, bevisst eller ubevisst (Irvine & Gal, 2000, s. 38–39) Et eksempel er utviskingen av enkeltspråk som engelsk og russisk i språkpolitiske styringsdokumenter i akademia (Soler-Carbonell, 2015, s. 264; Saarinen & Nikula, 2012). Det er observert at disse erstattes med det mer generiske begrepet *foreign language* eller utelates helt (også generisk). Både Soler-Carbonell (2015) og Saarinen og Nikula (2012) observerte ideologiske spenninger i de språkpolitiske dokumentene som dannet grunnlag for deres studier. Det kan ha medvirket til utviskingen.

Gjentatt produksjon av motsetninger vil si at kontraster fremheves og blir gjort gjeldende for mer enn det som var opprinnelig og at disse kontrastene gjentas. Kontrastene kan også kalles for motsetninger eller ulikheter. Prosessen bygger på ikonisering. Et eksempel er beskrivelsen av engelsk som et fremgangsspråk i akademia mens kunnskapsproduksjon på norsk er kalt for «bakstreversk» (Ljosland, 2003, s. 80,85). En gjentatt kobling mellom *engelsk* og *fremgangsrikt* og *norsk* og *bakstreversk* blir et tilfelle av gjentatt produksjon av motsetninger.

Forholdet mellom diskurs og ideologi

Det legges opp til at det kan være en sammenheng mellom diskurs og ideologi i studiens forskningsspørsmål, og det er beskrevet av for eksempel Gee (1990, 2011, s. 161, 2015). Gee lager et skille mellom “*little-d*” *discourse* og “*big-d*” *Discourse*. Det siste kan sies å være synonymt med ideologi: “[*big-d*] Discourses are inherently ideological” (Gee, 1990, s. 161). Også Chhuon (2015, s. 45–46) forstår (stor-d) Diskurs som ideologi. Gees diskursbegreper oversettes til (*liten-d*) *diskurs* og (*stor-d*) *Diskurs* i denne studien. Det første defineres som “language-in-use or stretches of language,” mens det andre defineres som (i tillegg til sitatet over om ideologi):

[...] socially accepted associations among ways of using language, of thinking, valuing, acting, and interacting, in the “right” places and at the “right” times with the “right” objects (associations that can be used to identify oneself as a member of a socially meaningful group or “social network”). (Gee, 2011, s. 34)

Diskurs og ideologi vil ses i sammenheng med språkpolitikk.

Diskurs og ideologi i språkpolitikk

Selv om ideologi ble beskrevet som del av språkpolitikk i Johnsons tilnærming (se 3.1.1), ble det ikke vektlagt hva det innebærer at språkpolitikk er ideologisk. Johnson (2013, s. 111) beskriver at språkpolitikk skaper og skapes av såkalte *policydiskurser*. Disse har: “[...] a dialogic relationship with social, political, and cultural practices” (ibid.). Policydiskursene kan derfor gi innblikk i hvilke aktører og krefter som har makt og innflytelse på et samfunnsområde. De er ideologiske og både former og formes av maktrelasjoner (ibid.). Dette har implikasjoner for (skriftlig og muntlig) språkpolitikk, som er: “[...] products of policy discourse” (Johnson, 2013, s. 111). Policydokumenter kan derfor illustrere hvilke ideologiske spenninger som foreligger på gjeldende tidspunkt og i gjeldende kontekst. De er kalt for “frozen actions:” et utsnitt av eksisterende språkideologier på gjeldende tidspunkt (Hult, 2015, s. 222; Norris, 2004, s. 13–14; Norris & Makboon, 2015, s. 2). Styringsdokumenter er en type policydokumenter. Studien av disse (ved UiO) vil derfor gi diakron kunnskap om hvilke *frozen actions* som til enhver tid har foreligget i perioden 2000–2030.

Ideologi kan også ses i sammenheng med Johnsons ulike typer språkpolitikk (se 3.1.1). To av typene er spesielt interessante: overt/covert policy (means and goals) og implicit/explicit policy (documentation). Disse er interessante fordi bare ett styringsdokument på UiOs sentrale nivå mellom 2000 og 2030 er eksplisitt språkpolitisk (per 2020). Tidligere studier viser at ikke-språkpolitiske policydokumenter kan bli *de facto* språkpolitikk, men ingen studier har undersøkt om dette er tilfelle også ved UiO. Denne studien vil belyse dette (se forskningsspørsmålene i 1.1). En viktig antagelse om ideologi er at den kan være skjult eller implisitt. Det er sentralt for eksempel i kritisk diskursanalyse (i motsetning til tradisjonell diskursanalyse): “Among the descriptive, explanatory and practical aims of CDA-studies is the attempt to *uncover, reveal or disclose* what is implicit, hidden or otherwise not immediately obvious in relations of discursively enacted dominance or their underlying ideologies” (opprinnelig kursiv) (van Dijk, 1995, s. 18). Med andre ord er kritisk diskursanalyse en metode som er ment å kaste lys over det skjulte og implisitte. Det kan derfor være et nyttig verktøy i en studie som denne (se 3.2.2).

3.1.3 Språk på det globale språklige markedet

Det er allerede fastslått at språk er ideologisk, og det er flere grunner til det. Språk er både kommunikasjon og en viktig del av identitet og kultur. Men språk er også makt, symbolsk

makt. Denne studien behandler språk og diskurs som studieobjekt. Det er derfor verdt å undersøke hvordan språk henger sammen med makt. Flere har teoretisert forholdet mellom disse, og noen av dem vil trekkes frem her. De bruker begreper om blant annet *lingvistisk kapital og marked* (oversatt fra *linguistic capital* og *linguistic market* hos Røyneland (2005, kap. 5.2.4)) og *språklig kommodifisering* (Bourdieu, 1977, 1991; Heller, 2010). Teoriene vil ses i sammenheng med språkets rolle i høyere utdanning, og dets forbindelse til globalisert kapitalisme (Duchêne & Heller, 2012). Det vil også inkludere Cummins' (2008) begreper om *Basic Interpersonal Communication Skills* (BICS) og *Cognitive Academic Language Proficiency* (CALP).

Lingvistisk kapital og marked

Lingvistisk kapital inngår i Bourdieus mer overordnede teori om kapital. Den har tre hovedtyper: økonomisk, sosial og kulturell kapital. Den første handler om materielle ressurser, for eksempel penger; den andre handler om gruppemedlemskap og nettverk; den tredje handler om dannelse, utdanning og kunnskap om kulturelle koder (Bourdieu, 1977, 1986). *Lingvistisk kapital* inngår i den siste.

Begrepet *lingvistisk kapital* (og *lingvistisk marked*) bygger på denne forutsetningen: "Discourse is a symbolic asset which can receive different values depending on the market on which it is offered" (Bourdieu, 1977, s. 651). Det vil si at en språklig ytring ikke produseres i vakuum, men i en gitt kontekst (dette utvides til å gjelde også det skriftlige selv om Bourdieu vektla det muntlige). Denne konteksten kalles for et *lingvistisk marked* (Bourdieu, 1991, s. 18). Varer på et marked har alle en verdi, og ulike varer er av ulik verdi. En viktig del av språkbrukernes *lingvistiske kompetanse* er å kunne navigere disse markedene ved å: "[...] produce expressions which are highly valued on the markets concerned" (ibid.). I hvilken grad språkbrukerne lykkes med dette måles i lingvistisk kapital: "[...] the capacity to produce expressions *à propos*, for a particular market" (Bourdieu, 1991, s. 18). Det vil si at språkbrukernes ytringer viser verdien til deres lingvistiske kompetanse. Besittelse av høy lingvistisk kapital handler ikke bare om et språklig fortrinn. Det er enda viktigere at den kan veksles til andre typer kapital. I praksis betyr dette at kosten og nytten til en ytring (eller et språk) veies opp mot hverandre basert på hva som er passende for et gitt marked. Disse markedene er ikke statiske, men endrer seg over tid. Det som betraktes som høy lingvistisk kapital på et tidspunkt kan være annerledes på et annet. Det er spesielt viktig i en diakron studie som denne. Merk at Bourdieus teori er kritisert for å være deterministisk. Det gjelder

særlig hans begrep om habitus hvor aktøren ikke har agens (se for eksempel Yang (2014) og Barrett og Martina (2012) for utdypning og annen vinkling).

Bourdieu (1977, 1986, 1991) viser at språk og språkvalg påvirkes av hva som anses nyttig og viktig i det øvrige samfunnet. Hvilke(t) språk som tas i bruk i samfunnet er derfor avhengig av uttellingen det kan gi språkbrukerne, individuelt eller kollektivt. Det kollektive gjelder for eksempel akademia. I Bourdieus rammeverk kan akademia kalles for et lingvistisk marked. Norsk og engelsk er de mest fremtredende språkene på dette markedet (i Norge), men utviklingen viser at engelsk blir stadig mer brukt istedenfor norsk og andre språk (se 2.2). Den økende bruken av engelsk skyldes at språket har høyere lingvistisk kapital enn øvrige språk på det akademiske markedet. Det vil derfor være en mer ettertraktet vare siden det kan gi høyere lingvistisk kompetanse. Spørsmålet er da hva som gjør at et språk tillegges høyere kapital enn et annet i akademia. Det har blitt nevnt at kosten og nytten til et språk veies opp mot hverandre i lys av markedet. Faktorene som påvirker dette, vil undersøkes videre.

Språkets rolle i høyere utdanning: lingvistisk marked og globalisert kapitalisme

For å kaste lys over språkets rolle i akademia er det nødvendig å undersøke hvordan universitetet (her generisk) har utviklet seg historisk i lys av internasjonalisering. Alle stegene i universitetets utvikling er ikke observert i Norge, men andre land vil bli nevnt underveis. Det er likevel sentralt å få innblikk i hvordan engelsk har ekspandert i høyere utdanning. Mye forskning er gjort på dette området (f.eks. Olssen og Peters (2005) og antologiene Foskett og Maringe (2010) og King, Marginson og Naidoo (2011)). Scott (2011), en del av sistnevnte antologi, beskriver at universitet i flere europeiske land og i USA har gjennomgått tre stadier siden 1800-tallet. Hvert stadium er en idealisert *type*: *the classical university* (1800–), *the modern/mass university* (medio-1900–) og *the entrepreneurial university* (2000–) (Scott, 2011, s. 62). De tre typene er kumulative. Det har utslag på blant annet hvilke verdier som anses viktige, og internasjonalisering er en av dem.

The classical university fra 1800-tallet var et nasjonalt prosjekt med globale innslag. Det gjorde seg gjeldende for land som Storbritannia, Frankrike og Spania (men også i Norge var universitetet viktig i nasjonsbyggingen). Universitetene i disse landene ble dannet som ledd i nasjonsbygging og nasjonalisme. Samtidig ble høyere utdanning i respektive land ekspandert gjennom europeisk imperialisme. Scott (2011, s. 63) sier at imperialismen var den første formen for internasjonalisering ved datidens universiteter. Det hadde språklige konsekvenser.

Særlig engelsk, fransk og spansk fikk et utvidet språkdomene. Det var starten på engelskens globale dominans.

The modern/mass university fra (medio-)1900-tallet bevarte verdien om internasjonalisering. Den ble også styrket ytterligere. Det hadde implikasjoner for de tidligere imperialiststatene og USA. På den ene siden økte mobiliteten mellom de tidligere koloni- og imperialiststatene. Det kom som følge av et økt behov for akademisk ekspertise i de tidligere koloniene. På den andre siden ble USA ansett mer progressive (og attraktive) på denne tiden siden de tok del i det ideologiske skiftet etter andre verdenskrig. USA satset på masseutdanning med ideer om demokrati, individualisme og selvrealisering; høyere utdanning var en del av den sosiale reformen (fra totalitarisme til demokrati) (Scott, 2011, s. 64). Den språklige forbindelsen mellom de tidligere koloni- og imperialiststatene fasiliterte den kulturelle utvekslingen, men se Scott (2011, s. 63) for en problematisering av dette. Samtidig kan den kulturelle utvekslingen ha bidratt til å styrke gjeldende språk i de tidligere kolonistatene. Merk hvordan de samme språkene fremdeles brukes i høyere utdanning i flere av de tidligere kolonistatene. Samtidig har USAs fremtredende rolle medvirket til engelskens styrkede posisjon i høyere utdanning.

The entrepreneurial university fra 2000-tallet har kumulert de internasjonale og individualistiske verdiene fra de forrige typene. Samtidig er universitetet (igjen generisk) blitt mer markedsorientert. Dette stadiet gjelder både USA og Europa. Også i Norge er det observert at høyere utdanning er blitt mer markedsorientert (se for eksempel Hauan (2009) og Moldenæs og Pettersen (2019)). Høyere utdanningsinstitusjonene satser mer på internasjonalisering og beskrives som “quasi-commercial organizations” i den globale kunnskapsøkonomien (Scott, 2011, s. 64). Begreper fra *New Public Management* tas i bruk, og høyere utdanning er blitt et *marked* med profitt (se 2.3.1) (Olssen & Peters, 2005). Universitetets utvikling viser at USA og Storbritannia er de store drivkreftene i høyere utdanning globalt – begge med engelsk som majoritetsspråk.

Universitet (igjen generisk) har gjennomgått flere forandringer og fått et endret syn på seg selv (Scott, 2011, s. 64). Dette er også tilfelle i Norge selv om ikke alle de tre typene er relevante for den norske konteksten. Universitetet ble dannet som ledd i den norske nasjonsbyggingen. Det samsvarer med en av de sentrale verdiene i *the classical university*. Noen av elementene i *the entrepreneurial university* finnes også blant norske universiteter (se *Strategisk plan 2005–2009* i 4.2.3 for et eksempel fra UiO). Endringene i universitetet

gjennom historien har også diskursive implikasjoner. Det får utslag på måten man snakker om språk på. Det kan best illustreres med Duchêne og Hellers (2012, s. 1) begreper om *pride* og *profit*. Dette er to typer diskurser. *Pride* handler om språk som kulturarv, politikk og nasjonsbygging, og *profit* handler om språk som middel for økonomisk vinning. Den første typen var dominerende frem til 1990/2000-tallet i land i det globale sør. Den andre ble mer fremtredende etter denne perioden. Det har likevel ikke vært et ensbetydende skifte fra én diskurs til en annen. Tendensen er den samme i høyere utdanning.

Språklig kommodifisering i høyere utdanning

Universitetets endrede syn på seg selv og dets implikasjoner for språk peker i retning av *commodification of language* (Heller, 2010). Språklig kommodifisering finner sted når språk beskrives og brukes som et økonomisk gode. Teoriene til Duchêne og Heller (2012) og Bourdieu (1991) tematiserer dette. Den språklige kommodifiseringen i akademia kommer til uttrykk også i Norge. Det kan illustreres med de språklige konsekvensene av *tellekantsystemet* (formelt *publiseringsindikatoren*). Indikatoren skiller mellom tidsskrifter på nivå-I og nivå-II, den siste for de mest fremstående. De fleste nivå-II-tidsskriftene er engelskspråklige og gir forskeren og institusjonen mer uttelling (økonomisk og i prestisje). Det fører til at engelsk tillegges høyere lingvistisk kapital enn norsk: artikkelsskriving på engelsk kan veksles til høyere økonomisk og sosial kapital på det lingvistiske markedet *akademia*. Det kan legges til at de som står bak de mest fremstående tidsskriftene ofte befinner seg i engelskspråklige land. Artikler har blitt den dominerende formen for kunnskapsproduksjon internasjonalt. Engelsk blir i økende grad det foretrukne fagspråket i kunnskapsproduksjon blant norske forskere (se 2.2). Følgene er derfor store når tellekantsystemet får denne uintenderte effekten.

Kunnskapsproduksjon på engelsk er ikke negativt, men det er viktig å reflektere rundt det.

Den uintenderte effekten av tellekantsystemet bør tas i betraktning i utarbeidelse av språkpolitikk. Det gjelder med tanke på det nasjonale målet om å oppnå parallellspråklighet i sektoren (se 1, 2.1 og 2.2) og for å kvalitetssikre kunnskapsproduksjonen (språklig).

Språkpolitikken bør inkludere begge deler siden bruken av et *lingua franca* ofte er nødvendig.

Det fører oss tilbake til der vi startet: hva som gjør at et språk tillegges høyere kapital enn et annet i akademia. Som ledd i en søken etter sosiale, økonomiske og kulturelle fortrinn blir engelsk et redskap og et mål i norsk akademia. Et redskap for forskning, samhandling og utveksling med fremstående forskere og institusjoner i engelskspråklige land; et mål ved at språket blir en stedfortreder for det fremstående selv i fraværet av disse forskerne og

institusjonene. Det siste skjer når språket tas i bruk i land og kontekster hvor det ikke er grunnlag for det (sosialt eller historisk: ved at språket har en formell status eller har hatt en sentral rolle i historien, for eksempel i tidligere kolonistater). Et eksempel hvor engelsk er både et *redskap* og et *mål* er når forskere med norsk som førstespråk velger å publisere på engelsk. Bruken av engelsk i en slik sammenheng muliggjør internasjonal samhandling med det større akademiske fellesskapet (redskap). Samtidig kan det motiveres av at engelsk har høyere verdi (målt i lingvistisk kapital). Engelsk kan derfor veksles til høyere sosial og økonomisk kapital sammenlignet med norsk (mål). Når engelsk blir et mål, er dette et eksempel på språklig kommodifisering.

At engelsk har høyere lingvistisk kapital enn norsk i academia kommer til uttrykk for eksempel gjennom kunnskapsproduksjon på engelsk. Tendensen er den samme for masterstudenter. De velger stadig oftere å skrive masteroppgavene sine på engelsk. Det skjer til tross for at nærmest alle har norsk som førstespråk og søker seg til et norsk arbeidsliv *utenfor academia* (hvor engelsk er et mye brukt fagspråk) (Schwach & Elken, 2018). Dette kan skyldes at engelsk er et *mål* for masterstudentene (se over). Flere studier har undersøkt motivasjonene for masterstudentenes språkvalg (se 2.3.4). En annen studie viser at landets studenter eksponeres for mer engelskspråklig pensum på masternivå enn på bachelornivå (Schwach & Mæsel, 2013). En mulig forklaring på masterstudentenes språkvalg er at eksponeringen for engelsk styrker språkets kapital hos dem, og det kan føre til at studentene vurderer det som et bedre valg på det akademiske markedet. Dette henger sammen med den lingvistiske kompetansen (nevnt tidligere).

Selv om engelsk i økende grad blir det foretrukne fagspråket blant landets masterstudenter (som for doktorstipendiater og forskere), tyder tidligere studier på at både norske og nordiske studenter strever med engelsk i academia (se 2.3). Det er til tross for at engelskkompetansen i de nordiske landene sies å være høy. Dette kan forklares ved at de to språkvariantene, allmenn og akademisk engelsk, representerer en lav og høy språkvariant hos andrespråkstalere av engelsk. Dette er kalt for *Basic Interpersonal Communication Skills* (BICS) og *Cognitive Academic Language Proficiency* (CALP), respektivt: “BICS refers to conversational fluency in a language while CALP refers to students’ ability to understand and express, in both oral and written modes, concepts and ideas that are relevant to success in school” (Cummins, 2008, s. 71). Med andre ord er BICS engelsk slik den brukes i dagligtalen, mens CALP er akademisk engelsk. Cummins’ teori bygger på datamateriale fra barn i Canada med engelsk som andrespråk. Han sier at BICS tilegnes innen to års eksponering for engelsk, mens det tar i

gjennomsnitt fem til ti år for barna å tilegne seg CALP-kompetanse (Cummins, 2008, s. 72–73). Merk at Cummins’ teori er mye kritisert (se f.eks. Cummins (2008) for en gjennomgang).

3.1.4 Teoriens relevans for forskningsspørsmålene

Teoriene i 3.1 handler om språkpolitikk, diskurs og ideologi, kommodifisering og symbolsk makt. Disse vil ses i sammenheng med forskningsspørsmålene (se 1.1). Det overordnede forskningsspørsmålet er: *hvordan reguleres språk i lokale styringsdokumenter ved UiO i perioden 2000–2030, og hvordan motiveres det ideologisk?* Teorigjennomgangen har vist at definisjonen av språkpolitikk er bredere enn den vi kjenner fra dagligtalen og politikken. *Mål og mening* kalles for *språkpolitikk* siden det er et (nasjonalt) styringsdokument som regulerer språkbruk. Det overordnede forskningsspørsmålet åpner opp for at styringsdokumenter som ikke handler eksplisitt om språk kan få følger for språk. Tidligere forskning viser at det er grunnlag for å utvide horisonten siden slike policydokumenter kan fungere som (implisitt) språkpolitikk (se 2.3). Den språklige utviklingen i academia skjer til tross for eksplisitt språkpolitikk (som har mål om parallellspråklighet, se 2.2). Det vil si at den nasjonale språkpolitikken ikke har oppnådd ønsket effekt. Ved hjelp av forskningsspørsmålene vil studien undersøke hvordan språk reguleres i utslagsgivende styringsdokumenter lokalt i academia, implisitt og eksplisitt. Johnsons (2013) flerfoldige tilnærming til språkpolitikk er nyttig for dette formålet. Den vektlegger også de skjulte, implisitte og uoffisielle mekanismene og ser disse i sammenheng med ideologi (*language beliefs* hos Johnson).

Teoriene i 3.1 er ikke bare relevante for forskningsspørsmålene, men kan også gi ulike innfallsvinkler til datamaterialet. Johnsons (2013) tilnærming til språkpolitikk beskriver hva som kan inngå i begrepet og sier at det er preget av ideologier. Teoriene om diskurs og ideologi viser hvordan faktiske forekomster i en tekst kan uttrykke en ideologi. Man kan si at teoriene operasjonaliserer forholdet som Johnsons tilnærming etablerer. Videre bidrar de til å knytte det tekstuelle til det ideologiske. Teoriene om kommodifisering og symbolsk makt kobler det tekstuelle (liten-d diskurs) og ideologiske (stor-d Diskurs) til det sosiale. De kan kaste lys over hvordan språk påvirker og påvirkes av større krefter (som internasjonalisering og globalisering). Her blir språk satt inn i sin rette kontekst: som del av et større hele. Begrepet om lingvistisk kapital gir en god illustrasjon på hvordan språkvalg preges av andre samfunnstrømninger. Her kommer det frem at den lingvistiske kapitalen til et språk ikke skyldes noe iboende i språket. Det er derimot avhengig av hvilken uttelling det kan gi språkbrukerne når det veksles til andre typer (sosial, økonomisk og kulturell) kapital.

Språkpolitikk, diskurs, ideologi, kommodifisering og symbolsk makt er ikke statiske prosesser eller mekanismer. De er derimot integrerte deler av andre krefter i samfunnet. Ulike samfunnsstrukturer, maktstrukturer og ideologiske forhold forandrer seg over tid. Det vil også påvirke disse prosessene. Denne studien vil undersøke disse svært komplekse mekanismene (i UiOs styringsdokumenter) gjennom 2000–2030. Styringsdokumentene er *frozen actions* (se 3.1.2) og kan vise hvilke ideologier som har foreligget på ulike tidspunkt. *Mål og mening* ble innført i løpet av denne perioden. Studien av UiOs styringsdokumenter kan derfor vise eventuelle diskursive endringer som følge av språkmeldingen.

3.2 Metode og data

Metoden vil gjøres rede for gjennom tre deler: datainnsamling (3.2.1), dataanalyse og dataprosessering (3.2.2). Ethvert forskningsprosjekt kan sies å bestå av disse tre delene. Metoden vil senere ses i sammenheng med forskningsspørsmålene (3.2.3).

3.2.1 Datainnsamling

Casestudie som metode

Denne studien er en casestudie av UiOs styringsdokumenter i perioden 2000–2030.

Casestudier er definert av blant andre Theodorsen og Theodorsen (1969), gjengitt i en ordbok for sosiolingvistiske begreper:

a method of studying social phenomena through the thorough analysis of an individual case. The case may be a person, a group, an episode, a process, a community, a society, or any other unit of social life. All data relevant to the case are gathered, and all available data are organised in terms of the case. The case study method gives a unitary character to the data being studied by interrelating a variety of facts to a single case. It also provides an opportunity for the intensive analysis of many specific details that are often overlooked with other methods. (Punch, 2013, s. 121)

Casestudier kan fordeles mellom tre kategorier: *intrinsic*, *instrumental* og *collective case study* (Punch, 2013, kap. 7). Den første betegner casestudier som gir en bedre forståelse av en gitt case. Den andre handler om studier som undersøker en sak eller tester ut en teori. Den tredje er en utvidelse av den andre og gjennomføres over flere caser for å: “[...] to learn more about the phenomenon, population or general condition,” som definert av Stake (1994),

gjengitt av Punch (2013, s. 121). Denne studien er *intrinsic* siden den søker å forstå de språklige konsekvensene av internasjonaliseringen i en gitt case.

Om datamaterialet

Datamaterialet består av primære og sekundære policydokumenter vedtatt på sentralt nivå mellom 2000 og 2030. UiOs strategidokumenter utgjør de primære dokumentene, og policydokumenter vedtatt i samme periode utgjør de sekundære. Universitetet har hatt fire sentrale strategier i denne perioden (per 2020): *Langtidsplan 2000–2004*, *Strategisk plan 2005–2009*, *Strategi 2020* og *Strategi 2030*. Det siste dokumentet skulle etter planen vedtas 3. desember 2019, men vedtaket er utsatt til 14. februar 2020 (Lindqvist & Toft, 2019; Toft, 2020). Den nye datoen er for sen i forhold til oppgavens fremdrift, og høringsutkastet vil inkluderes i stedet. Den vil kunne si noe om hva som vil komme i *Strategi 2030*. Samtidig er den relevant komparativt: for en diakron sammenligning av strategidokumentene (2000–2030). De fire strategiene (inkl. *Strategi 2030*-utkastet) vil suppleres med flere policydokumenter vedtatt i samme periode (se tabell 1). Disse handler om språk, internasjonalisering og universitetets utvikling mer generelt: *Språkpolitiske retningslinjer for UiO*, *Globalt ansvar – globalt nærvær: UiOs Handlingsplan for internasjonalisering 2012–2014*, *Build a Ladder to the Stars: Report from the University of Oslo’s Strategic Advisory Board 2012–14*, *Kommunikasjonsstrategi for UiO* og *Trinn for trinn: Strategic Advisory Board (SAB): Strategiske tiltak og prioriterte utviklingsprosesser ved UiO (2009–2017)*. De sekundære dokumentene vil ikke analyseres, men inkluderes for å bedre belyse konteksten til de primære dokumentene. Dokumentene vil kunne trekkes inn hvor det kan belyse oppgaven. Merk at ett av dokumentene er språkpolitisk. Det vil diskuteres mer eksplisitt (se 4.3).

Tabell 1 Datamaterialet: sentrale styringsdokumenter ved Universitetet i Oslo 2000–2030

Vedtak	Periode	Dokumentnavn (* indikerer primærdataene)	Antall ord
25.01.2000	2000–2004	<i>Langtidsplan 2000–2004*</i>	6423
14.06.2005	2005–2009	<i>Strategisk plan 2005–2009*</i>	4245
27.04.2010	2010–2020	<i>Strategi 2020*</i>	5060
09.2010	2010–2020	<i>Språkpolitiske retningslinjer for UiO</i>	393
06.2012	2010–2020	<i>Globalt ansvar – globalt nærvær: UiOs Handlingsplan for internasjonalisering 2012–2014</i>	2078
11.08.2014	2010–2020	<i>Build a Ladder to the Stars: Report from the University of Oslo’s Strategic Advisory Board 2012–14</i>	8278
23.06.2015	2010–2020	<i>Kommunikasjonsstrategi for UiO</i>	2543
01.03.2017	2010–2020	<i>Trinn for trinn: Strategic Advisory Board (SAB): Strategiske tiltak og prioriterte utviklingsprosesser ved UiO (2009–2017)</i>	52635
01.10.2019	2020–2030	<i>Strategi 2030 – høringsutkast*</i>	1646

Primærdata

Langtidsplan 2000–2004 ble vedtatt av Det akademiske kollegium (i dag universitetsstyret) 25. januar 2000 (Universitetet i Oslo, 2000). Den inkluderer vedlegget *Universitetets verdiplattform* som: «[...] presenteres i forlengelse av [langtids]planen» (Universitetet i Oslo, 2000, s. 3). Vedlegget analyseres som del av strategidokumentet siden det er en fysisk del av dokumentet og presenteres som en forlengelse av det.

Strategisk plan 2005–2009 ble vedtatt av universitetsstyret 14. juni 2005 (Universitetet i Oslo, 2005). Ingen øvrige dokumenter ble vedtatt i denne styringsperioden.

Strategi 2020 er for perioden 2010–2020 og ble vedtatt av universitetsstyret 27. april 2010 (Universitetet i Oslo, 2010a). Alle de sekundære dokumentene ble vedtatt i denne styringsperioden.

Strategi 2030 dekker perioden 2020–2030. Den skulle opprinnelig vedtas av universitetsstyret 3. desember 2019. Vedtaket er utsatt til 14. februar 2020 (Lindqvist & Toft, 2019). Strategiens høringsutkast inkluderes i dens plass.

Sekundærdata

Språkpolitiske retningslinjer for UiO ble godkjent i september 2010. Dette er UiOs eneste språkpolitiske dokument i perioden 2000–2030 (per 2020). Dokumentet ble presentert i perioden til *Strategi 2020*. Merk at høyere utdanningsinstitusjonene fikk et lovpålagt ansvar for norsk fagspråk et år i forveien og derfor måtte utarbeide lokale språkstrategier (se 2.1) (Universitets- og høyskoleloven, 2009).

Globalt ansvar – globalt nærvær: UiOs Handlingsplan for internasjonalisering 2012–2014 ble vedtatt av universitetsstyret i juni 2012 (Universitetet i Oslo, 2012). Dette er en treårsplan med tiltak for å realisere UiOs internasjonale ambisjoner (lagt frem i *Strategi 2020*).

Build a Ladder to the Stars: Report from the University of Oslo's Strategic Advisory Board 2012-14 ble presentert 11. august 2014 (Universitetet i Oslo, 2014). Rapporten ble utarbeidet av et eksternt SAB-utvalg oppnevnt for perioden 2012–2014. Utvalget skulle rådgi UiO i de internasjonale ambisjonene presentert i *Strategi 2020*. Det gjaldt særlig UiOs profil, utvikling, posisjonering og hvordan universitetet: «[...] best kan svare på globale påvirkninger» (Universitetet i Oslo, 2014).

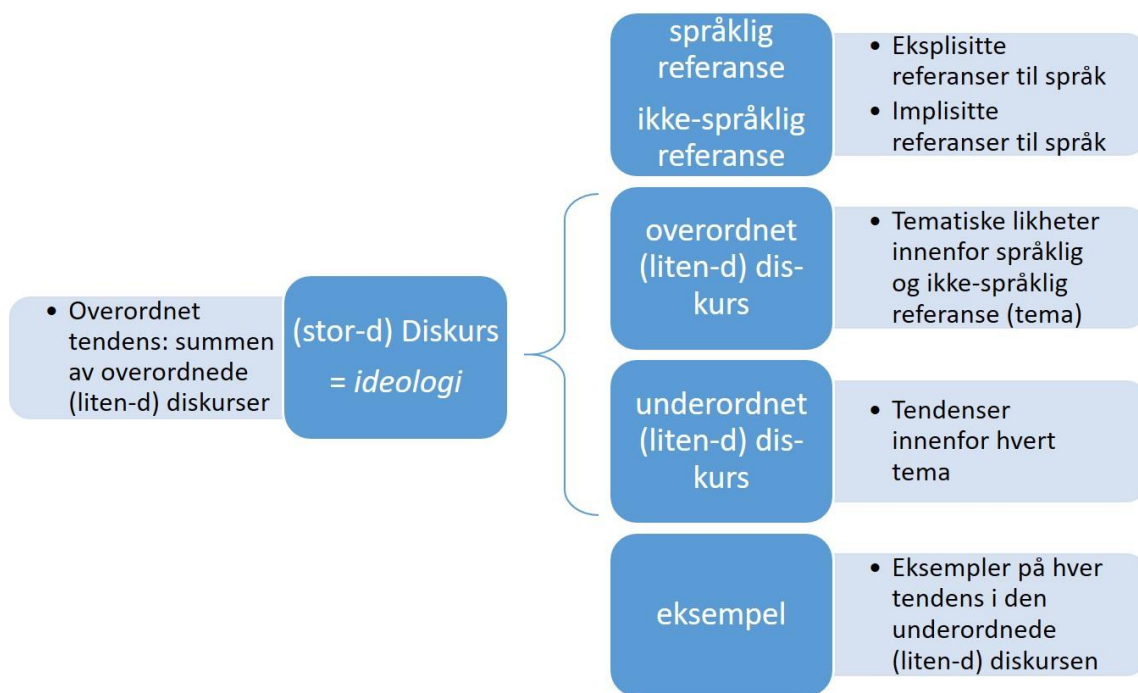
Kommunikasjonsstrategi for UiO ble vedtatt av universitetsstyret 23. juni 2015 (Universitetet i Oslo, 2015). Dokumentet ble forfattet for å sikre at UiO ivaretar sine fire samfunnsoppdrag: forskning, utdanning, innovasjon og formidling (Universitetet i Oslo, 2015, s. 3).

Trinn for trinn: Strategic Advisory Board (SAB): Strategiske tiltak og prioriterte utviklingsprosesser ved UiO (2009-2017) ble vedtatt av universitetsstyret 1. mars 2017 (Universitetet i Oslo, 2017). Det er en rapport som vurderte forslagene fra SAB-rapporten internt for å ta stilling til hvilke anbefalinger som skulle iverksettes.

3.2.2 Dataanalyse og -prosessering

Det primære datamaterialet analyseres med en eklektisk metode med tre steg. Det første steget er kvalitativ innholdsanalyse for å besvare forskningsspørsmål 2. Innholdsanalysen vil inkludere en induktiv tematisk analyse hvor NVivo og Excel tas i bruk. Det andre steget i analysen er kritisk diskursanalyse for å besvare forskningsspørsmål 3. Dette steget identifiserer ideologier og tar i bruk flere teoretiske og metodiske tilnærminger: Johnsons (2013) tilnærming til språkpolitikk, Gees (2011, s. 161) begreper om (liten-d) diskurs og (stor-d) Diskurs og Irvine og Gals (2000) rammeverk om ideologier (se 3.1.1, 3.1.2 og 3.2.2). Det tredje steget tar i bruk ulike teorier om språk på det globale språklige markedet (se 3.1.3) for å knytte det overordnede forskningsspørsmålet til den sosiale konteksten.

De tre stegene gir en nedенfra-og-opp-analyse fra det tekstuelle til det ideologiske og sosiale. Det første steget tar utgangspunkt i det rent tekstuelle ved å identifisere implisitte og eksplisitte referanser til språk. Disse kalles for *ikke-språklige referanser* og *språklige referanser*, respektivt. Innenfor de to referansetyperne identifiseres tematiske likheter; disse går under *tema*. Dette er (liten-d) diskurser som kvantifiseres. Det andre steget identifiserer tendenser innenfor de ulike (liten-d) diskursene (temaene). Disse er ytterligere (liten-d) diskurser. For å skille den første typen (liten-d) diskurser fra den andre kalles den første typen for *overordnede (liten-d) diskurser* (temaene), og den andre kalles for *underordnede (liten-d) diskurser* (tendensene). Dette er av praktiske hensyn. Summen av de overordnede (liten-d) diskursene peker i retning av ulike (stor-d) Diskurser. Dette er ideologier (se 3.1.2). Det tredje steget trekker strategidokumentene opp til det sosiale nivået ved å knytte (liten-d) diskursene og ideologiene (stor-d) Diskursene) til teoriene i 3.1.3. Forholdet mellom de ulike begrepene er illustrert i figur 2.

Figur 2 Forholdet mellom begrepene i analysen

Kvalitativ innholdsanalyse

Kvalitativ innholdsanalyse brukes til å besvare forskningsspørsmål 2. Metoden er mye brukt for analyse av politiske dokumenter generelt og språkpolitiske dokumenter spesielt (Björkman, 2014; Soler et al., 2018; Soler & Gallego-Balsà, 2019; Saarinen & Taalas, 2017).

Hsieh og Shannon (2005) definerer kvalitativ innholdsanalyse slik:

Qualitative content analysis goes beyond merely counting words to examining language intensely for the purpose of classifying large amounts of text into an efficient number of categories that represent similar meanings (Weber, 1990). These categories can represent either *explicit communication* or *inferred communication*. (min kursivering) (Hsieh & Shannon, 2005, s. 1278)

Metoden er inspirert av sin kvantitative motpart, men går videre enn det kvantitative ved å klassifisere tekst etter tematiske likheter. Særlig den siste delen av sitatet er viktig: kategoriene kan representere *implisitt* og *eksplisitt* kommunikasjon. Det finnes flere tilnærminger til kvalitativ innholdsanalyse. Hsieh og Shannon (2005, s. 1277) klassifiserer dem etter tre typer: *conventional*, *directed* og *summative content analysis*. En av hovedforskjellene er hvordan kodene/kategoriene genereres. Den første typen tilnærminger ekstraherer kodene fra datamaterialet. Den andre typen identifiserer kodene ved hjelp av en teori eller et forskningsfunn. Den tredje typen genererer dem i to steg: først tilnærmes

datamaterialet kvantitativt og (forhåndsbestemte) innhold og nøkkelord sammenlignes; senere tolkes det kvalitativt for å forså “the underlying context” (Hsieh & Shannon, 2005, s. 1277). Denne studien bruker en kombinasjon av *conventional* og *summative content analysis*. Studien baserer seg på noen forhåndsbestemte begreper, men opererer ikke med en uttømmende liste. De to referansetypene vil fungere som en veiviser for å identifisere andre relevante begreper. Det gjør studien datadrevet, i tråd med *conventional content analysis*. Punktene hos Hsieh og Shannon følges ikke strengt, men mer overordnet. Det blir gjort for å best tilpasse tilnærmingen til datamaterialet.

Studiens tilnærming til kvalitativ innholdsanalyse tar utgangspunkt i implisitte og eksplisitte referanser til språk: begreper som kan indeksere språk, og begreper om språk (enkeltspråk og generisk). Det første gjelder begreper om en geografisk lokasjon eller retning, for eksempel *lokalt*, *globalt*, *nasjonalt* eller *internasjonalt*. Dette kan sies å være ulike krefter som kan ha språklige implikasjoner. Antagelsen bygger på funnene fra flere av de nordiske studiene om internasjonalisering og globalisering. Disse viser at slike krefter kan påvirke språk (se 1, 2.1, 2.2 og f.eks. Ljosland (2005) og Soler et al. (2018)). Samtidig er det observert at språk viskes ut i policydokumenter og at referanser til enkeltspråk erstattes med generiske former (f.eks. Saarinen og Nikula (2012)). Studiens tilnærming til innholdsanalyse tar dermed resultatene fra tidligere forskning med i betraktning. De implisitte referansene til språk vil kalles for *ikke-språklig referanse*, mens de eksplisitte referansene til språk vil gå under *språklig referanse*. Et eksempel på den første er *nasjonal*, og et eksempel på den andre er *engelsk*.

Kritisk diskursanalyse

Kritisk diskursanalyse (CDA) vil brukes til å besvare forskningsspørsmål 3. CDA har sitt utspring fra tradisjonell diskursanalyse (DA). Studier innenfor CDA er til forskjell opptatt av forholdet mellom språk, makt og ulikhet i samfunnet. Ideologi er også sentralt (som er viktig i denne studien av mulig implisitt og skjult språkpolitikk, se 3.1.1):

Much work in CDA is about underlying *ideologies* that play a role in the reproduction of or resistance against dominance or inequality. [...] Among the descriptive, explanatory and practical aims of CDA-studies is the attempt to *uncover*, *reveal* or *disclose* what is implicit, hidden or otherwise not immediately obvious in relations of discursively enacted dominance or their underlying ideologies. (opprinnelig kursivering) (van Dijk, 1995, s. 18)

CDA er altså ikke én enkelt metode, men heller en tilnærming med et felles fokus. Den praktiske gjennomføringen vil variere fra en teoretiker til en annen og fra en studie til den

neste. Denne pluraliteten kjennetegner CDA og har høstet kritikk fra både “insiders” og “outsiders” (Lillis & McKinney, 2013, s. 148; Sriwimon & Zilli, 2017, s. 137; van Dijk, 1995, s. 95). Det kan derfor være vanskelig å definere CDA siden det ikke er én metode, men van Dijk (2001, s. 95) hevder at *god kritisk diskursanalyse* anvender et mangfold av teorier: “Without being eclectic, good scholarship, and especially good CDA, should integrate the best work of many people, famous or not, from different disciplines, countries, cultures and directions of research. In other words, CDA should be essentially diverse and multidisciplinary” (min kursivering). Denne studien bruker Irvine og Gals (2000) teori om ideologier (begrepene *ikonisering*, *utvisking* og *gjentatt produksjon av motsetninger*), Johnsons (2013) tilnærming til språkpolitikk og Gees (2011) diskursbegreper (*liten-d diskurs* og *stor-d Diskurs*) (se 3.1.1 og 3.1.2). Merk at disse teoriene handler om språk, mens de implisitte referansene til språk (naturligvis) ikke er eksplisitt språklige. Siden de implisitte språkreferansene kan ha implikasjoner for språk (siden de indekserer språk) inngår også disse i studiens definisjon av språkpolitikk (se 3.1.1) (Jaffe, 2016). Det gjør det mulig å bruke Irvine og Gals og Gees teorier på samme måte for de implisitte og eksplisitte språkreferansene (dette er årsaken til modifikasjonen av begrepet *ikonisering* i 3.1.2). CDA er en mye brukt tilnærming innenfor studier av språkpolitikk, og de mange studiene med et kritisk perspektiv har dannet grunnlag for feltet *critical language policy* (CLP) (se Johnson (2018) for en gjennomgang).

Språk på det globale språklige markedet

Teoriene om språk på det globale språklige markedet (se 3.1.3) brukes til å koble det overordnede forskningsspørsmålet til den sosiale konteksten. Hensikten er å gå utover det tekstuelle for å koble (liten-d) diskursene og ideologiene (stor-d Diskursene) til samfunnsstrømningene som påvirker universitets- og høyskolesektoren. Dette danner grunnlag for drøftingen (se 5).

Dataprosessering

Datamaterialet analyseres først i NVivo, en programvare for kvalitativ analyse hvor ulike typer data kan lagres, organiseres, kodes og visualiseres (QSR International Pty Ltd, 2018). NVivo er brukt til innholdsanalyse tidligere, for eksempel for å analysere intervjudata (Obojska, 2018). Først blir datamaterialet lest gjennom for å identifisere relevante begreper i tråd med definisjonene av *språklig referanse* og *ikke-språklig referanse*. Dette fasiliteres av

funksjonene “explore” og “text search” i NVivo. Etter at begrepene identifiseres med disse funksjonene kodes de. Det gir “nodes” i NVivo. Et eksempel er begrepet *internasjonal*. Begrepet får noden *internasjonal* gjennom koding. Dette er induktiv tematisk analyse og brukes på hele datamaterialet. De språklige og ikke-språklige referansene fordeles så tematisk. Det betegnes ved store bokstaver (som i tabellene). I lingvistikkfaget brukes store bokstaver om et ords lemma. Prinsippet anvendes delvis her; delvis fordi de ulike temaene ikke bare inkluderer lemmaformene, men også tematisk lignende begreper. De blir derfor kalt for *tema* istedenfor *lemma*. Et eksempel er INTERNASJONAL som vil kunne inkludere *internasjonal* og *internasjonalisering* i tillegg til *internasjonalt ledende*. Sammenslåingen av tematisk lignende begreper kjennetegner *conventional content analysis*: man lager og utvider (etter hvert) kodene ved å identifisere likheter og forskjeller i det kodede datamaterialet (Hsieh & Shannon, 2005, s. 1279).

Selv om NVivo er en programvare for kvalitativ analyse, har programvaren også en integrert funksjon for automatisk kvantifisering av nodene. Det gir en oversikt over fordelingen mellom de språklige referansene og de ikke-språklige referansene. Tallene føres inn i Excel for videre kvantifisering og analyse i absolutte og relative verdier. Metoden for relativisering er hentet fra korpuslingvistikk: “ $nf = (\text{number of examples of the word in the whole corpus} \div \text{size of corpus}) \times (\text{base of normalization})$ ” (McEnery & Hardie, 2012, s. 49). Det betyr at den absolutte verdien ganges med et forholdstall (her 10 000) og deles på tekstens lengde (i antall ord). Resultatet leses som *per x antall ord*. Titusen 10 000 er valgt som forholdstall for å unngå at minste verdi havner under én (1,0). Resultatene illustreres i tabeller. Temaene som er identifisert med NVivo kalles for overordnede (liten-d) diskurser. Disse gjennomgås for underordnede (liten-d) diskurser som del av diskursanalysen. Dette gjøres for å danne et kontekstuel bilde av de overordnede (liten-d) diskursene (temaene) for å undersøke hva de handler om. Tendensene identifiseres med tankekart (se vedlegg 1 for et eksempel).

3.2.3 Metodens relevans for forskningsspørsmålene

Metodene for datainnsamling, -prosessering og -analyse undersøker studiens problemstilling (se 1.1): hvilke tendenser finnes i de lokale styringsdokumentene eller *språkpolitikken*¹? Peker disse i samme retning som språkpraksisen slik fremstilt i *Mål og mening* og *Språk i Norge*? Problemstillingen operasjonaliseres gjennom studiens forskningsspørsmål hvor det overordnede spørsmålet er: hvordan reguleres språk i lokale styringsdokumenter ved UiO i perioden 2000–2030, og hvordan motiveres det ideologisk? Kombinasjonen av teori og

metode er valgt med hensikt å forstå hva som fungerer som *de facto* språkpolitikk ved UiO. Metoden presentert i 3.2.2 besvarer forskningsspørsmål 2 og 3 i kapittel 4 og brukes i drøftingen av det overordnede spørsmålet i kapittel 5.

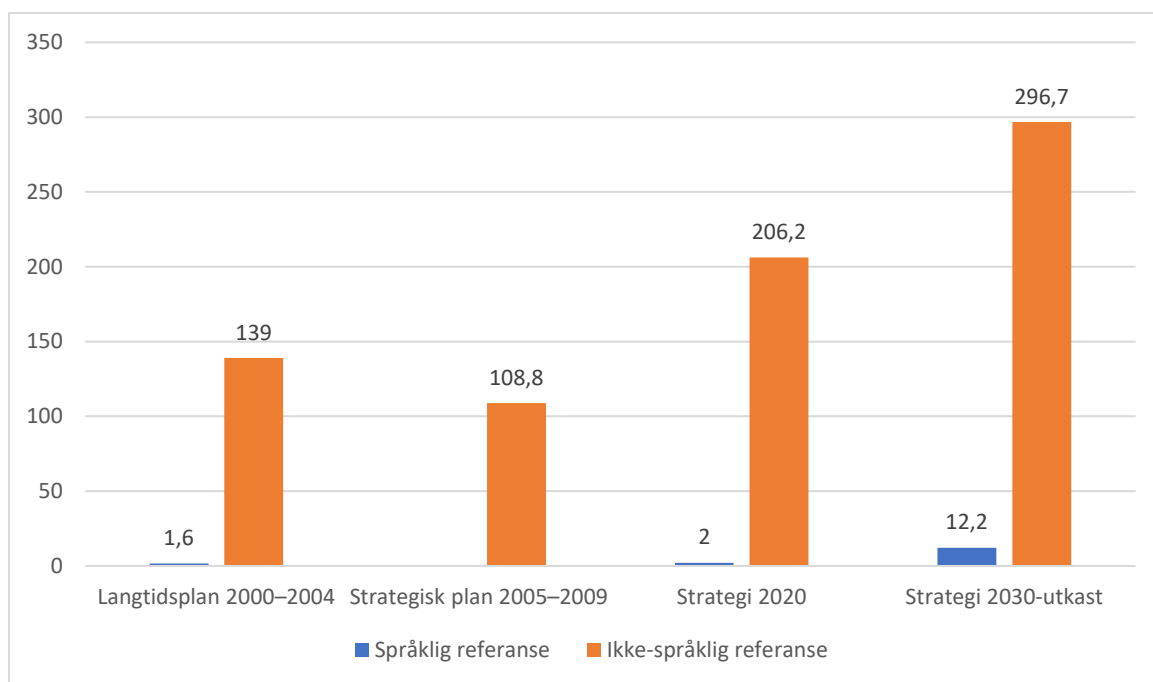
4 Analyse og resultater

Kapittel 4 anvender den tredelte metoden beskrevet i det forrige kapittelet til å besvare de operasjonelle forskningsspørsmålene i 1.1.

4.1 Forskningsspørsmål 2

Forskingsspørsmål 2 er: *hvordan blir språk referert til implisitt og eksplisitt i lokale styringsdokumenter på det sentrale styringsnivået ved UiO mellom 2000 og 2030?* Dette besvares ved å ta i bruk kvalitativ innholdsanalyse (se 3.2.2). Metoden inneholder, som nevnt, en kvantifisering av resultatene.

Figur 3 viser fordelingen mellom de språklige og ikke-språklige referansene i UiOs strategier i perioden 2000–2030. De er oppført i relative verdier, normalisert per 10 000 ord. De språklige referansene forekommer 1,6 ganger (per 10 000 ord) i *Langtidsplan 2000–2004*, null ganger i *Strategisk plan 2005–2009*, to ganger i *Strategi 2020* og 12,2 ganger i *Strategi 2030*-utkastet. De ikke-språklige referansene opptrer 139 ganger (per 10 000 ord) i *Langtidsplan 2000–2004*, 108,8 ganger i *Strategisk plan 2005–2009*, 206,2 ganger i *Strategi 2020* og 296,7 ganger i *Strategi 2030*-utkastet. I diakron sammenheng er de ikke-språklige referansene mer frekvente enn de språklige. Det kommer også frem at begge referansetyperne er mest frekvente i *Strategi 2030*-utkastet, etterfulgt av *Strategi 2020*, *Langtidsplan 2000–2004* og *Strategisk plan 2005–2009*. Det oppstår en slags *u*-kurve for både de språklige og ikke-språklige referansene fra 2000 til 2030: resultatene er forholdsvis lave i *Langtidsplan 2000–2004*, synker i *Strategisk plan 2005–2009*, øker i *Strategi 2020* og øker ytterligere i *Strategi 2030*-utkastet.

Figur 3 Språklige og ikke-språklige referanser i relative verdier 2000–2030

4.1.1 Språklig referanse

Eksplisitte referanser til språk er sjeldne i datamaterialet. Referansen til språk i *Langtidsplan 2000–2004* er *engelskspråklig* (1,6 ganger per 10 000 ord) og i *Strategi 2020* handler den om språkkompetanse (2 ganger per 10 000 ord). De to språklige referansene i *Strategi 2030-utkastet* (12,2 ganger per 10 000 ord) handler om norsk språk og samarbeid på tvers av språk, respektivt. Tre av de fire språklige referansene blir nevnt i sammenheng med internasjonalisering: referansen i *Langtidsplan 2000–2004*, *Strategi 2020* og en av de to referansene i *Strategi 2030-utkastet*.

Langtidsplan 2000–2004 og Strategi 2020

De språklige referansene til *Langtidsplan 2000–2004* og *Strategi 2020* vil legges frem samlet. Referansen i *Langtidsplan 2000–2004* er: «Gi et bredere *engelskspråklig* undervisningstilbud for å tiltrekke flere utenlandske studenter og kvalifisere hjemmestudentene til internasjonale arbeidsmarked og legge til rette for at studenter kan ta en del av studiene i utlandet» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 7). Referansen i *Strategi 2020* er:

En sterkere satsing på internasjonalisering krever investeringer i Norge i form av økt *språkkompetanse* i forskning, undervisning og administrasjon. En internasjonal campus, et internasjonalt preg på UiOs nett og et profesjonelt mottaksapparat for internasjonale studenter

og ansatte, er viktige elementer i internasjonaliseringen. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 7)

Referansen i *Langtidsplan 2000–2004* nevner engelsk eksplisitt (*engelskspråklig*), mens den i *Strategi 2020* er uspesifisert (*språkkompetanse*). Konteksten til den siste kan likevel gi noen indikasjoner på hvilke(t) språk det gjelder. Referansen opptrer i et avsnitt på 42 ord hvor ordet *internasjonal* forekommer fem ganger (i ulike ordformer). Referansene til det internasjonale indikerer at også språkkompetansen er internasjonal: et internasjonalt fagspråk. Selv om policy (og ikke praksis) utgjør datamaterialet i denne studien, kan språkpraksis ved UiO bidra til å belyse dette. Et eksempel er universitetets nettside. Den ble også nevnt i sitatet over. Nettsiden finnes på norsk (bokmål) og ett alternativt språk: engelsk (se figur 4). Verken nynorsk eller de nasjonale minoritetsspråkene samisk, kvensk, romani eller romanes forekommer. Selv om det vil kunne argumenteres for at *språkkompetanse* ikke nødvendigvis refererer til engelsk siden språket ikke spesifiseres, er det ett problem med et slikt argument: det finnes ingen noen indikasjoner på hvilket språk det eventuelt kunne gjelde (for eksempel i figur 4 eller i det forrige strategidokumentet). Det har blitt argumentert for at engelsk er et *de facto* andrespråk i Norge (se 2.2), og det styrker antagelsen om at det handler om engelsk her.

Figur 4 Skjerm bilde av forsiden til uio.no på norsk (alternativt språk i den blå sirkelen)

Strategi 2030-utkastet

Den ene referansen i *Strategi 2030*-utkastet handler om internasjonalisering:

I en tid hvor det internasjonale samarbeidet er politisk utfordret, samtidig som behovet for globale løsninger på samfunnsutfordringene er større enn noensinne, vil UiO intensivere sin internasjonale innsats. I samarbeid med andre forskningsintensive europeiske universiteter skal vi bidra til utviklingen av *det europeiske utdanningsområdet*. Det skal *samarbeides på tvers av språk, landegrensener og disipliner for å adressere Europas og verdens utfordringer*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 2).

Ideen om et europeisk utdanningsområde ble etablert i Sorbonne-erklæringen av 25. mai 1998 og ble stadfestet i Bologna-erklæringen året etter (European Ministers of Higher Education, 1999; The four Ministers in charge for France, Germany, Italy and the United Kingdom, 1998). Tanken var at utdanningsområdet skulle være tverrnasjonalt, tverrspråklig og tverrdisiplinært. Referansen til det europeiske utdanningsområdet i *Strategi 2030*-utkastet er første gang dette blir nevnt i UiOs strategier. Det følger naturligvis at ulike språk vil tas i bruk når tverrspråklig samarbeid blir nevnt. Det kommer derimot ikke frem om det er fransk, tysk, italiensk, engelsk eller alle språkene innenfor utdanningsområdet.

Den andre av de to språklige referansene i *Strategi 2030*-utkastet er: «UiO er en ledende *kulturforvalter* i Norge og har et særlig ansvar for fornying og formidling av *kunnskap om det norske samfunnet, norsk språk, historie og natur*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 3). Dette er den eneste gangen norsk språk blir nevnt i strategidokumentene for perioden 2000–2030.

4.1.2 Ikke-språklig referanse

De ikke-språklige referansene er mer frekvente enn de språklige: 139 forekomster (per 10 000 ord) i *Langtidsplan 2000–2004*, 108,8 i *Strategisk plan 2005–2009*, 206,2 i *Strategi 2020* og 296,7 i *Strategi 2030*-utkastet (se figur 3). Verdiene vil spesifiseres kvalitativt og kvantitativt: tematisk og i absolutte og relative verdier.

Langtidsplan 2000–2004

De ikke-språklige referansene i *Langtidsplan 2000–2004* kan fordeles mellom temaene: INTERNASJONAL, UTLAND, EUROPA, NASJONAL, NORGE, REGIONAL og NORDEN. Verdiene følger i tabell 2.

Tabell 2 Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Langtidsplan 2000–2004			
Tema	Referanse	Absolutt frekvens	Relativ frekvens (per 10 000 ord)
INTERNASJONAL		39	60,8
	<i>internasjonalt</i>	18	28,0
	<i>internasjonal</i>	14	21,8
	<i>internasjonale</i>	5	7,8
	<i>internasjonalisering</i>	1	1,6
	<i>internasjonalisert</i>	1	1,6
UTLAND		6	9,4
	<i>utland</i>	2	3,1
	<i>utlandet</i>	1	1,6

Tabell 2 Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Langtidsplan 2000–2004			
Tema	Referanse	Absolutt frekvens	Relativ frekvens (per 10 000 ord)
	<i>utenlandske</i>	3	4,7
EUROPA		4	6,3
	<i>uropeisk</i>	2	3,1
	<i>uropeiske</i>	1	1,6
	<i>EU(-)</i>	1	1,6
NASJONAL		24	37,4
	<i>nasjonalt</i>	10	15,6
	<i>nasjonal</i>	7	10,9
	<i>nasjonale</i>	7	10,9
NORGE		13	20,4
	<i>Norge</i>	2	3,1
	<i>Norges</i>	2	3,1
	<i>Norgesuniversitet</i>	1	1,6
	<i>norsk³</i>	3	4,7
	<i>norske</i>	1	1,6
	<i>landets</i>	1	1,6
	<i>hjemmestudentene</i>	1	1,6
	<i>inn-[land]</i>	2	3,1
REGIONAL		2	3,1
	<i>regionalt</i>	2	3,1
NORDEN		1	1,6
	<i>nordisk</i>	1	1,6

Strategisk plan 2005–2009

De ikke-språklige referansene i *Strategisk plan 2005–2009* kan fordeles mellom temaene: INTERNASJONAL, UTLAND, EUROPA, GLOBAL, NASJONAL, NORGE, NORDEN og LOKAL. Verdiene følger i tabell 3.

Tabell 3 Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Strategisk plan 2005–2009			
Tema	Referanse	Absolutt frekvens	Relativ frekvens (per 10 000 ord)
INTERNASJONAL		14	33,0
	<i>internasjonal</i>	4	9,4
	<i>internasjonalt</i>	5	11,8
	<i>internasjonale</i>	5	11,8
UTLAND		8	18,9
	<i>utland</i>	2	4,7
	<i>utlandet</i>	1	2,4
	<i>utenlandske</i>	5	11,8
EUROPA		6	14,2
	<i>uropeisk</i>	4	9,4
	<i>uropeiske</i>	1	2,4

³ Gjelder ikke språk: (i) «Vi ser nødvendigheten av økt offentlig finansiering av forskning i *norsk sammenheng*;» (ii) «Utviklingen av et mer kunnskapsbasert *norsk næringsliv* vil kreve sterkere medvirkning fra universitetet;» (iii) «UiOs skal være en aktiv bidragsyter til verdiskapningen i samfunnet og vil arbeide for å bedre samspillet med *norsk næringsliv* innen utdanning og forskning» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 4,8).

Tabell 3 Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Strategisk plan 2005–2009			
Tema	Referanse	Absolutt frekvens	Relativ frekvens (per 10 000 ord)
	<i>EU(-)</i>	1	2,4
GLOBAL		1	2,4
	<i>globale</i>	1	2,4
NASJONAL		8	18,9
	<i>nasjonalt</i>	3	7,1
	<i>nasjonale</i>	3	7,1
	<i>(nasjonalt) ledende</i>	2	4,7
NORGE		5	11,9
	<i>Norge</i>	1	2,4
	<i>Norges</i>	1	2,4
	<i>norske</i>	1	2,4
	<i>landets</i>	2	4,7
NORDEN		1	2,4
	<i>Norden</i>	1	2,4
LOKAL		3	7,1
	<i>lokalt</i>	1	2,4
	<i>lokale</i>	2	4,7

Strategi 2020

De ikke-språklige referansene i *Strategi 2020* kan fordeles mellom temaene:

INTERNASJONAL, UTLAND, EUROPA, GLOBAL, VERDEN, NASJONAL, NORGE, REGIONAL, NORDEN, LOKAL og FREMRAGENDE. Verdiene følger i tabell 4.

Tabell 4 Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Strategi 2020			
Tema	Referanse	Absolutt frekvens	Relativ frekvens (per 10 000 ord)
INTERNASJONAL		53	104,8
	<i>internasjonalt</i>	21	41,5
	<i>internasjonal</i>	10	19,8
	<i>internasjonale</i>	12	23,7
	<i>internasjonalisering</i>	4	7,9
	<i>internasjonaliseringen</i>	1	2,0
	<i>(internasjonalt) ledende</i>	3	5,9
	<i>krysse landegrensar</i>	1	2,0
	<i>på tvers av landegrensar</i>	1	2,0
UTLAND		2	4,0
	<i>utenlandske</i>	2	4,0
EUROPA		7	13,9
	<i>eupeisk</i>	1	2,0
	<i>eupeiske</i>	5	9,9
	<i>EU(-)</i>	1	2,0
GLOBAL		6	11,9
	<i>globalt</i>	2	4,0
	<i>Globale</i>	4	7,9
VERDEN		4	7,9
	<i>verden</i>	3	5,9

Tabell 4 Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Strategi 2020			
Tema	Referanse	Absolutt frekvens	Relativ frekvens (per 10 000 ord)
	<i>verdensdeler</i>	1	2,0
NASJONAL		11	21,8
	<i>nasjonalt</i>	4	7,9
	<i>nasjonal</i>	2	4,0
	<i>nasjonale</i>	4	7,9
	<i>overnasjonale</i>	1	2,0
NORGE		8	15,9
	<i>Norge</i>	1	2,0
	<i>Norges</i>	2	4,0
	<i>norske</i>	1	2,0
	<i>landets</i>	4	7,9
REGIONAL		4	8,0
	<i>regionen</i>	1	2,0
	<i>regionens</i>	2	4,0
	<i>Oslo-regionen</i>	1	2,0
NORDEN		1	2,0
	<i>nordisk</i>	1	2,0
LOKAL		1	2,0
	<i>lokal</i>	1	2,0
FREMRAGENDE		12	23,8
	<i>fremragende</i>	9	17,8
	<i>et nos petimus astra</i>	2	4,0
	<i>også vi søker stjernene</i>	1	2,0

Strategi 2030-utkastet

De ikke-språklige referansene i *Strategi 2030*-utkastet kan fordeles mellom temaene:

INTERNASJONAL, EUROPA, GLOBAL, VERDEN, NASJONAL, NORGE, REGIONAL, FREMRAGENDE og BANEKRYTENDE. Verdiene følger i tabell 5.

Tabell 5 Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Strategi 2030-utkastet			
Tema	Referanse	Absolutt frekvens	Relativ frekvens (per 10 000 ord)
INTERNASJONAL		12	73
	<i>Internasjonalt</i>	4	24,3
	<i>Internasjonale</i>	5	30,4
	<i>(internasjonalt) ledende</i>	1	6,1
	<i>på tvers av landegrenser</i>	1	6,1
	<i>utenfor landets grenser</i>	1	6,1
EUROPA		8	48,7
	<i>Europas</i>	2	12,2
	<i>Europeisk</i>	1	6,1
	<i>Europeiske</i>	3	18,2
	<i>Europas ledende</i>	1	6,1
	<i>European</i>	1	6,1
GLOBAL		2	12,2
	<i>Globalt</i>	1	6,1

Tabell 5 Kvantifisering av (liten-d) diskursene i Strategi 2030-utkastet			
Tema	Referanse	Absolutt frekvens	Relativ frekvens (per 10 000 ord)
	<i>Globale</i>	1	6,1
VERDEN		8	48,6
	<i>Verden</i>	5	30,4
	<i>Verdens</i>	3	18,2
NASJONAL		6	36,5
	<i>Nasjonalt</i>	3	18,2
	<i>Nasjonale</i>	2	12,2
	<i>(nasjonalt) ledende</i>	1	6,1
NORGE		10	60,9
	<i>Norge</i>	2	12,2
	<i>Norges</i>	4	24,3
	<i>(Norges/landets) ledende</i>	1	6,1
	<i>i[nnenfor]landets grenser</i>	1	6,1
	<i>Norske</i>	2	12,2
REGIONAL		3	18,3
	<i>Regionen</i>	1	6,1
	<i>Osloregionen</i>	1	6,1
	<i>Oslo</i>	1	6,1
FREMragENDE		5	30,4
	<i>Fremragende</i>	5	30,4
BANEbryTENDE		1	6,1
	<i>Banebrytende</i>	1	6,1

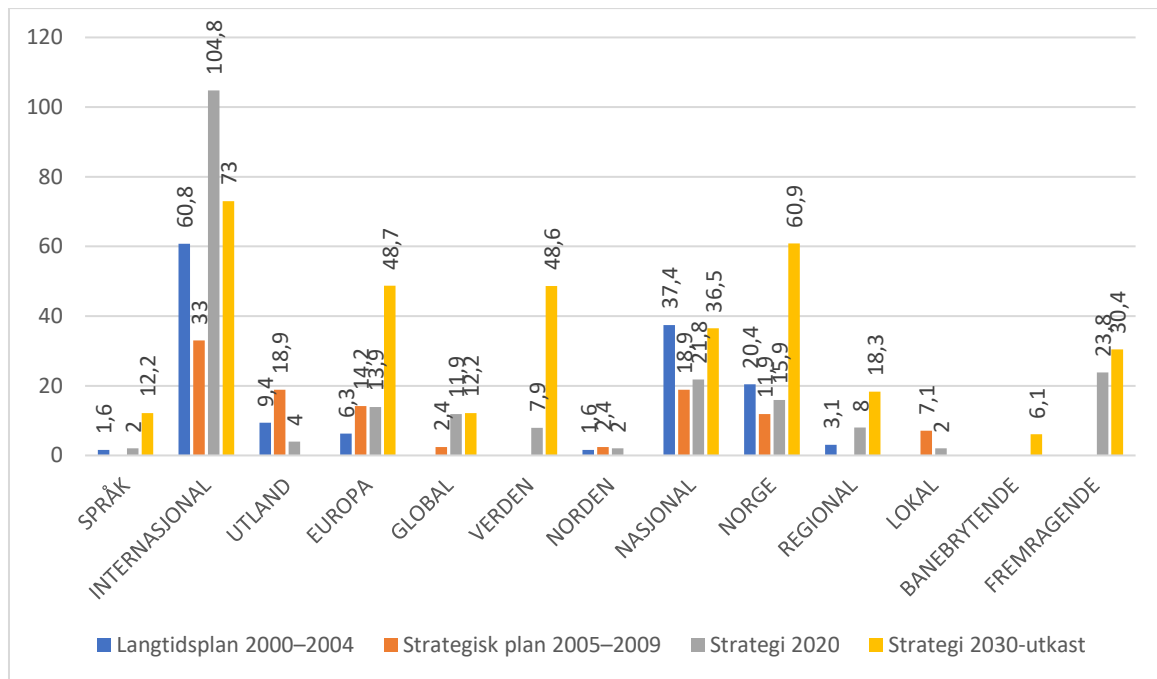
4.1.3 Oppsummering

De språklige referansene faller under temaet SPRÅK, og de ikke-språklige referansene fordeler seg mellom 12 andre temaer: INTERNASJONAL, UTLAND, EUROPA, GLOBAL, VERDEN, NORDEN, NASJONAL, NORGE, REGIONAL, LOKAL, BANEbryTENDE og FREMragENDE. Temaet INTERNASJONAL er det mest hyppige på tvers av de fire strategidokumentene. En interessant observasjon er at temaene som oppstår på tvers av flere dokumenter også ligner kvantitativt. Det gjelder særlig perioden 2000–2020. Merk også at flere av temaene er betraktelig mer frekvente i *Strategi 2030*-utkastet (se spesielt NORGE, EUROPA, VERDEN og REGIONAL).⁴ Se figur 5 for en annen fremstilling av verdiene.

Figur 5 viser hvordan temaene har utviklet seg gjennom de tretti årene. Noen av de interessante funnene vil trekkes frem. SPRÅK er det minst frekvente temaet gjennom hele perioden, men øker i *Strategi 2020* og *Strategi 2030*-utkastet. Også NORDEN er en sjelden

⁴ Dette kan være av naturlige årsaker eller skyldes at det er et utkast. Funksjonsord er som kjent mer frekvente enn innholdsord, så et utkast kan potensielt bestå av mindre 'fyll' siden det ikke er en ferdig bearbeidet tekst. Det kan ha implikasjoner for frekvensen.

forekomst. Flere av temaene får en kraftig økning fra *Strategi 2020*, for eksempel INTERNASJONAL, EUROPA og GLOBAL. Det er samtidig interessant at noen av temaene først dukker opp i *Strategi 2020* og *Strategi 2030*-utkastet: VERDEN, BANEKRYTTEDE og FREMRAGENDE. Noen av temaene har en mer stabil utvikling i trettiårsperioden (selv om også disse opptrer oftere fra *Strategi 2020*): NASJONAL og REGIONAL er et par eksempler.

Figur 5 Relativ sammenligning av temaene 2000–2030

I gjennomgangen av de ulike temaene kan man observere noen likheter. Ett av temaene handler om språk; flere av dem illustrerer en geografisk lokalisering eller retning; et par av dem handler om å komme seg oppover – en søken etter fremgang. Det som er kalt for *tema* hittil har vært en samlebetegnelse for referansene med tematiske likheter. Disse ble identifisert ved å undersøke tendensene innad i hvert tema (se 3.1.2). De kan også kalles for ulike (liten-d) diskurser: “language-in-use or stretches of language” (Gee, 2011, s. 34). Både temaene og tendensene (brukt til å differensiere temaene) er (liten-d) diskurser. For å skille de to kalles de for henholdsvis *overordnede* (liten-d) diskurser og *underordnede* (liten-d) diskurser (se 3.2.2). Disse analyseres i 4.2.

4.2 Forskningsspørsmål 3

Forskningsspørsmål 3 er: *hvilke ideologier kan bidra til å forklare funnene i forskningsspørsmål 2?* Dette undersøkes ved å analysere UiOs strategidokumenter (på sentralt

nivå i perioden 2000–2030) med Irvine og Gals (2000) tre semiotiske prosesser og Gees (2011) diskursbegreper. De semiotiske prosessene (*ikonisering, utvisking og gjentatt produksjon av motsetninger*) handler om ideologi; Gees begrep (*stor-d*) *Diskurs* tilsvarer ideologi (i motsetning til *liten-d diskurs* som er de faktiske forekomstene i teksten, se 3.2.2). Analysen illustreres med noen få representative eksempler.

Den første delen av analysen (se 4.1) viser at det finnes fire likhetstrekk blant temaene (eller de overordnede *liten-d* diskursene) Dette er fire (*stor-d*) Diskurser: *språk-Diskurs, utadrettet Diskurs, innadrettet Diskurs* og *oppadrettet Diskurs*. Ett av temaene er uttrykk for *språk-Diskurs* (SPRÅK). Seks av temaene er uttrykk for *utadrettet Diskurs* (INTERNASJONAL, UTLAND, EUROPA, GLOBAL, VERDEN og NORDEN). Fire av temaene er uttrykk for *innadrettet Diskurs* (NASJONAL, NORGE, REGIONAL og LOKAL). To av temaene er uttrykk for *oppadrettet Diskurs* (FREMragende og BANEbrytende). De fire (*stor-d*) Diskursene kan også kalles for fire ideologier. De kommer til uttrykk gjennom de overordnede og underordnede (*liten-d*) diskursene (temaene og tendensene).

Forståelsen av (*stor-d*) Diskursene som ideologi følger Gees (1990, s. 161, 2011, s. 34) teoretisering av (*liten-d*) diskurs og ideologi (*stor-d* Diskurs). De fire (*stor-d*) Diskursene er fire ideologier og kan derfor kalles for *språkideologi*⁵, *utadrettet ideologi*, *innadrettet ideologi* og *oppadrettet ideologi*. Denne delen av analysen undersøker hvordan hver ideologi kommer til uttrykk i datamaterialet (4.2.1, 4.2.2, 4.2.3 og 4.2.4). Det undersøkes gjennom de overordnede og underordnede (*liten-d*) diskursene. Mot slutten av analysekapittelet blir de diakrone tendensene trukket frem (4.3). Tendensene ses i sammenheng med *Språkpolitiske retningslinjer for UiO*, det eneste eksplisitte språkpolitiske dokumentet ved UiO i perioden 2000–2030 (per 2020) (se 3.2.1).

4.2.1 Språkideologi (språk-Diskurs)

Språkideologien (eller *språk-Diskurs*) kjennetegnes ved at eksemplene handler eksplisitt om språk. Det er få tilfeller av ideologien og er derfor ikke nødvendig å skille mellom *over-* og *underordnet* (*liten-d*) diskurs. Alle eksemplene faller under (*liten-d*) diskursen SPRÅK.

⁵ Merk at dette ikke er språkideologibegrepet definert i 3.1.2, men det samme som *språk-Diskurs*: (*stor-d*) Diskursen som handler om språk (i motsetning til *utadrettet Diskurs, innadrettet Diskurs* og *oppadrettet Diskurs*).

Langtidsplan 2000–2004

Det eneste eksempelet på (liten-d) diskursen SPRÅK i *Langtidsplan 2000–2004* er: «Gi et bredere *engelskspråklig undervisningstilbud* for å tiltrekke flere utenlandske studenter og kvalifisere hjemmestudentene til internasjonale arbeidsmarked og legge til rette for at studenter kan ta en del av studiene i utlandet» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 7). Eksempelet består av fire elementer, og det formuleres en årsakssammenheng mellom det første og de tre siste delene. Ordene *for å* bidrar til dette og gjør at eksempelet kan leses som *hvis 1, så a, b og c* (eller kausalitet). Eksempelet fremstilles på en annen måte nedenfor for å belyse årsakssammenhengen:

1. Gi et bredere engelskspråklig undervisningstilbud for å
 - a. tiltrekke flere utenlandske studenter
 - b. og kvalifisere hjemmestudentene til internasjonale arbeidsmarked
 - c. og legge til rette for at studenter kan ta en del av studiene i utlandet

I 1a etableres årsakssammenhengen: «et bredere engelskspråklig undervisningstilbud» vil «tiltrekke flere utenlandske studenter.» Selv om *engelskspråklig* modifierer *undervisningstilbud*, er det første viktigst. UiO har mange studietilbud, men det er de engelskspråklige som fremheves her. Det *engelskspråklige* beskrives som å ha en iboende evne til å «tiltrekke flere utenlandske studenter.» Det dannes et ikonisk forhold mellom den språklige varieteten *engelsk* og det sosiale bildet i 1a. Samtidig blir resten av det norske språklandskapet visket ut: norsk, de nasjonale minoritetsspråkene samisk, kvensk, romani, romaner og de nye minoritetsspråkene. Ingen av disse blir nevnt. På det akademiske markedet kan engelsk gi bedre økonomisk uttelling i form av at flere studenter vil studere her, og videre gi bedre sosial uttelling i form av prestisje ved at UiOs omdømme øker i utlandet. Andre språk enn engelsk er ikke like viktige og blir derfor visket ut. Et alternativ uten utviskingen er: *Gi et bredere parallellspråklig tilbud (norsk og engelsk) for å tiltrekke flere utenlandske studenter.* Parallellspråklighet er en del av UiOs språkpolitiske retningslinjer, men blir i praksis nedprioritert i academia (Schwach & Elken, 2018, kap. 5-6; Universitetet i Oslo, 2010b). Et annet alternativ er: *Gi et bredere språktilbud i norsk som andrespråk for å gjøre det mulig for utenlandske studenter å følge norske studieprogrammer på bachelor- og masternivå.* I dag er det ikke mulig for utenlandske studenter følge norskspråklige bachelorprogram ved UiO dersom de ikke kan norsk fra før. Det tilbys ikke forberedende språkundervisning for å følge en norskspråklig grad (University of Oslo, 2018). Et alternativ

som ville tatt dette i betraktning er: *Utvide mulighetene for at nasjonale og internasjonale studenter kan studere språkene som brukes i Norge, særlig minoritetsspråkene samisk, kvensk, romani og romanes.* Alle de samiske språkene er på UNESCOs liste over truede språk (Moseley, 2010). Som en operasjonalisering av den europeiske minoritetspakten som Norge har ratifisert, kunne UiO gå inn for å styrke disse språkene. Det kunne gjøres ved å tilby undervisningsmuligheter, for eksempel i samarbeid med andre nasjonale og nordiske institusjoner. Den samiske språksituasjonen er lik i resten av Norden.

I 1b etableres årsakssammenhengen: «et bredere engelskspråklig undervisningstilbud» vil «kvalifisere hjemmestudentene til internasjonale arbeidsmarked.» Det dannes et ikonisk forhold mellom *engelsk* og det sosiale bildet i 1b. Det blir visket ut hvordan et språkskifte i seg selv kan være kvalifiserende, og hvordan det eventuelt kan påvirkes av talernes språkkompetanse. Det skandinaviske fellesskapet blir også visket ut og virker ekskludert fra det *internasjonale arbeidsmarkedet* diskursivt. Bakgrunnen for denne antagelsen er at man i prinsippet ikke trenger engelsk i Skandinavia. De skandinaviske språkene er generelt gjensidig forståelige. Det kunne argumenteres for at alt utenfor Norge per definisjon omfattes av satsingen på internasjonalisering ved UiO, men det er trolig ikke tilfelle (se diskusjonen rundt figur 6). Høyere utdanning domineres av engelskspråklige land, og internasjonaliseringen har hovedsakelig et angloamerikansk fokus (se 3.1.3).

Uten utviskingen i 1b kunne det stått: *UiO vil utvide det engelskspråklige undervisningstilbudet, og gi studenter (og forskere) opplæring i akademisk engelsk. Slik vil vi forberede studentene (og forskerne) på å møte et internasjonalt arbeidsmarked hvor engelsk er et viktig arbeidsspråk.* Selv om det sies at engelskkompetansen er høy i Norge og Norden tas det for gitt at den kan overføres til akademisk språk. Som nevnt i 2.3.3 viser flere av studiene at nordiske studenter strever språklig i engelsk-medium-undervisning. Det vil si at nordiske studenter allerede strever med å følge engelskspråklig undervisning når foreleseren har samme førstespråk som dem selv. Det reiser spørsmålet: hvordan kan et engelskspråklig undervisningstilbud (i seg selv) kvalifisere studentene til et internasjonalt arbeidsmarked når de allerede strever med engelsk 'hjemme'? Når det gjelder utviskingen av Skandinavia, kunne alternativet vært mer generelt: *UiO vil utvide språktilbudet for å gi studenter (og forskere) formell opplæring i akademisk engelsk og nordisk (de nordiske språkene) i tillegg til å utvide undervisningstilbudet på disse språkene. Slik vil vi tilrettelegge for at studentene (og forskerne) kan delta i det internasjonale arbeidsmarkedet.* Her inkluderer det internasjonale også Norden, og bruken av *tilrettelegge* istedenfor *kvalifisere* viser at språk alene ikke kan

være kvalifiserende i denne sammenhengen. Det krever naturligvis også andre ferdigheter for å komme seg inn på et arbeidsmarked, nasjonalt som internasjonalt.

I 1c etableres årsakssammenhengen: «et bredere engelskspråklig undervisningstilbud» vil «legge til rette for at studenter kan ta en del av studiene i utlandet.» Det dannes et ikonisk forhold mellom *engelsk* og det sosiale bildet i 1c hvor det uttrykkes at et bredere engelskspråklig undervisningstilbud kan «legge til rette for» utveksling. Igjen blir engelsk en stedfortreder for internasjonalisering uten at andre (mulig utslagsgivende) faktorer trekkes frem. Det er blant annet studentenes og forelesernes språkkompetanse, ikke-engelskspråklige land (andre språk enn engelsk kan være av relevans hvis studentene vil studere i et ikke-engelskspråklig land) og personlige og strukturelle forhold som må foreligge for å tilrettelegge for utveksling. Dette viskes ut. For eksempel Thøgersen og Airey (2011) undersøker språkpraksisen til en foreleser som gir en parallellforelesning på dansk og engelsk, og de observerer at det har negative følger språklig når forelesningen gis på engelsk istedenfor dansk (foreleserens førstespråk).

Et annet tilfelle av utvisking i 1c er studentgruppen som kalles for: «studenter.» Det kan skyldes at strategidokumentet ikke vil gjøre det eksplisitt at UiOs studenter ikke har gode nok ferdigheter i akademisk engelsk. Merk at det kun forekommer i *Langtidsplan 2000–2004* at strategidokumentet nevner UiOs svakheter (se 4.2.2). Selv om det tas for gitt at studentene behersker engelsk, er dette en indikasjon på at ferdighetene ikke nødvendigvis tilfredsstillende er akademisk nivå. Det ville i tilfelle støtte opp under flere av studiene i 2.3.2 (se flere eksempler under 1b). Selv om studentgruppen blir visket ut, indikerer konteksten at det siste refererer til «hjemmestudentene» fra 1b. Uten utviskingen kunne det stått: *UiO vil utvide undervisningstilbudet på fremmedspråk for å forberede studentene på å ta en del av studiene i utlandet. Dette vil inkludere formell opplæring i akademisk språk for studenter og forelesere.* En slik formulering åpner opp for flere språk enn engelsk og nødvendig opplæring i relevante språk. Grunnen til at bare engelsk blir nevnt i det opprinnelige eksempelet kan skyldes at engelsk er et *de facto* andrespråk i Norge (se 2.2), og/eller at engelsk er språket med høyest lingvistisk kapital i norsk akademia (se 3.1.3).

Analysen av 1a-c har handlet om årsakssammenhengene mellom 1 og a, b og c, respektivt. Disse er undersøkt hver for seg, men det er noen ideologiske forhold som virker på tvers av dem. Dette gjelder måten «utenlandske,» «internasjonale» og «utlandet» reduseres til det engelsktalende, og hvordan ikoniseringen mellom engelsk og de tre tas for gitt. Det kommer

frem i «utenlandske studenter» (i 1a), «internasjonale arbeidsmarked» (i 1b) og «utlandet» (i 1c). De presenteres som forklaringer på *I* som gjør at de reduseres til det engelskspråklige. Dette er samtidig eksempler på utvisking: «utenlandske studenter» reduseres til «utenlandske studenter [som er kompetente i engelsk];» «internasjonale arbeidsmarked» reduseres til «internasjonale [engelskspråklige] arbeidsmarked;» «utlandet» reduseres til «utlandet [hvor engelsk blir brukt].» Disse tilfellene er eksempler på utvisking fordi det språklige og kulturelle mangfoldet som per definisjon inngår (i «utenlandske studenter,» «internasjonale arbeidsmarked» og «utlandet»), blir redusert til det engelskspråklige. Dette er et eksempel på at internasjonaliseringen av akademia har et angloamerikansk fokus (se diskusjonen i 3.1.3).

Studentene blir heller ikke referert til på samme måte i 1a-c: strategidokumentet sier at UiO skal «tiltrekke» de utenlandske studentene, men «kvalifisere» og «legge til rette for» hjemmestudentene. Det styrker det som ble nevnt tidligere om at den utenlandske studentgruppen reduseres til *engelskspråklige studenter*, også utvisking. De blir her beskrevet som kompetente og attraktive, mens hovedverbet i 1b-c kan gi inntrykk av at «hjemmestudentene» ikke innehar de samme kvalitetene. Sistnevnte må kvalifiseres og legges til rette for. Den diskursive ubalansen mellom de engelskspråklige og norskspråklige studentene utvides til å gjelde språk. Det skjer ved at *engelsk* forbindes til *tiltrekkende*, *kvalifiserende* og *tilretteleggende*, mens norsk ikke blir nevnt. Det kan tolkes som at norsk (implisitt) ikke har den samme iboende evnen til å tiltrekke, kvalifisere og tilrettelegge. Merk at ingen språk *har* en iboende evne, men at det fremstilles slik diskursivt. Det bygger på forskjellene i lingvistisk kapital mellom norsk og engelsk i norsk akademia (se diskusjonen i 3.1.3).

Strategi 2020

Eksempelet til (liten-d) diskursen SPRÅK i *Strategi 2020* kommer etter en utredning om internasjonalisering. Den går over tre avsnitt (268 ord), og sitatet under følger i et eget avsnitt:

En sterkere satsing på internasjonalisering krever investeringer i Norge i form av *økt språkkompetanse* i forskning, undervisning og administrasjon. En internasjonal campus, et internasjonalt preg på UiOs nett og et profesjonelt mottaksapparat for internasjonale studenter og ansatte, er viktige elementer i internasjonaliseringen. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 7)

Den første delen av sitatet er viktigst: «[...] *økt språkkompetanse* i forskning, undervisning og administrasjon.» Det refereres til språkkompetanse, men spesifiseres ikke hvilke(t) språk det

gjelder. Den internasjonale konteksten indikerer at det trolig ikke gjelder majoritetsspråket (som de fleste ved UiO er kompetente i). Utviskingen av et konkret språk gjør at det i prinsippet kan gjelde ethvert språk, men trolig et internasjonalt språk. Den språklige referansen i *Langtidsplan 2000–2004* nevnte engelsk eksplisitt i sammenheng med undervisning. Ingen andre språk er nevnt så langt i trettiårsperioden. Det kan indikere at det også her handler om engelsk; undervisning blir nevnt også i dette strategidokumentet: «[...] forskning, *undervisning* og administrasjon.» Et alternativ uten utviskingen av språk er: «[...] økt *engelskkompetanse* i forskning, undervisning og administrasjon» med tillegget *gjennom formell opplæring i akademisk engelsk*. Opplæring i akademisk engelsk er mangelfull i norsk akademia, men viser seg å være nødvendig (se analysen av *Langtidsplan 2000–2004* over, 2.3.2 og 2.3.4).

Man kan undre seg over hvorfor engelsk nevnes eksplisitt i *Langtidsplan 2000–2004*, men ikke i *Strategi 2020*. En nærliggende forklaring er en begivenhet som fant sted kort tid før strategivedtaket. UiO og landets øvrige institusjoner fikk et lovpålagt ansvar for norsk fagspråk i 2009: «Universiteter og høyskoler har ansvar for vedlikehold og videreutvikling av norsk fagspråk» (Universitets- og høyskoleloven, 2009, § 1-7) (se 2.1). Lovendringen kom i kjølvannet av *Mål og mening* (bakgrunnen for og omstendighetene rundt dette ble beskrevet i 2.1 og 2.2). Det ble nevnt på samme sted at institusjonene følgelig måtte utarbeide egne språkstrategier. *Strategi 2020* ble vedtatt i april 2010 og språkstrategien i september. Det vil si at UiO allerede var pålagt å ivareta *norsk fagspråk* da *Strategi 2020* ble vedtatt. Utviskingen av engelsk i strategien kan være en konsekvens av de store ideologiske spenningene som rådet på den tiden. Selv om både norsk og engelsk er viktige fagspråk i og for akademia, tyder den offentlige diskursen på at de også blir satt opp mot hverandre. Dette trenger ikke å være tilfelle. Det er viktig å påpeke at universitetet samtidig har forpliktelser overfor Kunnskapsdepartementet (Kunnskapsdepartementet, 2009b). Internasjonalisering er en av disse, lovfestet i universitets- og høyskoleloven (og NOUer), stadfestet i stortingsmeldinger og iverksatt i tildelingsbrev (Kunnskapsdepartementet, 2009b, 2019; NOU 2003:25, 2003; NOU 2020:3, 2020; Universitets- og høyskoleloven, 2005). En eventuell uintendert effekt på språk reduserer ikke viktigheten av disse forpliktelsene (men må naturligvis utredes). Den økende bruken av engelsk er en uintendert effekt av internasjonaliseringen, noe som reflekteres i analysen: engelsk er koblet til internasjonalisering. Tross dette kommer det lovpålagte språkansvaret (for norsk fagspråk) *i tillegg til* institusjonenes ansvar overfor Kunnskapsdepartementet. Som et statlig finansiert universitet, er finansieringen over

statsbudsjettet UiOs viktigste inntektskilde. Det årlige styringsdokumentet regulerer hvordan midlene skal disponeres, men det følger verken pisk eller gulrot for å iverksette språkansvaret overfor Kulturdepartementet. Resultatet er at språkansvaret er og (for)blir sekundært dersom dette ikke utredes.

Strategi 2030-utkastet

Det første av de to eksemplene på (liten-d) diskursen SPRÅK i *Strategi 2030*-utkastet er:

I en tid hvor det internasjonale samarbeidet er politisk utfordret, samtidig som behovet for globale løsninger på samfunnsutfordringene er større enn noensinne, vil UiO intensivere sin internasjonale innsats. I samarbeid med andre forskningsintensive europeiske universiteter skal vi bidra til utviklingen av *det europeiske utdanningsområdet*. Det skal samarbeides på tvers av språk, landegrenser og disipliner for å adressere Europas og verdens utfordringer» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 2).

«[D]et skal samarbeides på tvers av språk [...]» Enkeltspråk blir ikke nevnt i eksempelet, men det følger av konteksten at det gjelder europeiske språk (som blir brukt i det europeiske utdanningsområdet). Språkmangfoldet reduseres til det generiske begrepet «språk,» og det blir ikke nevnt *hvordan* det tverrspråklige samarbeidet skal gjennomføres. Flere studier har observert at enkeltspråk erstattes av et generisk begrep av ideologiske årsaker (Soler-Carbonell, 2015, s. 264; Saarinen & Nikula, 2012). Alternativet uten utviskingen er: «Det skal samarbeides på tvers av [norsk, engelsk, dansk, italiensk, etc.], [...] landegrenser og disipliner for å adressere Europas og verdens utfordringer.» Utviskingen av enkeltspråk kan skyldes pragmatiske hensyn: det er plassbesparende og reduserer faren for å ekskludere fremtidige språk og land (som kan komme til gjennom ratifisering av erklæringen). Utviskingen kan også skyldes at det ikke er praktisk gjennomførbart å samarbeide på tvers av alle språkene. Samarbeidet vil kunne kreve et *lingua franca*, ofte engelsk i Europa. Merk at engelsk ikke har blitt nevnt eksplisitt etter at UiO fikk det lovpålagte ansvaret for norsk fagspråk i 2009. Foruten utviskingen av enkeltspråk kommer det heller ikke frem hvordan samarbeidet skal gjennomføres. Alternativet uten utviskingen er: *UiO vil samarbeide med andre europeiske universiteter på tvers av språk [...]. Universitetet vil gå inn for å utarbeide parallellspråklige studieprogrammer med studentutveksling for å øke den gjensidige språkforståelsen. Dette vil inkludere forberedende språkopplæring i lokalspråket*. Merk dessuten at det opprinnelige sitatet står i passiv istedenfor aktiv, som skjuler subjektet. Omvendt er tilfelle her, som tydeliggjør at hver aktør i et slikt samarbeid spiller en viktig rolle.

Videre bør det nevnes at de fleste europeiske språk ikke er gjensidig forståelige med det banale faktum at alle europeiske borgere ikke er kompetente i ethvert europeisk språk. Man vil til en viss grad trenge et *lingua franca* for å gjennomføre samarbeid med tverrspråklig kommunikasjon i Europa. For Norges del vil valget falle på engelsk (se 2.2). Dette er et ideologisk ladet faktum etter 2009, men tydeliggjør at også engelsk er et viktig og nødvendig fagspråk. Alternativet uten utviskingen er: *UiO vil utvide opplæringen i akademisk engelsk for nasjonale og internasjonale studenter*. Utfordringen her er at universitetet ikke bare må gjennomføre initiativer for å ivareta norsk fagspråk for egne midler (et ansvar som ellers ikke måles, se Røyneland et al. (2018, s. 48)), men at også andre språkinitiativer må gjennomføres for egne midler. Det kan bidra til at slikt nedprioriteres. Utarbeidelse av fagspråk eller språkopplæring i akademisk språk må skje med midler delegert fra Kunnskapsdepartementet over statsbudsjettet, men disse har egne føringer (med engelsk som implisitt konsekvens, se Kunnskapsdepartementets (2019) tildelingsbrev for 2020). Språk er kommunikasjon og viktig i alle sektorer, men sektorovergripende språkpolitikk vil ikke kunne trumfe etatstyringen. En mer integrert håndtering av språkspørsmålet (innenfor utdanningsfeltet) kan redusere muligheten for at språk nedprioriteres i fremtiden. Det fører oss til det andre eksempelet i *Strategi 2030*-utkastet.

Det andre av de to eksemplene på (liten-d) diskursen SPRÅK i *Strategi 2030*-utkastet er: «UiO er en ledende *kulturforvalter i Norge* og har et særlig ansvar for fornying og formidling av *kunnskap om det norske samfunnet, norsk språk, historie og natur*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 3). Dette er den eneste gangen norsk språk blir nevnt eksplisitt i de sentrale strategidokumentene for 2000–2030. Her gjelder det UiOs ansvar som «ledende kulturforvalter» som inkluderer kunnskapsformidling og -fornyning om norsk språk. Det vil si ikke forvaltningen av norsk språk i seg selv, men forvaltningen av *kunnskap om norsk språk*. Det er noe annet enn det lovfestede ansvaret for forvaltningen av norsk fagspråk som ikke blir nevnt i strategidokumentene (Universitets- og høyskoleloven, 2009) (se 2.1 og 2.2). Eksempelet kan likevel være inspirert av det lovfestede ansvaret.

Det dannes et ikonisk forhold mellom *kulturforvaltning* og «[...] fornying og formidling av kunnskap om [...] norsk språk [...]» Samtidig reduseres UiOs ansvar for norsk til kulturforvaltning, og kulturforvaltningen reduseres til kunnskapsfornyning og -formidling. Dette er et tilfelle av utvisking siden norsk reduseres til kultur. Andre tilfeller av utvisking er at både språkets rolle i utdanning og universitetets lovpålagte ansvar utelates. Alternativet uten utviskingen er: «UiO [...] har et særlig ansvar for [...] kunnskap om og forvaltning av

norsk språk [...]» Utviskingen reflekterer måten språk forvaltes på i den nasjonale styringen: ansvaret for språk ligger (i kulturvern avdelingen) hos Kulturdepartementet og utdanning generelt hos Kunnskapsdepartementet (Kulturdepartementet, 2016). Norsk språk blir nevnt i *Strategi 2030*-utkastet med referanse til dets tilsynelatende iboende kultur.⁶ Det fremkommer av konteksten. Både «kulturforvalter» og ulike sider ved kulturen nevnes eksplisitt: «det norske samfunnet, norsk språk, historie og natur» (Universitetet i Oslo, 2019, s. 3). Hvorfor norsk blir nevnt eksplisitt i *Strategi 2030*-utkastet kan henge sammen med det lovpålagte ansvaret for norsk fagspråk som sektoren fikk i 2009 (se utviskingen av engelsk i analysen av *Strategi 2020*).

Språk er en viktig del av kulturen på lik linje med for eksempel historie og arkitektur, men det har også andre viktige funksjoner, for eksempel kommunikativt. Individuelt og kollektivt møter og bruker man språk som del av kommunikasjon. Språkets rolle som kommunikasjonsmiddel (norsk språk spesielt) handler ikke om en navlebeskuelse eller tilbakeblikk. Det handler derimot om fremtiden: hvordan vi kan kommunisere med andre på en klar, god og effektiv måte. De fleste i norsk academia behersker norsk, som resten av majoritetssamfunnet, men det er ikke tilfelle internasjonalt. I møte med det internasjonale samfunnet trengs det et *lingua franca* (som produseres på tilfredsstillende nivå). Eksempelet over er et uttrykk for at norsk språk behandles som kultur ikke bare nasjonalt, men også lokalt. Disse nivåene henger sammen (se diskusjonen av *skalaer* under *Fremstillingen av UiO i utadrettet ideologi (utadrettet Diskurs)* i 4.2.2). Når språk blir fjernet fra utdanningsfeltet nasjonalt, skjer det samme lokalt.

4.2.2 Utadrettet ideologi (utadrettet Diskurs)

Den utadrettede ideologien (eller *utadrettet Diskurs*) kjennetegnes ved at de overordnede (liten-d) diskursene (og deres underordnede liten-d diskurser) retter blikket utover Norges grenser: INTERNASJONAL, UTLAND, EUROPA, GLOBAL, VERDEN og NORDEN. Dette er den mest frekvente ideologien gjennom trettiårsperioden (se 4.1.2). Denne delen vil legge vekt på hva som kjennetegner ideologien kvalitativt gjennom nevnte overordnede (liten-d) diskurser og deres tendenser eller underordnede (liten-d) diskurser.

Langtidsplan 2000–2004

⁶ Se vedlegg 2 for en sammenligning av referansen til norsk språk etter strategivedtaket 14. februar 2020.

Den utadrettede ideologien i *Langtidsplan 2000–2004* består av de overordnede (liten-d) diskursene INTERNASJONAL, UTLAND, EUROPA og NORDEN. Disse kommer til uttrykk gjennom følgende underordnede (liten-d) diskurser: INTERNASJONAL handler om *UiOs internasjonale ambisjoner og svakheter*; UTLAND handler utelukkende om *rekruttering og mobilitet*; EUROPA handler om *UiOs europaledende ambisjoner og UiOs historiske posisjon som europeisk universitet*; NORDEN handler om *samarbeid*.

INTERNASJONAL handler om *UiOs internasjonale ambisjoner og svakheter*. De underordnede (liten-d) diskursene har ytterligere underordnede (liten-d) diskurser: UiO har *ambisjoner om å delta og samarbeide internasjonalt på høyt nivå*, men har samtidig *svakheter* på dette området og ønsker *internasjonal evaluering*; UiO vil *rekruttere internasjonalt*; UiO har utfordringer knyttet til internasjonalisering; UiO vil *internasjonalisere utdanningen*. Et par eksempler på *internasjonale ambisjoner* er: «UiO har store uutnyttede muligheter til å delta aktivt i kunnskapsutvikling på høyt internasjonalt nivå, utvikle spissmiljøer, tiltrekke seg anerkjente forskere og kvalifisere fremtidige forskere gjennom god forskerutdanning[.]» og «UiO skal øke rekrutteringen av internasjonalt anerkjente forskere fra inn- og utland og tilby konkurransedyktige arbeidsvilkår for å beholde sine beste forskere» (Universitetet i Oslo, 2000, s. 3,4). Et eksempel på *internasjonale svakheter* er: «UiO har i dag for få miljøer på høyt internasjonalt nivå og vil stimulere til fremvekst av flere slike miljøer» (Universitetet i Oslo, 2000, s. 3). I eksemplene på *internasjonale ambisjoner* etableres UiO som et universitet med internasjonale bidrag til det internasjonale kunnskapssamfunnet. Det kommer frem ved at det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *det internasjonale* og at internasjonaliseringen tas for gitt. Strategidokumentet uttrykker ikke hvorfor UiO bør få flere miljøer som holder høyt internasjonalt nivå. Det uttrykkes heller ikke hvorfor UiO bør etterstrebe forskere med internasjonal anerkjennelse (ikke fordi det er negativt, men det tas bare for gitt).

Alternativet uten utviskingen over er: *UiO vil bli mer internasjonale som et svar på de påbegynte prosessene etter Bologna-erklæringen. Målet er å forene de europeiske landenes høyere utdanningssystemer*. En følge av denne formuleringen, som i seg selv viskes ut, er de språklige implikasjonene: hvordan det skal navigeres språklig. Alternativet uten utviskingen er (i forlengelse av den forrige formuleringen): *universitetet vil derfor legge til rette for formell opplæring i akademisk språk (i relevante språk)*. Som nevnt finnes det mange internasjonale eksempler; det ikoniske forholdet mellom *UiO* og *det internasjonale* fastslås ofte. Til forskjell er for eksempel SPRÅK i 4.2.1 en sjelden forekomst i datamaterialet. Det er en klar prioritering av det internasjonale i strategidokumentet. Det ikoniske forholdet som

etableres mellom *UiO* og *det internasjonale* kommer også frem i *internasjonale svakheter*, men i negativ forstand. Internasjonaliseringen presenteres som noe uoppnådd. Formuleringer om *UiOs* svakheter vil vise seg å være svært sjeldne i strategidokumentene. Det kan skyldes sjangeren, en strategi handler om mål og ambisjoner, eller tiden: tidlig på 2000-tallet gjennomgikk norsk akademia store endringer (som følge av Bologna-erklæringen og kvalitetsreformen, se 2.1). Flere av disse endringen handlet direkte om et ønske om kvalitetsøking i akademia. Dette preger strategidokumentet.

UTLAND handler om *rekruttering og mobilitet: rekruttering av internasjonale studenter og internasjonalt anerkjente forskere*. Eksempler på disse er: «Innføre muligheter for større fleksibilitet i tilsetningsordningen (åremålsstillinger, post doc.- og seniorstipendiering) for å lette rekruttering av internasjonalt anerkjente forskere fra inn- og utland[,]» og «Kravene følger også av nye teknologiske muligheter for bruk og spredning av nettbasert læringstilbud og av økende konkurranse om studentene fra nasjonale og utenlandske institusjoner» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 4,5). Noen av delene i analysen av INTERNASJONAL kommer igjen her. Det gjelder særlig utviskingen av begrunnelser og beskrivelser. I strategidokumentet tas det for gitt at *UiO* er en institusjon som internasjonale studenter og (internasjonalt anerkjente) forskere vil komme til. Internasjonal mobilitet er en viktig del av internasjonaliseringen og har preget flere land siden tidlig på 2000-tallet (se diskusjonen av språk i høyere utdanning i 3.1.3). Dette viskes ut i dokumentet, og alternativet uten utviskingen er: *UiO vil rekruttere internasjonale studenter og forskere for å øke kulturutvekslingen og styrke det europeiske høyere utdanningsområdet*. Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *utlandet*. Tilsvarende var tilfelle i analysen av INTERNASJONAL.

EUROPA handler om *UiOs europaledende ambisjoner* og *UiOs historiske posisjon som europeisk universitet*. Dette kommer til uttrykk gjennom: «*UiO* ønsker i denne planperioden [...] å tilby læringsmiljøer og studietilbud som plasserer *UiO* blant de ledende universiteter i europeisk sammenheng[,]» og «*UiO* er landets eldste universitet og gjennom sin historie forankret i en europeisk lærdoms- og kulturtradisjon» (Universitetet i Oslo, 2000, s. 1,13). Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *Europa* samtidig som flere sider viskes ut: det nasjonale og hva det vil si at *UiO* er et *europeisk* (i forhold til *norsk* eller *nordisk* universitet). Alternativet uten utviskingen kunne inkludert de påbegynte prosessene med å forene europeisk høyere utdanning, for eksempel: *UiO vil med bakgrunn i Bologna-erklæringen og kvalitetsreformen bygge på sin europeiske forankring for å bli et av Europas fremste universiteter*. Dette alternativet inkluderer elementer fra begge tendensene. EUROPA peker i

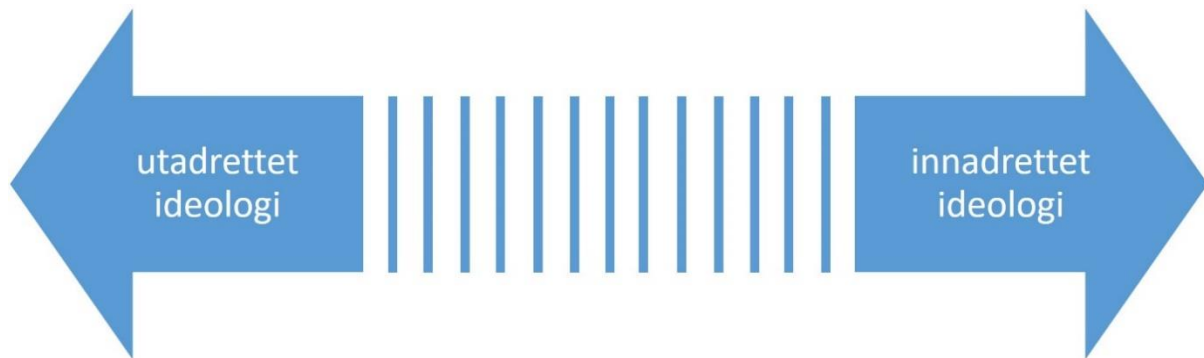
samme retning som INTERNASJONAL og UTLAND: utover Norges grenser. De bidrar sammen til å styrke UiOs diskursive posisjon som utadrettet.

NORDEN handler om *samarbeid*, hvor et eksempel er:

UiO ser det som et fortrinn å kunne opprettholde studietilbud i en stor bredde av fag på alle nivåer. Men den faglige bredden må reduseres noe, blant annet i lys av nasjonalt og *nordisk samarbeid*. Den spesialisering og profilering som vi ønsker å oppnå gjennom endringer i fagdimensjonering og *nasjonal arbeidsdeling* skal gi gevinster for kvaliteten både innen forskning og undervisning. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 6).

Strategidokumentet uttrykker at UiO både skal bevare faglig bredde og redusere den. Det som kommer etterpå, er interessant. Reduksjonen i faglig bredde begrunnes med: «[...] blant annet i lys av nasjonalt og *nordisk samarbeid*.» Bruken av *og* likestiller det *nasjonale* og *nordiske*. Det gjør at det nordiske presenteres som en forlengelse av det nasjonale. Norden er per definisjon utenfor Norges grenser, men fremstilles i strategidokumentet som om det er delvis nasjonalt. Det beskrives også som mer nasjonalt enn de andre utadrettede overordnede (liten-d) diskursene. Det dannes følgelig et ikonisk forhold mellom *UiO* og *Norden*. Siden UiO er et norsk universitet kan ikoniseringen mer overordnet ses som en ikonisering av *Norge* og *Norden*. Ikoniseringen styrkes av «[...] fagdimensjonering og *nasjonal arbeidsdeling*» i den andre setningen. Videre finnes det ingen ytterligere beskrivelser av det nordiske selv om det ble nevnt over at UiO må redusere fagbredden i lys av det nasjonale og *nordiske* samarbeidet. Bare «nasjonal arbeidsdeling» blir nevnt. Alternativt kunne det stått: «nasjonal [*og nordisk*] arbeidsdeling.» Når det nordiske viskes ut, bidrar det til å inkludere det nordiske i det nasjonale underforstått. Det indikerer at NORDEN er mer innadrettet enn de utadrettede overordnede (liten-d) diskursene. Det kan danne grunnlag for en ny forståelse av den utadrettede og innadrettede ideologien. I stedet for at de anses binære kan de heller forstås som to ekstremer med grader av *utadrettet-* og *innadrettethet* (se figur 6). NORDEN ville befinne seg et sted mellom de to ekstremene, men nærmere den innadrettede ideologien enn den utadrettede. Sammenlign tendensen *UiO som initiativtaker* (under NASJONAL i samme strategidokument, se 4.2.3). Merk også den lave frekvensen til NORDEN i forhold til de andre overordnede (liten-d) diskursene (innenfor samme ideologi, se 4.1.2). En slik ideologisk kompleksitet eller sameksistens av ulike ideologier i et sosiopolitisk område kan kalles for *language ideological assemblages* (LIA) (Kroskirty, 2018, s. 134). Begrepet ble opprinnelig brukt om språkideologier i to amerikanske urspråksamfunn, men kan også anvendes her. Det nordiske som nærmere innadrettet enn utadrettet reflekteres også språklig. De skandinaviske (ikke nordiske) språkene er gjensidig forståelige og kan på en måte vurderes som nærmere

innadrettet enn utadrettet (kontra andre ikke-skandinaviske språk). Det reflekteres i et av eksemplene til språkideologien (i den strategien). Der kom det frem at det skandinaviske språklandskapet blir ekskludert fra begreper om det internasjonale (se *Langtidsplan 2000–2004* i 4.2.1).

Figur 6 Kontinuum over forholdet mellom den utadrettede og innadrettede ideologien

Strategisk plan 2005–2009

Den utadrettede ideologien i *Strategisk plan 2005–2009* kommer til uttrykk gjennom følgende overordnede (liten-d) diskurser: INTERNASJONAL, UTLAND, EUROPA, GLOBAL og NORDEN. De underordnede (liten-d) diskursene har noen likhetstrekk med diskursene i det forrige strategidokumentet. INTERNASJONAL handler om *UiOs internasjonale ambisjoner*. UTLAND handler hovedsakelig om *rekruttering og mobilitet*. EUROPA handler om å *bli europaledende*. GLOBAL handler om å *utvikle kunnskap for å løse globale utfordringer*. NORDEN handler om *internasjonal annerkjennelse av nordisk fremgang*.

INTERNASJONAL handler hovedsakelig om *UiOs internasjonale ambisjoner*. Det kommer til uttrykk gjennom en rekke underordnede (liten-d) diskurser. Disse handler om (i) å *bli anerkjent internasjonalt*, (ii) *være en aktiv internasjonal deltaker og samarbeidspartner*, (iii) *rekruttering og mobilitet*, (iv) *internasjonal infrastruktur* og (v) *refleksjoner rundt å innhente internasjonal evaluering*. Noen eksempler er: «UiO vil sette mye inn på å leve med i fronten av internasjonal fagutvikling, og vie fagfelter i særlig rask utvikling spesiell oppmerksomhet[,]» og «UiO vil bruke råd fra internasjonale fagpaneler og nasjonale fagevalueringer i eget utviklingsarbeid og tildele en større andel av forskningsmidlene ut fra dokumenterte resultater» (Universitetet i Oslo, 2005, s. 4,8). Det viskes ut hvorfor et offentlig, statlig finansiert universitet bør ha internasjonale evalueringer. Det blir heller ikke presisert hvorfor det bør danne grunnlaget for tildelingen av forskningsmidler. UiO har blitt mer

markedsorientert siden begynnelsen av det 21-århundret, en tendens som er observert i flere land (se 3.1.3). Selv om internasjonalisering er en viktig nasjonal målsetting, mangler det en generell problematisering av den: særlig forholdet mellom UiO (som en offentlig, statlig finansiert institusjon) og det utadrettede. Når UiOs forhold til det internasjonale tas for gitt, bidrar det til å styrke det ikoniske forholdet mellom *UiO* og *det internasjonale*. UiOs nasjonale posisjon og hvordan den eventuelt vil kombineres med den internasjonale viskes ut. Et alternativ uten utviskingen er: *UiO vil bli mer internasjonale som svar på universitets- og høyskolelovens krav om å holde et høyt internasjonalt nivå innenfor forskning og høyere utdanning*. Dette belyser at internasjonaliseringen er et ledd i etatstyringen fra Kunnskapsdepartementet (se siste del i 4.2.2).

UTLAND handler hovedsakelig om *rekruttering og mobilitet* hvor et av eksemplene er:

UiO vil bygge ut tilbudet til egne studenter om delstudier i utlandet og tilbudet til utenlandske studenter om delstudier ved UiO, og anspore flere til å benytte seg av disse tilbudene. UiO vil utvikle flere felles studieprogrammer med gode utenlandske universiteter. (Universitetet i Oslo, 2005, s. 9)

Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *utlandet*. Samtidig viskes det ut i strategidokumentet hvordan UiO skal bygge ut studietilbudet (for eksempel språklig). Et alternativ uten utviskingen er: *UiO vil bygge ut utvekslingstilbudet for egne studenter ved å etablere samarbeid med flere institusjoner. Utbyggingen vil inkludere en satsing på systematisk språkopplæring i relevante språk*. Det tas for gitt at UiOs studenter vil reise ut og at utenlandske studenter vil reise inn. Merk at det er økonomisk gunstig for UiOs studenter å studere i Norge i forhold til i flere andre land. I en rekke land er det vanlig med selvfinansiering av høyere utdanning (skolepenger). Det kan spille en rolle når UiOs studenter vurderer utveksling. Det blir også visket ut hvordan de to gruppene (UiOs studenter og utenlandske studenter) skal akkomoderes språklig. Et par andre ting som ikke kommer frem er eventuell norskspråklig undervisning for utenlandske studenter, og hvordan de internasjonale studentene i tilfelle skal forberedes på dette. Utviskingen av språklige faktorer kan gi implisitt språkpolitikk (i 4.2.1 fikk det engelsk som utfall).

EUROPA handler om UiOs *ambisjoner om å bli europaledende*. Det kan illustreres med: «I anerkjente internasjonale rangeringer som dekker hele fagspektret, skal UiO komme på medaljeplass i Norden og være blant de 20 beste i Europa. Våre fremste forskere og forskergrupper skal holde *europaisk toppnivå* innenfor sine fagområder[,]» og «Arbeidsgivere og læresteder i inn- og utland skal anerkjenne et vitnemål fra UiO som dokumentasjon av

faglig kompetanse på det nivå som forventes av et universitet i [*“]den europeiske mesterliga”*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2005, s. 8,9). Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *europaledende*. Mens strategidokumentet beskriver at *UiO* har internasjonale ambisjoner (i *INTERNASJONAL*), kommer det her frem at universitetet vil være fremst i Europa. Hvilke steg som skal tas for å nå dette målet blir ikke beskrevet. Alternativet er: *UiO har gjennom sin historie hatt et tett forhold til Europa og i forlengelsen av vårt nasjonale oppdrag vil universitetet bli fremst i Europa, blant de tre fremste institusjonene*. Her blir det europeiske satt i sammenheng med det nasjonale i tillegg til at det belyses hva som er målet med europeisk fremgang.

GLOBAL handler om å *utvikle kunnskap for å løse globale utfordringer*. Et eksempel er:

UiO vil prioritere fagfelter og oppgaver der våre bidrag er eller vil være avgjørende for å dekke behov for høyt utdannet arbeidskraft og forskningsbasert kunnskap i annen samfunnsvirksomhet. Allment tilsier det fokus på: [...] Kunnskap som er viktig for å kunne ivareta grunnleggende menneskelige behov og rettigheter, trygge naturens livsgrunnlag for fremtidige generasjoner og mestre andre store globale utfordringer. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2005, s. 4)

Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *det globale*. I eksempelet uttrykkes det at kunnskapen skal være relevant globalt. Det kommer frem av ordene «[...] og mestre andre globale utfordringer.» Det vil si at foregående punkter også er av global karakter. Det inkluderer, men begrenser seg ikke til, Norge. En slik formulering viser at strategien gir uttrykk for at *UiO* bør ha bred innflytelse. Det kan likevel sies å være noe generelt siden det viskes ut hvordan det skal iverksettes. Utviskingen kan skyldes at strategien er ment å være overordnet eller at tidsrammen er for bred til at det er gunstig med en konkretisering (siden dokumentet er på sentralt nivå). Uavhengig av årsaken kunne et mer konkret alternativ være: *UiO vil bidra til kunnskap for utvikling av fornybar energi. Dette er særlig viktig i norsk sammenheng hvor olje- og gassutvinning blir prioritert*. Denne formuleringen er en presisering av sitatets siste setning og spesielt: «[...] trygge naturens livsgrunnlag for fremtidige generasjoner [...]» Et annet alternativ (som er mer helhetlig) følger under:

UiO vil bli mer aktive i det nordiske samarbeidet gjennom Nordisk ministerråd. Vi vil gjennom det nordiske samarbeidet fokusere på «kunnskap som er viktig for å ivareta grunnleggende menneskelige behov og rettigheter, sikre livsgrunnlaget for fremtidige generasjoner og mestre andre globale utfordringer» i Norge, Norden og utad. Det vil inkludere systematisk arbeid for gjensidig språkforståelse mellom de nordiske borgerne, utvikling av fornybar energi, og felles forskning og høyere utdanning.

Gjensidig språkforståelse, utvikling av fornybar energi og (felles) forskning og høyere utdanning er tre av *politikkområdene* i det nordiske samarbeidet (Norden.org, u.å.). Det forskes allerede på disse områdene ved UiO.

NORDEN handler om *internasjonal annerkjennelse av nordisk fremgang* og har ett eksempel: «I anerkjente internasjonale rangeringer som dekker hele fagspektret, skal UiO komme på medaljeplass i Norden og være blant de 20 beste i Europa. Våre fremste forskere og forskergrupper skal holde europeisk toppnivå innenfor sine fagområder» (Universitetet i Oslo, 2005, s. 8). Eksempelet analyseres i EUROPA, men deler av det er sentralt her. Det belyses at internasjonale rangeringer blir en slags legitimering av nordisk fremgang. Det bidrar til å danne et ikonisk forhold mellom *UiO* og *det internasjonale*. Samtidig blir *UiO* og *Norden* ikonisert ved at Norden nevnes eksplisitt som et område hvor UiO vil utmerke seg. Merk likevel den lave frekvensen til NORDEN. Det kan indikere at det nordiske ikke prioriteres like høyt som (flere av) de andre utadrettede overordnede (liten-d) diskursene i strategidokumentet (se diskusjonen av NORDEN i *Strategi 2020*).

Strategi 2020

Den utadrettede ideologien i *Strategi 2020* kommer til uttrykk gjennom de overordnede (liten-d) diskursene INTERNASJONAL, UTLAND, EUROPA, GLOBAL, VERDEN og NORDEN. INTERNASJONAL handler om at UiO *posisjonerer seg som et internasjonalt universitet, en posisjon som skal styrkes ytterligere*. UTLAND handler om *utenlandsk rekruttering og utenlandsk*. EUROPA handler om *finansiering og samarbeid* i tillegg til at det gis uttrykk for en *europeisk forankring*. GLOBAL handler om *rekruttering og mobilitet og globale utfordringer*. VERDEN omhandler *tverrkontinentalt samarbeid og verdens utfordringer*. NORDEN handler om *samarbeid*. Dette er de underordnede (liten-d) diskursene.

INTERNASJONAL handler om at UiO *posisjonerer seg som et internasjonalt universitet, en posisjon som skal styrkes ytterligere*. Det kommer til uttrykk gjennom flere underordnede (liten-d) diskurser. Disse handler om *målrettet internasjonalt samarbeid, rekruttering og intensivering av internasjonalisering*. Noen eksempler er: «I 2020 skal Universitetet i Oslo være langt mer synlig, attraktivt og engasjert på den internasjonale arenaen enn i dag[,]» «Universitetet i Oslo skal fremme grensesprengende forskning, utdanning og formidling og være en etterspurt internasjonal samarbeidspartner[,]» og «Det internasjonale engasjementet

skal bli større, blant annet gjennom økt deltakelse i selektive, strategiske partnerskap og Det europeiske forskningsområdet» (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 5,6).

Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *det internasjonale* samtidig som positive og negative følger av internasjonaliseringen viskes ut. Et alternativ er: *UiOs ønske om å utvikle seg internasjonalt ses ikke i opposisjon til den nasjonale utviklingen, men er en del av vårt lovpålagte ansvar i universitets- og høyskoleloven*. Hvordan det internasjonale skal navigeres språklig blir visket ut. Et nærliggende eksempel er hvordan UiOs forskere skal kommunisere internasjonalt. Det vil kreve et *lingua franca* (ofte engelsk, se 2.2). Et alternativ som fremhever viktigheten av god kommunikasjon, er: *Det vil sørges for formell opplæring i akademisk engelsk for å sikre at UiOs studenter og forskere er forberedt til å delta aktivt i det internasjonale kunnskapssamfunnet. Dette er viktig for et universitet med internasjonale ambisjoner. Samtidig vil det jobbes for å utarbeide et godt fagspråk på norsk og engelsk*. Selv det å skrive artikler og holde foredrag fungerer ikke optimalt uten et godt fagspråk. Det bør også tas høyde for at det å studere og forske på et fremmedspråk fører med seg egne utfordringer (se 2.3), og alle har ulikt utgangspunkt. Dette underbygger viktigheten av å kvalitetssikre språkkompetansen. Utviskingen av språklige faktorer gjør at språkreguleringen (og nivået på språkproduksjonen) blir opp til det implisitte eller tilfeldighetene. Det har tidligere blitt beskrevet at implisitt språkpolitikk gir språklig homogenisering i academia (se 2.2). Det er trolig uintendert, men illustrerer at språkpolitikk ikke alltid handler om språk (i tråd med mekanismene til Johnson (2013) som kan påvirke språk, se 3.1.1).

UTLAND handler om *utenlandsk rekruttering og samarbeid*. Et par eksempler er: «Sammen med disse skal UiO etablere flere og bedre internasjonale programmer, *rekruttere flere utenlandske studenter og bruke flere internasjonale forelesere i studieprogrammene*[,]» og «Alle utdanningsprogrammer skal gis en internasjonal profil, og *samarbeidet med utenlandske institusjoner skal økes for å gi større relevans og høyere kvalitet*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 6,7). De to eksemplene vil analyseres hver for seg i omvendt rekkefølge.

I det andre eksempelet dannes det et ikonisk forhold mellom *utenlandsk samarbeid* og *høyere relevans og kvalitet*. De utenlandske institusjonene fremstilles som gode i kraft av å være utenlandske. Det utenlandske blir med andre ord en stedfortreder for høy relevans og kvalitet (se diskusjonen om engelsk som stedfortreder for det fremragende i 3.1.3, og for kvalitet i 4.2.1 – dette er tilsvarende). Alternativet uten utviskingen er: *UiO vil utvide det utenlandske*

samarbeidet for å øke studieprogrammenes relevans og kvalitet. Det vil gjøres i samråd med gode utenlandske institusjoner. I alternativet blir ikke det utenlandske en stedfortreder for høy relevans og kvalitet. Det belyses derimot at det finnes utenlandske institusjoner av ulik kvalitet (merk formuleringen *gode utenlandske intuisjoner*). Det kan samtidig trekkes frem at ordformen *høyere* brukes istedenfor *høy* i det opprinnelige sitatet. Det reiser spørsmålet: *høyere enn hva?* Det kan være diakront, for eksempel *høyere [...] enn i dag* eller *høyere [...] enn om vi ikke hadde samarbeidet med utenlandske institusjoner*. Rent grammatisk ville en slik konstruksjon inkludert et komparativt element etterpå. Mangelen på dette er et tilfelle av utvisking.

I det første eksempelet blir blant annet de språklige implikasjonene visket ut, deriblant hvilke(t) språk som vil anvendes i undervisningen. Et alternativ uten utviskingen er: *For å bedre integrere internasjonale studenter og forskere ved UiO vil vi utvikle parallellspråklige studieprogrammer og videreutvikle tilbudene om norskopplæring. Det vil gjøre det enklere for forskere og studenter å bedre innlemmes i alle delene av universitetet. Økningen i andelen internasjonale forelesere vil medføre et språkskifte i undervisningssituasjonen. Det vil skje enten ved at foreleserne tilegner seg norsk eller at et *lingua franca* tas i bruk i undervisningen. Som nevnt i 2.3.2 (og tidligere i analysen), fører engelsk-medium-undervisning med seg egne utfordringen for studentene (se for eksempel Hellekjær (2010a, 2010b)). Det kan indikere at generell språkkompetanse ikke kan overføres direkte til akademisk språkkompetanse (se BICS og CALP i 3.1.3).*

EUROPA handler om *finansiering og samarbeid*. Et eksempel er:

Flere utfordringer nasjonalt og internasjonalt er sammenfallende og kan møtes med de samme strategiene. Internasjonalisering og *vellykket deltakelse i EUs ulike satsinger* vil oppfylle nasjonale målsettinger. Gjennom å styrke sitt internasjonale nettverk og internasjonal rekruttering, *vil universitetet sikre tilfang av kunnskap og ekspertise av sentral betydning for utviklingen av det norske samfunnet.* (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 5)

Sitatet over inkluderes med utvidet kontekst. Det blir gjort for å belyse at ERC-finansiering (og internasjonalisering) anses nødvendig for nasjonal utvikling og for å nå nasjonale mål. Dette er en ny type (underordnet liten-d) diskurs i strategidokumentene. Den kan kalles for *internasjonalisering for nasjonalisering*. I eksempelet kommer det ikke frem hvilke nasjonale målsettinger det gjelder (som gjør det vanskelig å forutse hva alternativet kunne vært). Det blir heller ikke presisert hvordan «internasjonale nettverk og internasjonal rekruttering» kan bidra til å utvikle det norske samfunnet. Alternativet er: *Ved å utvide det internasjonale*

nettverket, særlig på områder hvor vi trenger mer ekspertise, kan universitetet produsere mer kunnskap som er relevant for å utvikle det norske samfunnet. Merk at internasjonalisering for nasjonalisering også finnes i nasjonale styringsdokumenter. Både universitets- og høyskoleloven (se 5.3) og internasjonaliseringsmeldingen uttrykker lignende. Et eksempel fra sistnevnte er:

Vår evne til å tiltrekke oss gode internasjonale samarbeidspartnere innenfor utdanning og forskning er avgjørende for utviklingen av vårt eget kunnskapssystem i årene som kommer. En internasjonalt rettet utdanning, basert på god kvalitet og relevans, skal gjøre Norge til en attraktiv kunnskapsnasjon og samarbeidspartner. (Kunnskapsdepartementet, 2009b, s. 5)

Dette viser hvordan diskursene i nasjonale styringsdokumenter kan påvirke de lokale. Blommaert (2007) beskriver at det er et deiktisk forhold mellom slike *skalaer* (se 3.1.1).

I et annet eksempel i strategidokumentet står det at UiO har ambisjoner om å delta aktivt i *det europeiske forskningsområdet* (se sitatet under). Slike eksempler viser at strategidokumentet posisjonerer og identifiserer UiO som en relevant og legitim aktør i Europa – et *europeisk universitet*. Det viser at strategidokumentet uttrykker hvordan universitetet både anser seg selv og vil anses av andre (merk at dette ikke trenger å reflektere synet til alle studenter og forskere, men handler om måten universitetet fremstilles i strategidokumentet). Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *Europa*. Et eksempel er: «Universitetet i Oslo (UiO) er Norges største og eldste universitet, *forankret i en europeisk vitenskapstradisjon*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 4). Ikoniseringen mellom *UiO* og *Europa* er tilbakevendende.

Forskningsmiljøene skal bidra til den internasjonale forskningsfronten og delta i gode internasjonale nettverk. UiO skal ta aktivt del i nordisk samarbeid og i Det europeiske forskningsområdet (ERA) [som er noe annet enn *det europeiske høyere utdanningsområdet* (EHEA)]. Det skal bli lagt særlig vekt på å øke bevilgningene fra Det europeiske forskningsrådet (ERC), samt deltakelse i store europeiske prosjekter for forskningsinfrastruktur. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 7)

GLOBAL har to underordnede (liten-d) diskurser: *rekruttering og mobilitet og globale utfordringer*. Et eksempel på den første er:

Universitetet opererer i et *globalt arbeidsmarked* for vitenskapelig ansatte hvor mobiliteten øker. Det innebærer bedre muligheter for rekruttering internasjonalt, men også at noen av de beste forskerne forlater UiO. Internasjonal mobilitet er en viktig faktor for kvalitet. For å oppnå dette skal fagmiljøene og enhetene utvikle sin rekrutteringspraksis, bl.a. gjennom aktive søk i internasjonale fagmiljøer. Alle utlysninger av vitenskapelige stillinger skal skje internasjonalt. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 7)

Når det påpekes at UiO er en del av det globale arbeidsmarkedet, dannes det et ikonisk forhold mellom *UiO* og *det globale*. Bruken av *global* i den første setningen kan indikere noe mer omfattende enn *internasjonal* i den andre. Dette henger sammen med et eksempel på den andre underordnede (liten-d) diskursen, *globale utfordringer*: «Flere av det 21. århundrets *globale utfordringer* knyttet til temaer som klima, energi, helse, fattigdom og brudd på menneskerettigheter, kjenner verken disiplingrenser eller geografiske grenser» (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 6). Slik *globale utfordringer* blir nevnt her viser at strategien presenterer UiO som et universitet med mål om å yte sitt samfunnsoppdrag også globalt. Akkurat hvordan det skal gjennomføres kommer ikke frem her. Det er likevel av relevans at det globale blir nevnt siden UiO etableres som et universitet av global relevans: et *globalt universitet*. Dette nevnes ikke eksplisitt, men følger av konteksten.

VERDEN har to underordnede (liten-d) diskurser: *tverrkontinentalt samarbeid* og *verdens utfordringer*. Disse kan illustreres med: «Samarbeidet med prioriterte land i *andre verdensdeler* skal styrkes, også med utvalgte institusjoner i sør[,]» «EU-samarbeidet vil være en plattform for *internasjonalt samarbeid med resten av verden[,]*» og «Universitetet i Oslo ønsker å ta et tydeligere ansvar for å bidra til å møte de *utfordringer verden står overfor*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 5,7). Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *verden*. I disse eksemplene kommer det frem gjennom «i *andre verdensdeler,*» «*internasjonalt samarbeid med resten av verden*» og «*utfordringer verden står overfor.*» Det viskes ut hvilke konkrete utfordringer (på verdensbasis) UiO skal bidra til. Alternativet er: *UiO vil bidra til å møte de samfunnsmessige utfordringene i Norge og resten av verden. Det vil gjennomføres ved å delta i tverrkontinentale initiativer.* Underliggende vil det som omfatter verden samtidig gjelde Norge. Likevel bør det bemerkes at UiOs samfunnsansvar i Norge og verden fremstilles ulikt. Det kan illustreres med for eksempel: «Universitetet i Oslo er et breddeuniversitet og *har et nasjonalt ansvar* for en rekke oppgaver» i motsetning til (blant annet) «Universitetet i Oslo *ønsker å ta et tydeligere ansvar* for å bidra til å møte de *utfordringer verden står overfor*» (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 5). Strategien uttrykker at UiO «*har et [...] ansvar*» i nasjonal sammenheng og «*ønsker å ta et tydeligere ansvar*» på verdensbasis. Det indikerer at universitetets bidrag i verden ikke er fullstendig oppnådd i forhold til universitetets nasjonale bidrag.

NORDEN har én underordnet (liten-d) diskurs: *samarbeid*. Den kan illustreres med (det eneste eksempelet): «UiO skal ta aktivt del i *nordisk samarbeid* og i Det europeiske forskningsområdet (ERA) [som er noe annet enn *det europeiske høyere utdanningsområdet*»

(EHEA)]» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 7). *Samarbeid* var også den eneste underordnede (liten-d) diskursen i *Langtidsplan 2000–2004*. To sider ved eksempelet kan trekkes frem: repetisjon og gjennomførbarhet. På den ene siden er det overflødig at både «nordisk samarbeid» og *ERA* blir nevnt. Samarbeid med *ERA* inkluderer alle de nordiske landene per definisjon: Danmark, Sverige, og Finland er forpliktet til *ERA* gjennom EU-medlemskapet og Norge og Island gjennom EØS-medlemskapet (Utenriksdepartementet, 2009). Siden det er tekstuel overflødig at det nordiske blir nevnt, blir det språklig signifikant. Det kan tyde på at Norden vurderes som noe annet enn resten av det europeiske (se diskusjonen av *NORDEN* i *Langtidsplan 2000–2004* og figur 6). På den andre siden står det at: «UiO skal ta aktivt del i nordisk samarbeid [...]» Det kan sies å være en ganske generell påstand, og det er uvisst hvordan det skal gjøres og hvilke målsettinger universitetet har. Det er uklart i hvilken grad det nordiske samarbeidet prioriteres sammenlignet med øvrig internasjonalt samarbeid. Se for eksempel *INTERNASJONAL* til sammenligning, kvantitativt og kvalitativt (figur 5 og analysen av *INTERNASJONAL* over).

Alternativt (uten utviskingen) kunne strategidokumentet trukket frem det nordiske samarbeidet gjennom nordisk ministerråd. Flere av *politikkområdene* har direkte relevans for forskningen ved UiO (Norden.org, u.å.). Kanskje dette utelates fordi det nordiske samarbeidet tas for gitt. De nordiske landene har et tett samarbeid med lang historie. En annen mulighet er at det nordiske samarbeidet ikke prioriteres like høyt som annet utadrettet samarbeid. Den lave frekvensen til *NORDEN* styrker det siste (se figur 5). I tråd med dette viser Slipersæter og Aksnes (2008, s. 24) at samforfatterskap mellom norske og nordiske forskere har sunket. Det reduserte fra cirka 30 til 20 prosent i perioden 1981–2003; samtidig økte samforfatterskapet mellom norske forskere og forskere i EU-land (Norden ekskludert) fra cirka 37 til 45 prosent i samme periode. En NordForsk-rapport viser lignende tendenser for perioden 1984–2008: en nedgående kurve fra cirka 27 til 18 prosent i norsk-nordisk samforfatterskap (Gunnarson, 1926, s. 28). Slipersæter og Aksnes (2008, s. 24) sier blant annet dette om sine observasjoner: «The relative importance of North American collaboration has decreased, while that of the EU, excluding the Nordic countries, has increased. *The relative importance of the Nordic countries has also decreased* while the share of other countries has increased» (min kursivering) (Slipersæter & Aksnes, 2008, s. 24). De konkluderer som følger:

In fact, as we have seen from the bibliometric patterns, there has been a marked change in the collaborative patterns of Norway during recent decades: the EU-countries are more important

relatively speaking, *while the importance of USA and the other Nordic countries has decreased.* (min kursivering) (Slipersæter & Aksnes, 2008, s. 31)

Dette styrker argumentet om at det nordiske samarbeidet anses mindre viktig i strategidokumentet sammenlignet med annet utadrettet samarbeid. At dette er tilfelle i dette strategidokumentet, er interessant. Universitetet har flere fremstående prosjekter innenfor forskning på nordiske forhold. Flere av disse er en del av satsingen *UiO:Norden*. Direktøren for UiO:Norden uttalte dette i et innlegg til universitetsstyret: «Vi er verdensledende på dette feltet» og fortsatte med å si at et av prosjektene deres fikk en setning i statsbudsjettet for 2020 (Rem, 2020). Tross dette blir det nordiske knapt nevnt i *Strategi 2020*.

Strategi 2030-utkastet

Den utadrettede ideologien i *Strategi 2030*-utkastet har de overordnede (liten-d) diskursene INTERNASJONAL, EUROPA, GLOBAL og VERDEN. Den første handler om *UiOs internasjonale posisjonering*. Den andre handler om *UiOs europeiske posisjonering* i tillegg til *legitimering av UiOs posisjon gjennom europeiske aktører og meritter*. Samtidig blir universitetet etablert som en *trendsetter og initiativtaker* i Europa. Den tredje handler om en *global søken og globalt bidrag*. Den siste handler om en *perspektivering* av forholdene i verden og *UiOs bidrag på verdensbasis*. Dette er de underordnede (liten-d) diskursene.

INTERNASJONAL handler om *UiOs internasjonale posisjonering*. Det kan illustreres med: «I over 200 år har Universitetet i Oslo formet det norske samfunnet og bidratt til *kunnskapsutvikling internasjonalt*. Vi har utdannet kandidater til *nøkkelposisjoner* både i og utenfor landets grenser[,]» «I en tid hvor det *internasjonale samarbeidet* er politisk utfordret, samtidig som behovet for *globale løsninger på samfunnsutfordringene* er større enn noensinne, vil UiO intensivere sin *internasjonale innsats[,]» «UiO skal stå opp for akademisk frihet nasjonalt og internasjonalt[,]» «Og som Norges ledende universitet, inngår det i vårt nasjonale oppdrag å være i den internasjonale forskningsfronten[,]» og «Vi ser at ledende internasjonale institusjoner ser oss som en viktig og attraktiv samarbeidspartner» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1,2). UiO posisjoneres som en internasjonal aktør og bidragsyter i alle eksemplene unntatt det siste. I det siste eksempelet legitimeres UiOs posisjon gjennom anerkjennelse fra internasjonale aktører. Internasjonal anerkjennelse har vært viktig i strategidokumentene siden tusenårsskiftet.*

Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *det internasjonale* i vid forstand. Det internasjonale nevnes på en måte som fremmer *UiO* som en institusjon med (internasjonal) legitimitet til å løse internasjonale utfordringer. Om man sammenligner dette med noen av formuleringene i *Langtidsplan 2000–2004* (samme overordnede liten-d diskurs), er det tydelig at dette er en mer aktiv rolle enn tidligere. Dette er altså noe annet enn å (bare) gjøre appell til det internasjonale forskningssamfunnet. En appell til det internasjonale handler om en identifisering med internasjonale aktører; å ta en aktiv rolle vil si at universitetet også vil bidra til å forandre *status quo*. Det beskrives ikke hvordan det vil utføres, eller hvilke implikasjoner det har for det lokale universitetssamfunnet ved *UiO*. Et eksempel er det språklige (eller kommunikative). Når høyere utdanning blir mer markedsorientert (som er tett knyttet til internasjonaliseringen), blir det viktigere for institusjonene å ha en tydeligere internasjonal posisjon (se diskusjonen i 3.1.3). Dette er en følge av at *akademia* blir mer profitbasert. Det kan identifiseres også i nasjonale styringsdokumenter (se analysen av *EUROPA* i *Strategi 2020* og 5.3). Det er altså flere tilfeller av utvisking i sitatene, og alternativet uten dette (som et tillegg til sitatene) er: *Satsingen på det internasjonale gjøres med hensikt å styrke universitetets utvikling. Internasjonaliseringen vil gagne både studenter og forskere, som vil eksponeres for tanker, ideer og kulturer som vil fremme kritisk tenking. Eventuelt UiO vil jobbe ytterligere for å øke det internasjonale samarbeidet og bidra med globale løsninger på verdens store samfunnsutfordringer. Det vil samtidig gi viktige nasjonale bidrag.*

EUROPA ligner *INTERNASJONAL* ved at det også her handler om posisjonering, her *UiOs europeiske posisjonering*. I tillegg handler det om en *legitimering av UiOs posisjon gjennom europeiske aktører og meritter*. Disse kan illustreres med: «*UiO er et fremragende europeisk forskningsintensivt universitet[,]*» og «*Vår posisjon slås blant annet fast i fagevalueringer, i de mange tildelingene fra European Research Council (ERC), i antall Sentre for fremragende forskning og i internasjonale rangeringer*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1,2). Til forskjell fra *INTERNASJONAL* innehar diskursene mer autonomi i *EUROPA*, og *UiO* blir i større grad etablert som en *trendsetter* og initiativtaker: «*UiO skal bidra til gode nasjonale og europeiske rammebetingelser for tematisk rettede programmer[,]*» og «*Gjennom nye former for samarbeid med utvalgte europeiske partnere skal UiOs studenter ta del i et mangfold av perspektiver, ideer og kulturer*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 3). Eksemplene fra strategidokumentet antyder at *UiO* har mer legitimitet i *EUROPA* enn *INTERNASJONAL*.

Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *Europa* hvor universitetets identitet etableres som europeisk (merk hvordan UiO presenteres som «– et ledende europeisk universitet» rett under universitetets navn på forsiden til *uio.no*, se figur 4). De underordnede (liten-d) diskursene viser at UiO vurderes som mer innflytelsesrik i europeisk sammenheng: et universitet som staker ut kurs, legger føringer og lager spilleregler (i motsetning til å bare *være med på leken* i internasjonal sammenheng). Det blir ikke beskrevet hvordan samarbeidet i det nestsiste eksempelet (over) skal gjennomføres i praksis. Når det er tverrkulturelt, vil det også ha tverrspråklige implikasjoner (se 4.2.1). Hvordan skal UiOs studenter navigere ulike kulturer språklig og med hvilke(t) språk? Det viskes ut hvordan studentene skal forberedes på et slikt skifte, og hvilke praktiske følger det kan få. Med andre ord blir språkreguleringen implisitt. Tidligere deler av analysen har vist at implisitt språkregulering får (ikke-kvalitetssikret) engelsk som konsekvens (se for eksempel INTERNASJONAL i *Strategi 2020*). Alternativet uten utviskingen er: *Ved å øke det europeiske samarbeidet vil studentene eksponeres for det europeiske språkmangfoldet. Vi vil forberede studentene gjennom dedikert opplæring i akademisk språk (i relevante språk) slik at de blir i stand til å «ta del i et mangfold av perspektiver, ideer og kulturer.»* Utviskingen kan skyldes at man vil gi rom for variasjon innad i institusjonen (merk at strategidokumentet forekommer på sentralt styringsnivå og at egne strategier utarbeides på fakultets- og instituttnivå, se 2.1). Likevel kan utviskingen føre til at man får språkpolitikk som ikke handler om språk (implisitt språkpolitikk). Det er en utfordring at denne typen språkpolitikk ikke reguleres siden den ikke etableres som språkpolitikk, men likevel har implikasjoner for språk.

GLOBAL har én underordnet (liten-d) diskurs: *global søken og globalt bidrag*. Denne har ett eksempel: «Samtidig er konkurransen om talenter og midler økende både nasjonalt og *globalt*» (Universitetet i Oslo, 2019, s. 2). Subjektet viskes ut og det tas ikke stilling til påstanden om den økende globale konkurransen. Alternativet er: *UiO ønsker å innhente talenter og midler globalt, men konkurransen er økende. Universitetet vil tilby flere forberedende workshoper, markedsføre universitetet på internasjonale konferanser og øke konkurransedyktigheten for å nå dette målet.* En funksjon av utviskingen i den opprinnelige formuleringen er at strategien ikke forplikter UiO til å faktisk innhente talenter og midler globalt. Selv om det kunne argumenteres for at sitatet er en generell observasjon av globale forhold, tyder sjangeren på at det trolig ikke er tilfelle. Et strategidokument handler om mål og ambisjoner. Disse vil ikke alltid uttrykkes direkte, men vil også kunne leses mellom linjene. Som resten av *akademia* (nasjonalt og internasjonalt i det globale sør) blir også UiO

mer markedsorientert. Det henger sammen med internasjonaliseringen og påvirker også språkvalgene (se 3.1.3). Lignende resonnementer er diskutert tidligere (se 4.2.2).

VERDEN har to underordnede (liten-d) diskurser. Den ene kan kalles for *perspektivering*, mens den andre uttrykker *UiOs bidrag på verdensbasis*. Et eksempel på den første er: «Aldri har en så stor andel av verdens befolkning hatt tilgang til høyere utdanning» (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1). Et eksempel på den andre er: «UiO skal utdanne studenter med kunnskap, evne og vilje til å skape en bedre verden» (Universitetet i Oslo, 2019, s. 2). Forskjellen mellom de to tendensene er at den første fungerer som en generell observasjon av tilstanden i verden, mens den andre omhandler hva universitetet kan yte på verdensbasis. Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *verden*. Ikoniseringen følger det som ble observert i de tidligere overordnede (liten-d) diskursene: det ble dannet et ikonisk forhold mellom *UiO* og *det internasjonale, europeiske og globale*, respektivt.

Fremstillingen av UiO i *utadrettet ideologi (utadrettet Diskurs)*

De mange uttrykkene for den utadrettede ideologien (gjennom de over- og underordnede liten-d diskursene) fremstiller UiO som et universitet som forsøker å være alt og gjøre alt. Universitetet beskrives som et utadrettet og «internasjonalt orientert breddeuniversitet» som skal levere forskning i det europeiske toppsjiktet. I analysen av den utadrettede ideologien er det tydelig at ideologien kobles til en søken etter fremgang, spissing og kvalitetsøking. Kombinasjonen av det brede og det banebrytende kan være problematisk. Det var et av ankepunktene i SAB-rapporten *Build a Ladder to the Stars* (se 3.2.1):

[UiO] appears to strive to be both comprehensive and focused at the same time[,] [...] to reach excellence through being comprehensive, i.e. by being its nation's 'flagship university.' However, in a world in which academic excellence is assessed in a context of global competition, this strategy no longer works. The SAB would like to see the emphasis fall more squarely on flagship programmes, rather than on flagship institutions. [...] [N]o university can reach global excellence in everything. Priorities are required. (Universitetet i Oslo, 2017, s. 12)

Universitetet ble anbefalt å spisse sine ambisjoner:

Even strong and high-ranked universities aren't uniformly excellent in every field. UiO must decide on its priorities and select its peaks. UiO should of course be competent in all the fields it addresses, but should strive to achieve world-class excellence only in its specializations. (Universitetet i Oslo, 2017, s. 20)

UiOs brede tilnærming i strategidokumentene kommer også til uttrykk ved at det ikke finnes en prioritering av de ulike utadrettede diskursene. Disse diskursene kan forstås som ulike *skalaer* (se Blommaert (2007) i 3.1.1). En mulig fremstilling av forholdet mellom dem følger under, men det er utenfor studiens tidsramme å teste ut denne hypotesen. Nivåene har Norge som utgangspunkt (eller i prinsippet det laveste nivået), siden det er studiens utgangspunkt: *global og verden* er de høyeste nivåene, etterfulgt av *internasjonal, Europa, Norden og utland*. Den siste vil kunne omfatte alle de andre og har derfor en usikker plassering:

GLOBAL/VERDEN > INTERNASJONAL > EUROPA > NORDEN > (UTLAND?)

Mangelen på systematisk prioritering av de ulike skalaene i strategidokumentene har følger for språkreguleringen. For eksempel er det verken et dedikert fokus på det nordiske samarbeidet som kunne dannet grunnlag for initiativer for gjensidig nordisk språkforståelse, eller en klar oppfattelse av mulighetene knyttet til europeisk samarbeid, land som har mye flerspråklighet. Strategiene har heller ikke en målrettet tilnærming til engelsk som internasjonalt fagspråk. Konsekvensene av disse faktorene er at UiO vil være alt og gjøre alt uten å nødvendigvis være forberedt språklig. Ambisjoner om nordisk, europeisk, internasjonal og global deltakelse bør ikke bare fasiliteres av en overordnet strategi, men bør også være tett koblet til en kommunikasjonsstrategi som legger til rette for god kommunikasjon i språk som er nødvendige for og ved UiO (merk at UiO *har* en kommunikasjonsstrategi (se 3.2.1), men at denne ikke nevner språk, verken generisk eller konkret). En liten fotnote her er at det kunne være gunstig med en kommunikasjonsstrategi som inkluderer universitetets språkstrategi (dette er per i dag et separat dokument, se 3.2.1). Språk er et kommunikasjonsmiddel, og UiOs brede ambisjoner nødvendiggjør høy akademisk språkkompetanse i flere språk. Det gjelder ikke bare internasjonalt, men også nasjonalt.

4.2.3 Innadrettet ideologi (innadrettet Diskurs)

Den innadrettede ideologien (eller *innadrettet Diskurs*) handler om det som foregår innenfor Norges grenser. Ideologien kommer til uttrykk gjennom de overordnede (liten-d) diskursene NASJONAL, NORGE, REGIONAL og LOKAL (og deres underordnede liten-d diskurser). Det kan tas for gitt at bruken av norsk følger av denne ideologien (med mindre annet impliseres eller nevnes eksplisitt). Dette er i tråd med analysen i 4.2.2 hvor uttrykk for det utadrettede hang sammen med andre språk enn norsk (med mindre annet fulgte implisitt eller ble nevnt eksplisitt).

Langtidsplan 2000–2004

Den innadrettede ideologien i *Langtidsplan 2000–2004* kommer til uttrykk gjennom de overordnede (liten-d) diskursene NASJONAL, NORGE og REGIONAL. NASJONAL handler om *UiOs posisjonering som ledende forskningsinstitusjon i Norge, UiO som initiativtaker og finansiering*. NORGE handler om *UiOs posisjonering som størst og eldst* (med implikasjoner om at universitetet har størst ansvar), *finansiering* og *UiO som aktiv bidragsyter i det norske samfunnet*. REGIONAL handler om *samarbeid*. Dette er underordnede (liten-d) diskurser.

NASJONAL handler om *UiOs posisjonering som ledende forskningsinstitusjon i Norge, UiO som initiativtaker og finansiering*. Den underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «UiO skal i planperioden forsvare og styrke sin posisjon innen høyere utdanning og forskning, både *nasjonalt* og *internasjonalt*,» «UiO har både faglige og materielle ressurser til å utvikle høyere kvalitet. Institusjonen er i *en særstilling nasjonalt* når det gjelder samlede ressurser. Bredden i fag og disipliner gir stor kontaktflate internasjonalt og mot *ulike sektorer[,]*» og «UiO forvalter dessuten bygninger av *stor nasjonal og kulturhistorisk betydning* og kjenner en forpliktelse til å arbeide for en langt bedre finansiering av vedlikehold, rehabilitering og restaurering av disse bygningene» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 2,11). Den andre underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med sitatet i neste avsnitt, og den tredje kan illustreres med: «Utarbeide en strategi for å stimulere forskning innen de tematiske satsingene i *nasjonal forskningspolitikk* og *gjøre UiO sterkt gjeldende ved tildeling av øremerkede ressurser, herunder nye rekrutteringsstillinger*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 5).

De virkemidlene som skal bidra til å nå målene i denne planen er konsentrert om: [...] å utvide regionalt, *nasjonalt* og *internasjonalt samarbeid* og *utvikle nye samarbeidsformer med næringsliv og samfunn*; å foreta *endringer i fagdimensjonering og utnytte nasjonal arbeidsdeling til spesialisering og konsentrasjon i fagporteføljen*. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 2).

I de tre tendensene beskrives UiO som en institusjon med stor autonomi, mye makt og innflytelse nasjonalt. Universitetet presenteres som en institusjon som kan påvirke spillereglene. Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* på den ene siden og *fremgang, faglig og materiell tyngde* på den andre. Strategidokumentet refererer til *nasjonal arbeidsdeling* uten å presisere hvem som skal dele arbeidet. Alternativet er om andre institusjoner eller aktører hadde blitt trukket frem for å illustrere hvordan og med hvem arbeidsdelingen skulle

gjennomføres. Utviskingen av andre aktører bidrar til å etablere UiO som en diskursivt enerådende institusjon nasjonalt. Fremstillingen gir inntrykk av at UiO er den eneste legitime institusjonen i det norske universitets- og høyskolelandskapet. Dette skal vise seg å kjennetegne den innadrettede ideologien. Når UiO blir beskrevet som en mektig institusjon i den nasjonale konteksten hvor bruken av norsk følger implisitt, kan det bidra til å styrke språkets lingvistiske kapital. Språkene som tillegges høy lingvistisk kapital er de som kan veksles til høy økonomisk, sosial og kulturell kapital. Dersom posisjonen som beskrives i strategidokumentet har bred tilslutning også utenfor UiO, kunnen andre ville følge etter også språklig.

NORGE handler om *UiOs posisjonering som størst og eldst, finansiering og UiO som aktiv bidragsyter i det norske samfunnet*. Den første underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «UiO er *landets eldste universitet*[,]» og «Vår prioritering av kvalitet har sammenheng med: [...] at UiO som *den største forskerutdanningsinstitusjonen i Norge* har et særlig ansvar for fremtidig forskerrekuttering til offentlig og privat virksomhet og *derfor* må ha høy kvalitet i forskerutdanningen» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 1-2,13). Den andre kan illustreres med: «*En svak og ustabil finansiering og for stor spredning av forskningsressursene i Norge* er etter vår oppfatning blant de viktigste årsakene til at UiOs fagmiljøer og universitetsforskningen står i fare for å marginaliseres i en internasjonal sammenheng» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 4). Den tredje underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres som følger, med et annet eksempel i avsnittet under: «UiO [...] skal være en aktiv bidragsyter til verdiskapningen i samfunnet og vil arbeide for å bedre samspillet med norsk næringsliv innen utdanning og forskning» (Universitetet i Oslo, 2000, s. 8).

En ønsket utvikling av det norske samfunnet krever bruk av ny forskningsbasert kunnskap i politikk, arbeidsliv, næringsliv og miljøutvikling og i forvaltning av naturressurser og kulturgrunnlag. *UiO må derfor utnytte sine faglige og materielle ressurser og sin posisjon* i et tett samspill med samfunnet og med internasjonal kunnskapsutvikling. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 15)

De underordnede (liten-d) diskursene i NORGE ligner NASJONAL: Strategidokumentet etablerer UiO som en mektig institusjon. Måten UiO presenteres på fremstiller det som om universitetet har et større ansvar enn andre (utviskede) institusjoner i Norge. Dette er i kraft av å være størst og eldst. Det tydeliggjøres for eksempel ved at universitetet kan problematisere den norske forskningsstrukturen som gjelder for alle høyere utdanningsinstitusjoner. Muligheten til å problematisere forskningsstrukturen viser universitetets store autonomi og

henger sammen med at UiO er det fremste universitetet målt i tilslag på finansiering. Finansieringsstrukturen kan altså få store utslag for UiO (positivt eller negativt). Gjennom eksemplene blir UiO et diskursivt overlegent universitet i kraft av dets alder og størrelse (som gir universitetet makt). Dette fremstår som grunnen til at UiO kan ta en så offensiv posisjon – se bruken av *derfor* i sitatet over. Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og nettopp *størst, eldst og mektig*. Ikoniseringen bidrar til å legitimere strategiens fremstilling av universitetets posisjon som aktiv bidragsyter og strategiens problematisering av finansieringsstrukturen. Universitetet presenteres som en diskursivt enerådende institusjon. Dette styrkes av at ingen andre aktører eller institusjoner blir nevnt. Men en slik posisjon fører også med seg et ansvar, for eksempel språklig. I den norske konteksten hvor majoritetsspråket er presset av internasjonale fagspråk, kan institusjoner som UiO spille en viktig rolle – positivt som negativt. Dersom universitetet hadde tatt en like offensiv posisjon for å tydeliggjøre viktigheten av gode fagspråk, særlig norsk og engelsk, kunne det ha gjort at andre ville fulgt etter. Når det ikke tas en tydelig posisjon på det språklige i dette strategidokumentet, kan det i lys av UiOs sterke posisjon ha negative følger for resten av sektoren. Det kan gi mer implisitt språkpolitikk, som analysen viser at betyr mer (ikke-kvalitetssikret) engelsk.

REGIONAL handler om *samarbeid*. Denne ene underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «UiO skal ha et bredt *regionalt samarbeid* med U&H-institusjoner, næringsliv, kommune og sykehus- og helsesektor,» og «De virkemidlene som skal bidra til å nå målene i denne planen er konsentrert om: [...] å utvide *regionalt*, nasjonalt og internasjonalt *samarbeid* og utvikle nye samarbeidsformer med næringsliv og samfunn [...]» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2000, s. 2,8). Selv om REGIONAL har lav frekvens, bidrar det regionale elementet til å fremme UiO som en allsidig institusjon med potensiale for å samarbeide bredt: høyt og lavt, nært og fjernt (se en problematisering av denne allsidigheten under *Fremstillingen av UiO i utadrettet ideologi (utadrettet Diskurs)* i 4.2.2). Det kommer ikke frem hvordan det regionale samarbeidet skal gjennomføres og hvem det vil inkludere. Dersom det inkluderer institusjoner i bokmålskommuner (og språknøytrale kommuner), vil det kunne gi økt (skriftlig) kunnskapsproduksjon på bokmål istedenfor nynorsk.

Alternativet uten utviskingen over (som trolig ville gitt mer kunnskapsproduksjon på bokmål) er: *Utvide det regionale samarbeidet ved å etablere kontakt med OsloMet, NMBU og Helse Sør-Øst, og utveksling av studenter og forskere for gjensidig kunnskapsutveksling*. Poenget her er at det er enklere å se de språklige implikasjonene av samarbeidet dersom det presiseres

hvordan (og med hvem) det vil gjennomføres. Men når det er mer konkret, blir det også mer forpliktende. Det kan være en av årsakene til at det er mer generelt. Vagheten kan også indikere at strategien har mange mål uten at alle er praktisk gjennomførbare. Det hører med sjangeren at strategidokumenter til en viss grad skal være ambisiøse og overordnede. Dette kan likevel ikke være det eneste svaret på alt som tas for gitt eller viskes ut. En annen mulig årsak til utviskingen er at det regionale samarbeidet ikke prioriteres like høyt som for eksempel utadrettet samarbeid (se 4.2.2). Språklig har det som konsekvens at engelsk vil kunne bli mer brukt siden det ofte følger implisitt av den utadrettede ideologien. Merk den lave frekvensen til REGIONAL (se f.eks. figur 5). Internasjonaliseringen av academia (og prioriteringen av dette) kommer til uttrykk også kvantitativt (se f.eks. INTERNASJONAL i samme strategidokument til sammenligning i figur 5).

Strategisk plan 2005–2009

Den innadrettede ideologien i *Strategisk plan 2005–2009* kommer til uttrykk gjennom de overordnede (liten-d) diskursene NASJONAL, NORGE og LOKAL. NASJONAL handler om *UiOs posisjon som nasjonalt ledende, nasjonale evalueringer for å styrke universitetets posisjon, og UiO som initiativtaker*. NORGE handler om *anerkjennelse av UiO som størst og fremst, UiOs ambisjoner om å være landets ledende institusjon, og en problematisering av forskningsfinansieringen*. LOKAL handler om *lokalt samarbeid*. Dette er de underordnede (liten-d) diskursene.

NASJONAL handler om *UiOs posisjon som nasjonalt ledende, nasjonale evalueringer for å styrke universitetets posisjon og UiO som initiativtaker*. Den første underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «En bedre synliggjøring og profilering av faglige hovedområder – bredt definerte felter der UiO allerede setter inn store ressurser – og [UiO] skal stå frem som *nasjonalt ledende* i både forskning og utdanning» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2005, s. 4). Den andre underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «UiO vil bruke råd fra internasjonale fagpaneler og *nasjonale fagevalueringer* i eget utviklingsarbeid og tildele en større andel av forskningsmidlene ut fra dokumenterte resultater» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2005, s. 8). Den tredje underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «Det skal kombinere engasjement i byens og regionens utvikling med *ivaretagelse av nasjonale oppgaver* og aktiv deltakelse i internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2005, s. 4).

I den første underordnede (liten-d) diskursen til NASJONAL tas det for gitt at UiO «skal stå frem som nasjonalt ledende.» Dette tas for gitt ved at ingen andre institusjoner blir nevnt og styrkes av ordet *skal*. Det kunne alternativt stått: *UiO vil konkurrere om å bli nasjonalt ledende, UiO er blant de nasjonalt ledende institusjonene*, eller (for eksempel) *UiO, UiB, UiT og NTNU er landets nasjonalt ledende institusjoner*. Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO og nasjonalt ledende* samtidig som eventuelle konkurrenter viskes ut. I stedet for *skal* ville det vært mer dempende og mindre ikonisk med for eksempel *kan* eller *er en kandidat til*. Bruken av *skal* ses i sammenheng med UiOs diskursive posisjon som enerådende i norsk akademia (se analysen av forrige strategidokument). I den andre underordnede (liten-d) diskursen, *nasjonale evalueringer for å styrke universitetets posisjon*, blir det nevnt at universitetet vil ta i bruk *nasjonale evalueringer* for eget *utviklingsarbeid*. Hva utviklingsarbeidet går ut på viskes ut. Det kommer ikke frem hvem som utarbeider den nasjonale evalueringen: én eller flere institusjoner eller for eksempel en ekstern aktør. Dette kan påvirke måten evalueringene bør tolkes på. Merk hvordan *utvikling* knyttes til *dokumenterte resultater* i eksempelet til den andre underordnede (liten-d) diskursen. Det er ett av flere eksempler på at akademia blir stadig mer markedsorientert (se 3.1.3), og det henger sammen med internasjonaliseringen av akademia. Dette kan følgelig gi mer engelsk implisitt dersom de *dokumenterte resultatene* knyttes til for eksempel kunnskapsproduksjon. Artikler har blitt den viktigste formen for kunnskapsproduksjon, og de mest prestisjefylte tidsskriftene (nivå-II) er generelt engelskspråklige.

I den tredje underordnede (liten-d) diskursen til NASJONAL, *UiO som initiativtaker*, er det interessant at *UiO* selv viskes ut. Alternativet er: «[UiO] vil kombinere engasjement i byens og regionene utvikling [...] [, ivareta nasjonale oppgaver og delta aktivt i internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid].» Det kan være flere årsaker til at universitetet ikke blir referert til direkte: stilistisk, for å variere språket i teksten; diskursivt, for å unngå at UiOs sterke diskursive posisjon uttrykkes like tydelig som andre steder. Posisjonen kommer likevel til uttrykk selv om UiO ikke nevnes eksplisitt. Her skjer det gjennom «ivaretagelse av nasjonale oppgaver» som belyser at universitetet har nasjonal innflytelse. Formuleringen om de nasjonale oppgavene er ganske generell, så det kommer ikke frem om det eventuelt inkluderer ivaretagelsen av norsk. Selv om språkmeldingen *Mål og mening* og universitets- og høyskolesektorens lovpålagte ansvar for norsk fagspråk kom først i 2008 og 2009, respektivt, manglet det ikke en bevissthet rundt konsekvensene av ulike språk i akademia før den tid. Så tidlig som i 2002 ble følgende formuleringen fjernet fra universitets- og

høyskoleloven: «Undervisningsspråket er til vanlig norsk» (§ 2-7) (Røynealand, 2005, s. 47). Det er allerede påvist at nasjonale styringsdokumenter påvirker de lokale (se slutten av 4.2.2). Dette kunne indikere at ivaretagelsen av norsk ikke var en del av formuleringen om de nasjonale oppgavene.

NORGE handler om *anerkjennelse av UiO som størst og fremst, UiOs ambisjoner om å være landets ledende institusjon og en problematisering av forskningsfinansieringen*. Den første underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «UiO skal være anerkjent som *landets største og fremste [“]kunnskapsbank”* og oppnå flere og bedre konkrete resultater som samarbeidspartner i innovasjons- og utviklingsarbeid» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2005, s. 11). Bruken av «kunnskapsbank» som en økonomisk metafor er ett av flere eksempler på at akademia har blitt markedsorientert (se 3.1.3). En casestudie av UiO har illustrert at det samme (Hauan, 2009). Den andre underordnede (liten-d) diskursen, *UiOs ambisjoner om å være landets ledende institusjon*, kan illustreres med: «For å befeste og styrke sin posisjon som *landets ledende forskerutdanningsinstitusjon* vil UiO videreutvikle doktorgradsprogrammene, etablere forskerskoler med forankring i sterke fagmiljøer, og utnytte gode internasjonale nettverk og samarbeidsinstitusjoner bedre» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2005, s. 8). Den tredje underordnede (liten-d) diskursen, en *problematisering av forskningsfinansieringen*, kan illustreres med: «Hvis Norge skal kunne ha ett eller flere universiteter på europeisk [“]mesterliganivå”, må *den samlede norske forskningsfinansieringen* opp på et tilsvarende nivå og innrettes slik at den fremmer kvalitet og gir insentiver til å satse ambisiøst» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2005, s. 16).

UiO fremstilles i strategidokumentet som unikt i forhold til andre (utviskede) institusjoner. I eksempelet til den første underordnede (liten-d) diskursen er det underliggende at UiO allerede er: «[...] *landets største og fremste [“]kunnskapsbank.”*» Det er ikke klart hva som er implikasjonene av den økonomiske metaforen. På den ene siden kunne det bare bety at UiO er landets største høyere utdanningsinstitusjon for kunnskapsproduksjon. På den andre siden er dette en slående økonomisk metafor som føyer seg inn i rekken av andre eksempler på at akademia (og UiO) er blitt mer markedsorientert. Det siste henger tett sammen med internasjonalisering og anglifisering (se 3.1.2). Det fremstår som om det søkes anerkjennelse av noe som allerede anses et faktum i strategien. Alternativt kunne det stått at *UiO vil jobbe for å etablere seg som den største og fremste kunnskapsbanken i landet*. Denne formuleringen ville gitt rom for at det finnes andre institusjoner som er kvalifiserte for posisjonen. Den andre underordnede (liten-d) diskursen, *UiOs ambisjoner om å være landets ledende institusjon*,

støtter opp under forrige diskurs. Det etableres et ikonisk forhold mellom *UiO* og «[...] landets ledende forskerutdanningsinstitusjon [...]» når det gjelder å « [...] befeste og styrke [UiOs] posisjon innenfor forskerutdanning [...]» Alternativet er om det hadde stått: *UiO har ambisjoner om å bli Norges ledende institusjon for forskerutdanning*. Ordvalget viser at det anses oppnådd. Dette bidrar til å styrke UiOs diskursivt overlegne posisjon. Det tas for gitt og bekrefte ikke med for eksempel statistikk. Et eksempel er NIFUs årlige rapport over avlagte doktorgrader, som var tilgjengelig da strategien ble vedtatt i 2004 (Olsen, 2004).

Eksempelet på den tredje underordnede (liten-d) diskursen har formuleringen «[...] ett eller flere universitetet [...]» istedenfor *universiteter*. Det kommer ikke frem hvilke(t) universiteter som faller under henholdsvis *ett* og *flere*. Merk at formuleringen ekskluderer høyskoler. Alternativet er *institusjon(er)* eller *universitet(er) og høyskole(r)*. Den valgte formuleringen kan tolkes som at høyskoler ikke har potensiale til å nå « [...] europeisk [“]mesterliganivå”]» eller til å posisjonere seg internasjonalt. Det oppstår et statusskille mellom universiteter og høyskoler, men strategien er ikke det eneste stedet hvor dette kan observeres. De mange universitetsakkrediteringene etter strukturreformen er et annet tilfelle. Flere av institusjonene (om ikke de fleste) fusjonerte for å få universitetsstatus. Et eksempel er Høyskolen i Innlandet. Høyskolen fikk i januar 2020 avslag på sin søknad om universitetsakkreditering (Skretting & Ottosen, 2020; Trædal et al., 2020). Høyskolestatus er ikke ensbetydende med lavere kvalitet. Selv om rangeringer bør tas med en klype salt kan det trekkes frem at studieprogrammet *Master of Business* ved BI og NHH rangerer blant de 100 beste i verden: BIs program lå på 88. plass i 2019, 87. plass i 2018 og 77. plass i 2017; NHHs program lå på 70. plass i 2019, 72. plass i 2018 og 65. plass i 2017 (Financial Times, 2019).

LOKAL handler om *samarbeid* og kan illustreres med: «Arbeidet med å styrke UiOs kontakt og samarbeid med det øvrige samfunn – *lokalt* så vel som nasjonalt – skal forankres bedre i universitetets ledelse og administrasjon og samordnes gjennom en egen handlingsplan» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2005, s. 11). Strategien uttrykker et behov for en handlingsplan for å styrke kontakten og samarbeidet med UiOs nærmeste naboer. «[...] [D]et øvrige samfunn» beskrives som lokalsamfunnet og det nasjonale samfunnet. Gjennom analysen av den utadrettede ideologien kom det frem at det utadrettede har høyest prioritet i UiOs sentrale strategier i perioden 2000–2030 (se figur 5, 4.1, og 4.2.2). Likevel kan en handlingsplan bety at det ikke bare er ambisjoner om lokalt samarbeid, men også konkrete planer for gjennomførelsen (lignende ble diskutert i analysen av GLOBAL i *Strategi 2020* og EUROPA i *Strategi 2030*-utkastet, se 4.2.2). Videre viskes det ut hvem UiO skal samarbeide

med. Alternativt kunne det blitt presisert hvilke institusjoner eller aktører det gjelder. Utviskingen av øvrige aktører kan skyldes at konkrete samarbeidsavtaler ikke var etablert da strategien ble vedtatt. Det kan også være (enda et) tilfelle av at strategidokumentene unnlater å nevne andre aktører ved navn. Selv om dette er en strategi for Universitetet i Oslo, er det spesielt at øvrige aktører aldri blir nevnt – særlig hvor det gjelder samarbeid. Dette kan ha språklige implikasjoner: enten ved at samarbeid med lokale aktører nødvendiggjør bruk av andre språk, hvor det ville være gunstig med akademisk språkopplæring i relevante språk, eller ved at samarbeid med lokale aktører kan kreve bruk av den mindre brukte målformen, som også kunne nødvendiggjøre et nærmere fokus på korrekt språkproduksjon.

Strategi 2020

Den innadrettede ideologien i *Strategi 2020* kommer til uttrykk gjennom de overordnede (liten-d) diskursene NASJONAL, NORGE, REGIONAL og LOKAL. NASJONAL handler om *UiOs nasjonale ansvar for å nå nasjonale målsettinger, internasjonalisering for nasjonalisering, UiO som initiativtaker og finansiering*. NORGE handler om *UiO som eldst og størst med ambisjoner om å være best, UiOs legitimering som fremst gjennom internasjonale rangeringer og internasjonalisering for nasjonalisering*. REGIONAL handler om *samarbeid og samhandling*. LOKAL handler om *infrastruktur og samhandling*. Dette er de underordnede (liten-d) diskursene.

NASJONAL handler om *UiOs nasjonale ansvar for å nå nasjonale målsettinger, internasjonalisering for nasjonalisering, UiO som initiativtaker og finansiering*. Den første underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «Universitetet i Oslo er et breddeuniversitet og har *et nasjonalt ansvar* for en rekke oppgaver,» «Flere *utfordringer nasjonalt* og internasjonalt er sammenfallende og kan møtes med de samme strategiene[,]» og «Kandidater fra Universitetet i Oslo skal være *attraktive arbeidstakere nasjonalt og internasjonalt*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 5,9). Den andre underordnede (liten-d) diskursen, *internasjonalisering for nasjonalisering*, kan illustreres med: «Internasjonalisering og vellykket deltakelse i EUs ulike satsinger vil *oppfylle nasjonale målsettinger*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 5). Den tredje underordnede (liten-d) diskursen, *UiO som initiativtaker*, kan illustreres med: «Kvalitet skal prioriteres fremfor kvantitet i dimensjoneringen av studietilbud og forskningsvolum. Dette skal ses i lys av en bedre *nasjonal og internasjonal arbeidsdeling*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 12). Den fjerde underordnede (liten-d) diskursen, *finansiering*, kan illustreres slik:

Mange av premissene for å søke eksterne prosjekter legges i planleggingsfasen i de *nasjonale* eller europeiske *utlysningene*. Universitetets forskere skal være aktive allerede når premissene for eksterne satsinger og programmer legges, og utvikle en tettere dialog med flere mulige finansieringskilder. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 11)

De underordnede (liten-d) diskursene i NASJONAL bærer preg av utvisking. I den første underordnede (liten-d) diskursen kommer det ikke frem hvilke oppgaver UiO er ansvarlig for, eller hvilke utfordringer som sammenfaller nasjonalt og internasjonalt. I den andre viskes det ut hvordan internasjonaliseringen kan oppfylle nasjonale målsettinger. Det dannes nærmest en årsakssammenheng mellom internasjonalisering og oppfyllingen av nasjonale målsettinger, men det kommer ikke frem hvilke språklige implikasjoner det kan ha. Det er nærliggende å tro at det vil kunne medføre mer anglisering, og et par grunner til det er at (i) tverrnasjonalt samarbeid stadig oftere blir et krav ved ERC-tildelinger, (ii) når det nasjonale reduseres til internasjonalisering vil det også kunne legitimere mer bruk av engelsk, og (iii) eksplisitt, utslagsgivende språkpolitikk som regulerer bruken av engelsk (og norsk) er mangelfull ved i den lokale styringen ved UiO og i den nasjonale styringen. Det kan med andre ord gi implisitt språkpolitikk når nasjonale målsettinger reduseres til internasjonalisering i den andre underordnede (liten-d) diskursen. I den tredje underordnede (liten-d) diskursen blir det visket ut hvordan arbeidsdelingen mellom institusjonene skal gjennomføres og med hvem (om det gjelder alle landets institusjoner eller bare noen). Med andre ord kommer det ikke frem hvordan den praktiske gjennomføringen vil arte seg. Det kan skyldes at det tas for gitt, ikke anses viktig eller kan handle om sjangeren. Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *det nasjonale*. Ikoniseringen må likevel ses i sammenheng med andre deler av analysen. Det var flere tilfeller av ikonisering også i den utadrettede ideologien, og det er den som er mest fremtredende i datamaterialet (se f.eks. figur 3 hvor de overordnede liten-d diskursene gikk under *tema*). Det vil si at ikoniseringen mellom *UiO* og for eksempel *internasjonal* ikke nødvendigvis er lik ikoniseringen mellom *UiO* og *nasjonal*. Dersom man kan snakke om ulike grader av ikonisering, kan man si at det første ikoniske forholdet er sterkere enn den andre. Merk at Irvine og Gal (2000) ikke tar denne tilnærmingen, men at dataene kan tyde på at det er en mulighet.

NORGE handler om *UiO som eldst og størst med ambisjoner om å være best, UiOs legitimering som fremst gjennom internasjonale rangeringer og internasjonalisering for nasjonalisering*. Den første underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «Universitetet i Oslo (UiO) er *Norges største og eldste* universitet, forankret i en europeisk vitenskapstradisjon[,]» og «UiO skal tilby *landets beste* læringsmiljø gjennom klarere

forventninger, tettere oppfølging, bruk av varierte læringsformer, læringsfremmende evaluering og god pedagogisk kompetanse» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 4,8). Den andre underordnede (liten-d) diskursen, *UiOs legitimering som fremst gjennom internasjonale rangeringer*, kan illustreres med: «Universitetet i Oslo er *internasjonalt rangert som Norges fremste universitet*, og har gitt og gir vesentlige bidrag til landets forskning, innovasjon og utdanning» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 4). Den tredje underordnede (liten-d) diskursen, *internasjonalisering for nasjonalisering*, kan illustreres med: «Gjennom å styrke sitt internasjonale nettverk og internasjonal rekruttering, vil universitetet *sikre tilfang av kunnskap og ekspertise av sentral betydning for utviklingen av det norske samfunnet*» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 5).

Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *fremgang* i de underordnede (liten-d) diskursene til NORGE. UiO presenteres som en foregangsinstusjon gjennom fremhevingen av universitetets alder, størrelse og ambisjoner om å være best. De internasjonale rangeringene (i den andre underordnede liten-d diskursen) bidrar til en ekstern anerkjennelse av det samme. Nasjonal fremgang og nasjonale målsettinger reduseres til internasjonalisering (i den tredje liten-d diskursen). Det blir ikke nevnt eksplisitt og følger ikke implisitt hvordan internasjonale tilskudd (i seg selv) kan: «[...] *sikre tilfang av kunnskap og ekspertise av sentral betydning for utviklingen av det norske samfunnet.*» Det som skjer her, er at det internasjonale forbindes ikonisk til fremgang (se tilsvarende i analysen av *Langtidsplan 2000–2004* i 4.2.1 hvor engelsk forstås som å ha en iboende tiltrekningskraft; tilsvarende finnes i *Strategi 2030*-utkastet i 4.2.4 hvor det internasjonale forstås som å kunne medbringe det fremragende). Søken etter det fremragende kan ses i sammenheng med den oppadrettede ideologien som dukker opp først i *Strategi 2020* (se figur 7 og 4.2.4). Alternativet uten utviskingen er: «Gjennom å styrke sitt internasjonale nettverk og internasjonal rekruttering [på fagområder hvor UiO mangler tilstrekkelig kompetanse] vil universitetet sikre tilfang av kunnskap og ekspertise av sentral betydning for utviklingen av det norske samfunnet. [Det vil gjennomføres ved å tilby språkopplæring for innreisende forskere og ved å etablere norsk terminologi på gjeldende fagområder].» Flere studier viser at internasjonale forskere ikke oppmuntres til å lære seg nordisk, men til å fortsette å bruke engelsk. En nylig studie fra UiB har de samme observasjonene (N. V. Svendsen, 2019).

REGIONAL har den underordnede (liten-d) diskursen *samarbeid og samhandling*. Denne kan illustreres med: «UiO skal styrke sin profil som hovedstadsuniversitet gjennom en tettere dialog med myndigheter og næringsliv i regionen» (min kursivering) (Universitetet i Oslo,

2010a, s. 10). De ideologiske forholdene ligner analysen av LOKAL i *Strategisk plan 2005–2009*, så det henvises dit.

LOKAL har den underordnede (liten-d) diskursen *infrastruktur og samhandling*. Den kan illustreres med: «Investeringer i nybygg og oppgradering prioriteres ut fra UiOs hovedmål og målet om bærekraftighet, i nær dialog med nasjonale og lokale myndigheter» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 12). Det er ikke klart hvordan Irvine og Gals rammeverk kan anvendes her, men kan likevel trekkes frem at eksempelet indikerer at dette er en sammenheng hvor bruken av norsk følger implisitt, se «i nær dialog med nasjonale og lokale myndigheter.»

Strategi 2030-utkastet

Den innadrettede ideologien i *Strategi 2030*-utkastet kommer til uttrykk gjennom de overordnede (liten-d) diskursene NASJONAL, NORGE og REGIONAL. NASJONAL handler om *internasjonalisering for nasjonalisering, rekruttering og finansiering, UiO som initiativtaker og akademisk frihet*. NORGE handler om *UiO som innflytelsesrik bidragsyter og UiO som ledende kulturforvalter*. REGIONAL handler om *UiO som knutepunkt for studentinnovasjon og samarbeid*. Dette er de underordnede (liten-d) diskursene.

NASJONAL handler om *internasjonalisering for nasjonalisering, rekruttering og finansiering, UiO som initiativtaker og akademisk frihet*. Den første underordnede (liten-d) diskursen i NASJONAL kan illustreres med: «UiO er et fremragende europeisk forskningsintensivt universitet. Og som Norges ledende universitet, inngår det i vårt nasjonale oppdrag å være i den internasjonale forskningsfronten» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1). Den andre, *rekruttering og finansiering*, kan illustreres med: «UiO har styrket sin posisjon innen fremragende forskning de siste årene. Vi ser at ledende internasjonale institusjoner ser oss som en viktig og attraktiv samarbeidspartner. Samtidig er konkurransen om talenter og midler økende både nasjonalt og globalt» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 2). Den tredje underordnede (liten-d) diskursen, *UiO som initiativtaker*, kan illustreres med: «UiO skal bidra til gode nasjonale og europeiske rammebetingelser for tematisk rettede programmer» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 2). Den fjerde, *akademisk frihet*, kan illustreres med:

UiO skal stå opp for *akademisk frihet nasjonalt og internasjonalt*. Med akademisk frihet følger akademisk ansvar. Universitetets rolle for demokratiutvikling, bærekraft, menneskeverd og

rettferdighet er viktigere enn på lenge. Gjennom fremragende forskning og utdanning skal UiO beskrive, forstå, analysere og finne løsninger. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1)

Det dannes et ikonisk forhold mellom *UiO* og *fremgang* (som i NORGE, se *Strategi 2020*). I den første underordnede (liten-d) diskursen etableres det at UiO har et nasjonalt oppdrag om å være fremst internasjonalt. Dette er i kraft av universitetets posisjon som nasjonalt ledende. Eksempelet var relevant også i INTERNASJONAL i samme strategidokument (se *Strategi 2030*-utkastet i 4.2.2), og det henvises dit av. Det kan tilføyes at det blir visket ut *hvor* det nasjonale oppdraget er regulert. Alternativet er om det hadde stått at *Universitets- og høyskoleloven pålegger UiO og øvrige høyere utdanningsinstitusjoner å holde et høyt internasjonalt nivå i forskning og utdanning. UiO har mål om å være fremst internasjonalt* (se 5.3 for en diskusjon av forholdet mellom nasjonal og lokal høyere utdanningspolitikk som ender opp som språkpolitikk). Merk at det har språklige implikasjoner når det nasjonale reduseres til internasjonalisering. Det kommer ikke frem hva det betyr for universitetets studenter og ansatte, om de vil de måtte tilegne seg internasjonale fagspråk, og hvordan de eventuelt skal forberedes på det. Hvorvidt det for eksempel vil kunne bety at universitetet kan endre undervisningsspråk eller pålegge studenter og ansatte å bruke ett språk fremfor et annet, kommer ikke frem. Dette ville i tilfelle kreve formell opplæring i relevante språk.

Det kan også påpekes at internasjonaliseringen fremstilles som noe bare UiO skal jobbe mot i eksempelet på *internasjonalisering for nasjonalisering*, og det begrunnes med universitetets posisjon som nasjonalt ledende. Formuleringen «Og som Norges ledende universitet [...]» bidrar til denne tolkningen. Det ikoniske forholdet som dannes mellom *UiO* og *fremgang* styrkes av de andre underordnede (liten-d) diskursene. Det har allerede blitt påpekt en rekke ganger at UiO fremstår som enerådende i strategidokumentet. Det kommer også til uttrykk i eksempelet om akademisk frihet: det tas ikke bare for gitt at universitetet kan, men også (alene) *bør* forsvare akademisk frihet og bidra til nasjonale rammebetingelser. Det fremstår slik tekstuellet og styrkes av at ingen andre aktører er representert. Alternativet er om øvrige institusjoner hadde blitt nevnt, selv generisk: *Landets universiteter og høyskoler vil sammen jobbe for å styrke de nasjonale rammebetingelsene*. Utviskingen bidrar som tidligere til å styrke UiOs posisjon som diskursivt ledende, fremstående og enerådende i strategidokumentet.

NORGE handler om *UiO som innflytelsesrik bidragsyter* og *UiO som ledende kulturforvalter*. Den første underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «I over 200 år har

Universitetet i Oslo *formet det norske samfunnet* og bidratt til kunnskapsutvikling internasjonalt» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1). Den andre underordnede (liten-d) diskursen, *UiO som ledende kulturforvalter*, kan illustreres med: «UiO er en *ledende kulturforvalter* i Norge [...]» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 3). Det dannes et ikonisk forhold mellom UiOs alder og universitetets bidrag til utviklingen av det norske samfunnet. Strategien presiserer ikke på hvilken måte UiO har formet det norske samfunnet, og andre institusjoner (som også kan ha bidratt til å forme samfunnet) viskes ut, se spesielt formuleringen: «UiO er en *ledende kulturforvalter* i Norge» hvor det impliseres at landet har flere kulturforvaltere, men kun én ledende. Når den 200 år lange historien trekkes frem og kobles til «[...] formet det norske samfunnet og bidratt til kunnskapsutvikling internasjonalt,» legges det frem en påstand som verken begrunnes eller kan motsies. Alternativet er om det hadde stått at universitetet har *bidratt til* utviklingen av det norske samfunnet som kunne ha blitt begrunnet med henvisning til resultater: fremstående forskere, sentre for fremragende forskning, antall eksaminerte doktorkandidater eller øvrige utmerkelser. Det er ellers interessant at nettopp kultur trekkes frem i eksempelet, for språk er ikke bare kommunikasjon og identitet, men også kultur. Tidligere deler av analysen viser at norsk er nevnt bare én gang i perioden 2000–2030, mens engelsk generelt følger implisitt av den utadrettede ideologien. Ellers viser analysen at eksplisitt språkpolitikk er fraværende i UiOs strategidokumenter 2000–2030, men analysen belyser at det er mange tilfeller hvor språklige implikasjoner følger implisitt.

REGIONAL handler om *UiO som knutepunkt for studentinnovasjon og samarbeid*. Den første underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «UiO skal involvere studentene tettere i undervisning og forskning, legge til rette for kontakt med arbeidslivet i studieløpet og bli et *knutepunkt for studentinnovasjon* i regionen» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 2). Den andre underordnede (liten-d) diskursen, *samarbeid*, kan illustreres slik:

UiO skal som hovedstadsuniversitet *styrke samarbeidet med Osloregionen* gjennom aktiv campusutvikling og tett kontakt med innbyggere, beslutningstakere, arbeids- og næringsliv og kunnskapsinstitusjoner[,] og «*I samarbeid med Studentsamskipnaden i Oslo, Oslo kommune og byens øvrige høyere utdanningsinstitusjoner skal vi videreutvikle Oslo som studentby og ønske velkommen til levende campuser med brede faglige og sosiale tilbud.* (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 2,3)

Strategidokumentet beskriver UiO som regionens knutepunkt (i den første tendensen) og presenterer universitetet som en nøkkelaktør. Dette styrkes av at bare UiO blir nevnt og at det mangler en beskrivelse av hvorfor akkurat UiO er et sentrum for studentinnovasjon. Dette er i

tråd med tidligere deler av analysen. Det har i flere tilfeller blitt dannet et ikonisk forhold mellom *UiO* og *fremgang*. I forlengelsen av dette forbindes *UiO* til det å være et ubestridt sentrum (for studentinnovasjon). Det samme er tilfelle i den andre tendensen selv om både «kunnskapsinstitusjoner» og «byens øvrige høyere utdanningsinstitusjoner» blir nevnt. Grunnen til det likevel er en kontinuitet av den tidligere tendensen er at de andre institusjonene ikke ilegges mer autonomi selv om de nevnes generisk. Det kommer av at de presenteres som en enhet som likestilles med de andre nevnte aktørene, for eksempel «kommunen.» Alternativet er om gjeldende institusjoner hadde blitt nevnt ved navn. Det hadde gitt dem diskursiv autonomi og autoritet. Måten de presenteres på bidrar til å styrke *UiOs* posisjon som eneste initiativtaker, en mektig og ubestridt institusjon i førersetet. Merk at regionalt samarbeid generelt vil kreve et språk siden det trengs et kommunikasjonsmiddel. Dette viskes ut, men et alternativ er: *UiO vil jobbe mot en likestilling av de to målformene. Det vil stå sentralt i det regionale samarbeidet med relevante aktører ved å sørge for at kunnskapsproduksjonen gjennomføres med en likevekt mellom bokmål og nynorsk. Det er et mål for universitetet å sikre klar og god språkproduksjon på begge målformene.*

4.2.4 Oppadrettet ideologi (oppadrettet Diskurs)

Den oppadrettede ideologien (eller *oppadrettet Diskurs*) kjennetegnes ved at de overordnede (liten-d) diskursene er rettet oppover, mot fremgang. Ideologien kommer til uttrykk gjennom **FREMAGENDE** og **BANEKRYTENDE** og deres underordnede (liten-d) diskurser. Disse forekommer bare i *Strategi 2020* og *Strategi 2030*-utkastet.

Strategi 2020

Den oppadrettede ideologien kommer til uttrykk gjennom **FREMAGENDE** i *Strategi 2020*. Den har de underordnede (liten-d) diskursene *fremragende forskningsuniversitet*, *internasjonalt toppuniversitet*, *grensesprengende, forskning og infrastruktur* og *stjernene*. Den første underordnede (liten-d) diskursen kan illustreres med: «Et *fremragende forskningsuniversitet* må være en aktiv deltaker i internasjonalt samarbeid om forskning og utdanning, og *UiO* skal bidra sterkere til dette samarbeidet» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 4). Den andre, *internasjonalt toppuniversitet*, kan illustreres med: «Målet er derfor at dette dokumentet skal bidra til prosesser der vi utvikler, utfordrer og løfter hverandre, slik at vi samlet sett fremstår som et attraktivt, vitalt og fremragende *internasjonalt toppuniversitet* i 2020» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 3). Den tredje

underordnede (liten-d) diskursen, *grensesprengende*, kan illustreres med: «Fremragende forskning er *naturlig grensesprengende* ved at eksisterende kunnskap og dogmer utfordres, og ved at nye ideer prøves ut» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 6). Den fjerde, *forskning og infrastruktur*, kan illustreres med: «Behovet for oppgradering er omfattende, både for å tilfredsstille dagens lover og forskrifter, og for at bygningsmassen skal utgjøre *gode rammer for fremragende forskning* og et moderne arbeids- og læringsmiljø» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 13). Den femte underordnede (liten-d) diskursen, *stjernene*, kan illustreres med:

Målet er at UiO skal bidra sterkere i den internasjonale fagutviklingen og til å møte samfunnets utfordringer. [*“]Et nos petimus astra” (Også vi søker stjernene)* står derfor som motto for dette tiåret, som det gjorde for astronomen Christopher Hansteen da grunnsteinen ble lagt for universitetets første bygning i 1831. (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 3)

Det blir i flere av de underordnede (liten-d) diskursene etablert et ikonisk forhold mellom *det fremragende* og *internasjonalisering* (se de to første eksemplene). Hvilken forbindelse det er mellom de to utdypes ikke. Alternativet er om det hadde blitt presisert om internasjonaliseringen er et ledd for å oppnå det fremragende. Dette kan ses i sammenheng med analysen av *Langtidsplan 2000–2004* (se 4.2.1). Der kom det frem at et språkskifte fra norsk til engelsk (i strategien) forstås som å kunne kvalifisere UiOs studenter til et internasjonalt arbeidsmarked. Det fulgte implisitt at engelsk ble tillagt en iboende tiltrekningskraft. Lignende kan være tilfelle her, hvor internasjonalisering regnes som noe med en iboende evne til å medbringe det fremragende (dette er det samme som for engelsk). Dette styrkes av UiOs motto for tiårsperioden 2010–2020: «et nos petimus astra» på latin eller: «også vi søker stjernene» (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 3). Det handler om å nå toppen, det fremragende. Mottoet er opprinnelig av Christopher Hansteen. Han la ned grunnsteinen til UiOs første bygning i 1831. Gjennom sitatet brukes det diakrone til å gjøre en søken etter det fremragende til en del av UiOs historie, universitetets essens. Konteksten rundt sitatet forbinder det fremragende til det internasjonale: «[*“]Et nos petimus astra” (Også vi søker stjernene)* står *derfor* som motto for dette tiåret [...].» Ordet *derfor* står i sammenheng med setningen før, hvor det internasjonale er et tema: «Målet er at UiO skal bidra sterkere i *den internasjonale fagutviklingen* og til å møte samfunnets utfordringer» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 3). Det viskes ut hva *samfunnet* refererer til: det internasjonale samfunnet, det norske samfunnet eller et annet samfunn? Når det blir utelatt hvilket samfunn det blir referert til, står betydningen åpen.

Grunnen til at det ikke tas for gitt at det gjelder det norske samfunnet i sitatet over skyldes tidligere deler av analysen. I den offentlige diskursen brukes *samfunnet* generelt om det norske samfunnet, men i analysen av GLOBAL i *Strategisk plan 2005–2009* (se 4.2.2) ble begrepet brukt om det *globale* samfunnet. Dette er ment å illustrere at *samfunn* har flere betydninger også i strategidokumentene. Det kommer av at UiO er en institusjon som opererer på ulike nivåer: lokalt, nasjonalt og globalt (med eventuelle over-, mellom- og undernivåer) (se en problematisering av dette i *Fremstillingen av UiO i utadrettet ideologi (utadrettet Diskurs)* mot slutten av 4.2.2). Ikke bare referenten til *samfunnet* utelates, men også hvordan UiO skal nå målet om å bli sterkere i «den internasjonale fagutviklingen» blir utelatt. Alternativet her er om det hadde blitt presisert at forskerne skal publisere mer i sterke internasjonale kanaler eller at UiO skal satse mer på å innhente internasjonale midler. De språklige implikasjonene blir også visket ut, og alternativet er: *Ved å satse på den internasjonale fagutviklingen vil det føre til at UiOs forskere må kommunisere mer på engelsk og andre fagspråk. Vi vil kvalitetssikre forskernes språkkompetanse ved å tilby formell opplæring i akademisk engelsk og andre relevante språk.* Utelatelsen av de språklige implikasjonene kan føre til at det som opprinnelig var et mål om internasjonalisering ender opp som implisitt språkpolitikk.

Strategi 2030-utkastet

Den oppadrettede ideologien kommer til uttrykk gjennom FREMRAGENDE og BANEKRYTTENDE i *Strategi 2030-utkastet*. De underordnede (liten-d) diskursene til FREMRAGENDE er *forskere og forskningsmiljøer, forskning og utdanning* og *europaisk forskningsintensivt universitet*. Den underordnede (liten-d) diskursen til BANEKRYTTENDE er *forskning*.

FREMRAGENDE handler om *forskere og forskningsmiljøer, forskning og utdanning* og *europaisk forskningsintensivt universitet*. Den første kan illustreres med: «Å rekruttere og beholde fremragende forskere og forskningsmiljøer vil kreve en skjerpert innsats» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 2). Den andre, *forskning og utdanning*, kan illustreres med: «Gjennom fremragende forskning og utdanning skal UiO beskrive, forstå, analysere og finne løsninger» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1). Den tredje, *europaisk forskningsintensivt universitet*, kan illustreres med: «UiO er et fremragende europaisk forskningsintensivt universitet» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1). I alle tilfellene skjer det en utvisking av hva som inngår i begrepet *fremragende*, selv om det

belyses at det kommer gjennom *forskere og forskningsmiljøer* og *utdanning*. Merk at det fremragende knyttes til Europa, som er utadrettet. Akkurat hva dette handler om, kommer ikke frem. Alternativet er om strategien hadde inkludert at det fremragende handler om for eksempel innhenting av flere forskere med kompetanse over et visst nivå (for eksempel med finansiering fra ERC), flere miljøer med fremragende status (innenfor forskning og utdanning) eller at studentene skal fullføre på normert tid eller opprettholde et visst karaktersnitt. Innenfor *utdanning* kan det trekkes paralleller til Honours-programmet ved UiO, tilbudt for første gang i 2019 (se 2.4). Studentmålgruppen kunne kalles for *fremragende studenter*. De underordnede (liten-d) diskursene til FREMRAGENDE vil også kunne ha språklige implikasjoner, men også det viskes ut. Et alternativ uten utviskingen er: *UiOs mål om innhenting av fremragende forskere og etablering av utdanningsløp og forskningsmiljøer med fremragende status vil nødvendiggjøre tverrspråklig kommunikasjon. Det vil tas nødvendige grep for å sørge for at studenter og ansatte kan kommunisere klart, godt og presist på viktige fagspråk*. Fremhevingen av det fremragende i strategidokumentet er i seg selv en ikonisering av *UiO* og *det fremragende*. Samtidig kommer det frem at fremragende forbindes til Europa i eksempelet til den siste underordnede (liten-d) diskursen. Det er relativt lite kontekst i eksempelet og derfor usikkert om det kan sammenlignes med hvordan det fremragende ble likestilt med *internasjonal* i *Strategi 2020*.

BANEbRYTENDE handler om *forskning* og kan illustreres med: «UiO skal fremme åpen, *banebrytende* og langsiktig forskning» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1). Som med FREMRAGENDE kommer det ikke frem hva som legges i begrepet *banebrytende*, men eksempelet er hentet fra en overskrift i strategidokumentet. Siden det blir nevnt bare én gang kan avsnittet under illustrere hva det *banebrytende* handler om. Innholdet i avsnittet er analysert i bruddstykker i tidligere deler av analysen, men er relevant også her. Det er preget av internasjonalisering og det som kan kalles for en *fremragende diskurs*. Denne diskursen handler om å være fremst nasjonalt og internasjonalt:

UiO er et fremragende europeisk forskningsintensivt universitet. Og som Norges ledende universitet, inngår det i vårt nasjonale oppdrag å være i den internasjonale forskningsfronten. Vår posisjon slås blant annet fast i fagevalueringer, i de mange tildelingene fra European Research Council (ERC), i antall Sentre for fremragende forskning og i internasjonale rangeringer. Vi arbeider kompromissløst for åpen og transparent forskning for å sikre forskningens kvalitet, integritet og tillitt. Vi utdanner en tredjedel av alle ph.d.-kandidater i Norge. (Universitetet i Oslo, 2019, s. 1)

Banebrytende blir ikonisk forbundet til det internasjonale (som *fremragende*), og det har språklige implikasjoner, som viskes ut. Tidligere deler av analysen viser at engelsk og anglisering følger implisitt av satsingen på internasjonalisering. Et alternativ uten utviskingen er: *Det blir stadig oftere et krav med tverrkulturell forskning ved ERC-tildelinger og som et europeisk forskningsintensivt universitet med høye ambisjoner er det nødvendig å iverksette tiltak for styrking av den flerspråklige kompetansen til universitetets forskere.* Det banebrytende blir også koblet til det fremragende, og det viser at en de av den oppadrettede ideologien henger sammen med den utadrettede. Siden den oppadrettede ideologien bidrar til å underbygge den utadrettede kan man snakke om en ikonisering på tvers av de to ideologiene (hvor den oppadrettede bidrar til å styrke den utadrettede og eventuelt omvendt). Det kunne argumenteres for at de to ideologiene er to ekstremer av én ideologi (slik det ble diskutert om den utadrettede og innadrettede ideologien, se analysen av *Langtidsplan 2000–2004* i 4.2.2). Det kan også være en mulighet at en av ideologiene er underordnet den andre, men det er usikkert hvilken av dem som ville vært over- eller underordnet. Det kan være gjensidig. Det er uansett flere likhetstrekk mellom de to ideologiene: begge handler om fremgang og en søken etter kvalitet, og den oppadrettede ideologien bidrar til å styrke den utadrettede. Det har også språklige implikasjoner siden økende den bruken av engelsk følger implisitt av den utadrettede (og som nevnt over, også den oppadrettede) ideologien.

De fire ideologiene, *språkideologi*, *utadrettet ideologi*, *innadrettet ideologi* og *oppadrettet ideologi*, kan forklare funnene i forskningsspørsmål 2 slik det kommer frem av analysen. Disse besvarer dermed forskningsspørsmål 3: *hvilke ideologier kan bidra til å forklare funnene i forskningsspørsmål 2?*

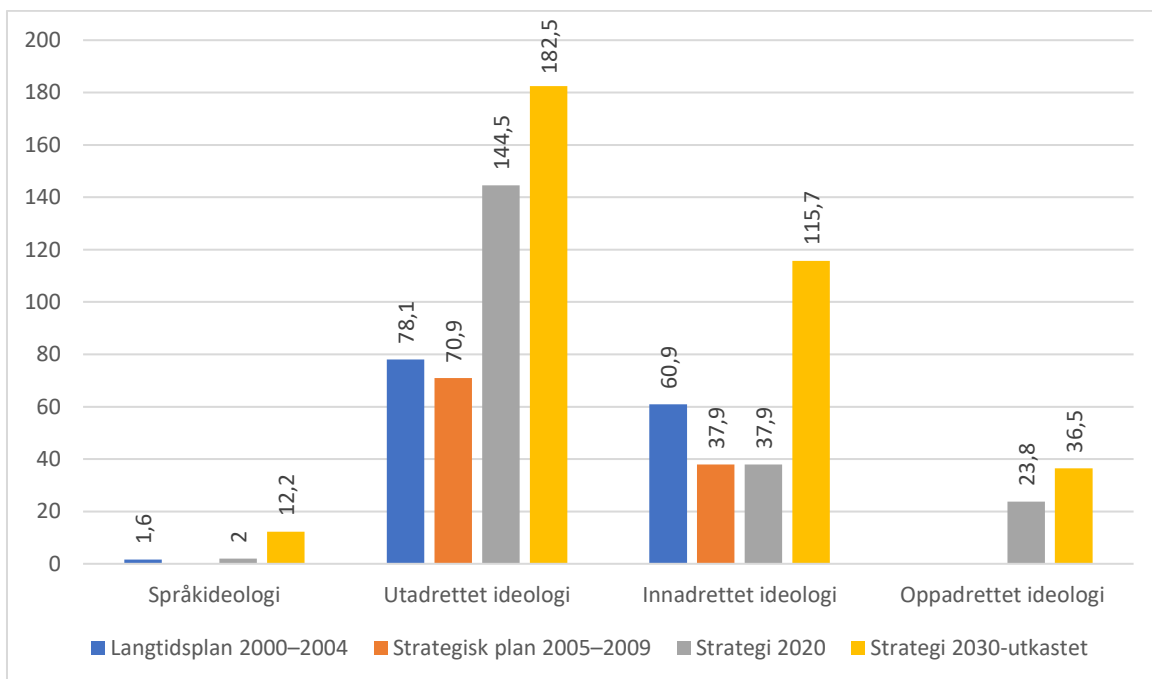
4.3 Diakrone tendenser 2000–2030

Resultatene i kapittel 4 vil undersøkes for diakrone tendenser. Tendensene kan granskes over to parametere: på tvers av ideologiene (inter-ideologisk) og innad i hver ideologi (intra-ideologisk). Det første vektlegger det kvantitative (4.1), mens det andre vektlegger det kvalitative (4.2). Hensikten er å sammenfatte de viktigste funnene i analysen diakront. De sosiale implikasjonene av dette vil diskuteres i kapittel 5, i tråd med metoden presentert tidligere. Metoden har et tekstuellet, ideologisk og sosialt nivå: det første for forskningsspørsmål 2 (analysert i 4.1), det andre for forskningsspørsmål 3 (analysert i 4.2) og

det tredje for det overordnede forskningsspørsmålet som vil danne grunnlag for drøftingen (se 5). I sistnevnte vil forskningsspørsmålene kobles til den sosiale konteksten.

4.3.1 Inter-ideologiske tendenser 2000–2030

De inter-ideologiske tendensene kan best illustreres med figur 7. Den kan si noe om både distribusjon og frekvens og kan indikere konkurrerende ideologier. Figur 7 er en annen fremstilling av figur 5 og begge kan sammenlignes med figur 3. Det betyr at *språklig referanse* tilsvarer temaet SPRÅK i figur 5 og *språkideologi* i figur 7, mens *ikke-språklig referanse* tilsvarer de 12 andre temaene i figur 5 og *utadrettet ideologi*, *innadrettet ideologi* og *oppadrettet ideologi* i figur 7, respektivt.

Figur 7 Relativ sammenligning av de fire ideologiene 2000–2030

De fire ideologiene følger hovedsakelig den samme tendensen kvantitativt gjennom hele perioden. Det dannes en *u*-kurve gjennom trettiårsperioden: frekvensen faller fra det første til det andre strategidokumentet, øker i det tredje og øker ytterligere i det fjerde. Men det er noen unntak: den innadrettede ideologien forblir stabil gjennom *Strategi 2020* og øker først i *Strategi 2030-utkastet*; den oppadrettede ideologien opptrer først i *Strategi 2020*, men følger samme tendens etterpå. For språkreguleringen betyr det at språk ikke reguleres *eksplisitt* i de sentrale strategidokumentene for 2000–2030.

Fraværet av eksplisitt språkpolitikk betyr imidlertid ikke at språk ikke reguleres. Det skjer i stedet implisitt. Den utadrettede ideologien er ikke bare den mest frekvente i trettiårsperioden, men uttrykkene for ideologien (liten-d diskursene) impliserer også ofte engelsk. Det kunne tenkes at det skjer ved at engelsk settes opp mot norsk eller ved at det utadrettede settes opp mot det innadrettede. Dette er aldri tilfelle, og analysen hadde ingen forekomster av *gjentatt produksjon av motsetninger* (se 3.2.2). Det er derimot en kombinasjon av faktorer som gjør at språkreguleringen gir mer engelsk implisitt og eksplisitt. På den ene siden skjer det ved at språkideologien, som er svært sjelden kvantitativt, generelt handler om engelsk de få gangene den forekommer (se 4.3.2). På den andre siden gir språkreguleringen mer engelsk implisitt og eksplisitt ved at den utadrettede ideologien har høy frekvens og generelt impliserer engelsk (se 4.2.2). Disse faktorene gjør at engelsk og anglifisering følger av UiOs strategier i perioden 2000–2030.

Det kunne argumenteres for at UiOs strategier aldri var ment å regulere språk siden det finnes et eksplisitt språkpolitisk dokument ved universitetet (som også er på samme styringsnivå). Dokumentet (egentlig et notat) er på 393 ord og ble forfattet i 2010. Dette er den eneste overordnede, eksplisitte språkpolitikken ved UiO fra tusenårsskiftet til i dag (merk at dokumentet ble forfattet på bakgrunn av nasjonale føringer, se 3.2.1 og *Strategi 2020* i 4.2.1). Hvordan retningslinjene har påvirket språkreferansene vil undersøkes i 4.3.2. Men det vil si at strategien er det eneste styringsdokumentet som har eksistert gjennom hele perioden 2000–2030 (på UiOs sentrale nivå, per 2020). Samtidig viser tidligere studier at slike og andre policydokumenter (om utdanning generelt eller internasjonalisering) ofte ender opp som *de facto* språkpolitikk og får konsekvenser for faktisk språkpraksis (se for eksempel Ljosland (2005) og andre studier i 2.3.1). Det kommer også frem av analysen av den utadrettede ideologien. Det er flere tilfeller hvor det som opprinnelig ikke handlet om språk har implikasjoner for språk (med engelsk som utfall) (se 4.2.2). Studiens definisjon av språkpolitikk tar høyde for dette ved at den inkluderer også slike dokumenter, som kan være like språkregulerende som eksplisitt språkpolitikk (se 3.1.1 og 3.1.4). Man kan derfor likestille eksplisitt og *de facto* språkpolitikk, *Språkpolitiske retningslinjer for UiO* og strategiene. Dette støttes av situasjonen i den nasjonale styringen av (språk i) akademien: nasjonal utdanningspolitikk (fra Kunnskapsdepartementet) ser ut til å få større konsekvenser for den lokale språkreguleringen enn eksplisitt, nasjonal språkpolitikk (fra Kulturdepartementet) (se 1.2). Det gjør strategiene like viktige som eksplisitt, lokal språkpolitikk for å forstå hvordan språk faktisk reguleres. Strategiene ved UiO kan til og med

være enda viktigere enn den lokale språkpolitikken siden de har eksistert gjennom hele trettiårsperioden.

Analysen fremhever at den utadrettede ideologien forekommer oftest og får implikasjoner for faktisk språkpraksis (og fører til mer engelsk). Men det kunne tenkes at datamaterialet kun ville peke i retning av internasjonalisering, siden dette prioriteres i akademia og ved UiO (slik studien har vist). Figur 7 viser derimot at også den innadrettede ideologien forekommer ofte (selv om den utadrettede er mest frekvent). De har begge en sterk tilstedeværelse gjennom de 30 årene. Den utadrettede ideologien økte gjennom hele perioden (med et lite fall fra *Strategisk plan 2005–2009* til *Strategi 2020*), mens den innadrettede ideologien så ut til å falle frem til *Strategi 2020*, men gjorde et kraftig hopp i *Strategi 2030*-utkastet. Selv om de to ideologiene sameksisterer, settes de ikke opp mot hverandre i datamaterialet (og det finnes som sagt ingen tilfeller av *gjentatt produksjon av motsetninger*). Det er derimot indikasjoner på at de to ideologiene kan være knyttet til hverandre. Det kom frem særlig i analysen av den utadrettede ideologien (se NORDEN i 4.2.2 og figur 6). Den sterke tilstedeværelsen av to ideologier, som illustrert i figur 7 og 4.2, kan kalles for *language ideological assemblages (LIA)*. Dette ble diskutert i relasjon til figur 6. *LIA* er sameksistensen av to eller flere ideologier i et sosiopolitisk område (Kroskirty, 2018, s. 134). De to ideologiene uttrykker henholdsvis innadrettede og utadrettede interesser, nasjonalisering kontra internasjonalisering. Mens norsk tradisjonelt følger av nasjonaliseringen, følger engelsk av internasjonaliseringen (merk tilfellet i *Strategi 2030*-utkastet hvor *tverrspråklig samarbeid* inkluderer, men ikke begrenser seg til, engelsk). Men dette ser ut til å endre seg mot slutten av perioden (se 4.3.2).

4.3.2 Intra-ideologiske tendenser 2000–2030

Språkideologi 2000–2030

Språk blir sjelden nevnt i strategiene i perioden 2000–2030, og språkideologien er den minst frekvente ideologien. En interessant forskjell mellom dokumentene er hvordan norsk og engelsk nevnes implisitt og eksplisitt til ulik tid. Dette kan knyttes til det lovpålagte ansvaret som universitets- og høyskolesektoren fikk i 2009 (Universitets- og høyskoleloven, 2009). Engelsk ble nevnt eksplisitt før 2009 og bare implisitt etterpå, mens norsk (språk) aldri ble nevnt før 2009, men både implisitt og eksplisitt etterpå: *engelskspråklig undervisningstilbud* i *Langtidsplan 2000–2004*, *økt språkkompetanse* i *Strategi 2020*, *norsk språk* og *tverrspråklig samarbeid* i *Strategi 2030*-utkastet. Analysen viser at den generiske formen i *Strategi 2020*

egentlig refererer til engelsk. Dette er observert i flere studier (Soler-Carbonell, 2015, s. 264; Saarinen & Nikula, 2012). Den generiske formen i *tverrspråklig samarbeid* i *Strategi 2030*-utkastet inkluderer norsk per definisjon, men vil i praksis kreve et *lingua franca* (ergo engelsk, se 4.2.1). Utviklingen viser hvordan den nasjonale språkpolitikken har påvirket måten språk beskrives på lokalt. Det illustrerer hvordan strategiene virker som *frozen actions*, utsnitt av eksisterende språkideologier på gjeldende tidspunkt (Hult, 2015, s. 222; Norris & Makboon, 2015, s. 2). Påvirkningen av det nasjonale på det lokale viser at språkpolitikk er flerlaget også ved UiO (se *policydokumenter* i 2.3.1).

Utadrettet ideologi og innadrettet ideologi 2000–2030

Den utadrettede og innadrettede ideologien vil granskes samlet. Det kommer av særlig ett felles aspekt ved de to ideologiene som kalles for *internasjonalisering for nasjonalisering* i analysen (en underordnet liten-d diskurs) og som krysser de to ideologiene (se 4.2.3). Det er en spesiell tendens som dukker opp først i *Strategi 2020* og *Strategi 2030*-utkastet. Det går ut på at internasjonalisering (i seg selv) forstås som å kunne oppnå nasjonale målsetninger (se 4.3.1) og nasjonalisering reduseres til internasjonalisering (se 4.2.3). Dette er ikke en underordnet (liten-d) diskurs som opptrer istedenfor de mer ‘tradisjonelle’ diskursene med en klar utadrettet eller innadrettet forankring, men den kommer i tillegg til disse. Analysen viser at engelsk følger av den utadrettede ideologien, mens norsk i de fleste tilfeller følger av den innadrettede ideologien (se 4.2.3). Det som skjer her, er at det i større grad blir en mer flytende overgang mellom de to ideologiene også språklig: engelsk følger i økende grad implisitt også i den innadrettede ideologien (se diskusjonen og eksemplene i 4.2.3). Dette viser at de to ideologiene ikke bare sameksisterer gjennom hele trettiårsperioden (se 4.3.1), men også endrer seg i den siste halvdel av perioden.

Oppadrettet ideologi 2000–2030

Den oppadrettede ideologien dukker opp i *Strategi 2020* og *Strategi 2030*-utkastet. Eksemplene på ideologien har generelt mindre kontekst, men kobles til den utadrettede ideologien. Analysen viser at elementer ved det oppadrettede er tilknyttet det utadrettede. Selv om det kunne tenkes at frekvens kunne indikere retningen (at den oppadrettede ideologien er underordnet den utadrettede siden denne er mer frekvent) så er det ikke nødvendigvis slik. Det ble påpekt i 4.2.4 at forholdet mellom de to kan være gjensidig, men det er heller indikasjoner på at den utadrettede ideologien er underordnet den oppadrettede når hele analysen ses under

ett. Det er flere årsaker til dette. Internasjonalisering er likestilt med kvalitet i hele trettiårsperioden, og en søken etter kvalitet er noe oppadrettet (som nevnt i 4.2.4). At den oppadrettede ideologien ble gjort eksplisitt i *Strategi 2020* vil ikke si at den ikke eksisterte før det. Analysen viser at det utadrettede forstås som noe med en iboende evne til å medbringe fremgang og kvalitet. Det kommer frem flere steder: i diskusjonen av engelsk i 4.2.1, under *Strategi 2020 og Strategi 2030*-utkastet i 4.2.3, generelt i 4.2.4 og naturligvis i 4.2.2. Det vil si at det oppadrettede ikke begrenser seg til den utadrettede ideologien. Et eksempel er når strategien sier at UiO skal være fremst nasjonalt. Dette er noe oppadrettet siden det handler om fremgang. Ikke bare finner man igjen det oppadrettede i de tre andre ideologiene, men den har også virket implisitt siden begynnelsen av trettiårsperioden, for eksempel i uttrykkene for kvalitet i *Langtidsplan 2000–2004*. Det viser at den oppadrettede ideologien var til stede i strategiene også før den ble gjort eksplisitt i *Strategi 2020* og *Strategi 2030*-utkastet.

5 Drøfting

Det overordnede forskningsspørsmålet er: *hvordan reguleres språk i lokale styringsdokumenter ved UiO i perioden 2000–2030, og hvordan motiveres det ideologisk?* Analysen har vist at språk reguleres hovedsakelig implisitt i UiOs sentrale strategier 2000–2030. Språk tas for gitt i strategidokumentene, selv der hvor det følger at et kommunikasjonsmiddel er nødvendig. Språk nevnes sjelden, men engelsk er ofte en implisitt konsekvens. Eksplisitte referanser til norsk (språk) forekommer svært sjelden, og de gangene det blir nevnt skjer det i relasjon til norsk som kulturelt fenomen. Funnene skyldes ingen direkte preferanse for ett språk fremfor et annet, men det hele er implisitt (og trolig underbevisst). Funnene i strategidokumentene drives av fire ideologier: språkideologi, utadrettet ideologi, innadrettet ideologi og oppadrettet ideologi. Funnene besvarer dermed det overordnede forskningsspørsmålet gjennom de to operasjonelle spørsmålene (se 1.1 og 4).

I tråd med metoden vil det overordnede forskningsspørsmålet kobles til den sosiale konteksten (særlig gjennom teoriene om *språk på det globale språklige markedet*, se f.eks. 3.1.4). Hensikten er å forstå hva funnene betyr for språkreguleringen ved UiO og universitets- og høyskolesektoren som helhet. Drøftingen vil sentreres rundt de diakrone elementene som ble belyst i 4.3.2: *sjelden språk, alltid engelsk* (5.2.1), *internasjonalisering for nasjonalisering* (5.2.2) og *fremragende* (5.2.3). Situasjonen i den lokale språkreguleringen ved UiO vil kobles til den nasjonale styringen av sektoren i *språkpolitikk som flerlaget* (5.3). Men aller først vil det diskuteres hva funnene i analysen kan fortelle oss om de andre teoriene anvendt i studien (5.1). Mens teoriene frem til nå har bidratt til å forklare analysen, vil analysen nå bidra til å belyse teoriene. Denne delen vil fungere som en overgang til diskusjonen av de diakrone elementene i 5.2.

5.1 Teoriene i lys av analysen

Studien har tatt utgangspunkt i flere teorier for å belyse hvordan språk reguleres i UiOs strategier 2000–2030. Det har inkludert Johnsons (2013) tilnærming til språkpolitikk, Gees (2015) diskursbegrep (liten-d diskurs og stor-d Diskurs), Irvine og Gals (2000) tre semiotiske prosesser (ikonisering, utvisking og gjentatt produksjon av motsetninger) og ulike teorier om *språk på det globale språklige markedet* (se 3.1).

Johnsons (2013) tilnærming til språkpolitikk er i stand til å fange opp *de facto* språkpolitikk i UiOs sentrale strategidokumenter 2000–2030. Han definerer *a language policy* og ulike typer *language policies* (se 3.1.1). Det siste inkluderer et sett med dikotomier. I dikotomien *top-down/bottom-up policy* er strategidokumentene et eksempel på det første, siden de utarbeides av en myndighet (selv om ulike aktører inkluderes, også ‘grasrota,’ er det et formelt dokument som vedtas av universitetsstyret, se 3.1.1). I dikotomien *overt/covert policy* er dokumentene et eksempel på *covert policy*, siden de er skjult på UiOs makronivå (som samtidig er et mikronivå når man ser på akademia som helhet). Merk at Johnsons definisjon sier “intentionally concealed,” mens denne studien utelot begrepet *intentionally* (se 3.1.1). Funnene indikerer at språkreguleringen i UiOs strategier trolig er uten hensikt. Men merk at *Språkpolitiske retningslinjer for UiO*, et sekundært dokument i studien (som derfor ikke er analysert), er et eksempel på *overt policy*. I dikotomien *implicit/explicit policy* vil noen av strategidokumentene falle under *implicit policy*, siden de skjer: “without or in spite of official policy texts” (Johnson, 2013, s. 9–10). I dikotomien *de jure/de facto policy* er strategiene et eksempel på *de facto policy* da de utarbeides til tross for *de jure policy*. Merk at Johnsons definisjon av *policy* handler om *language policy*.

Johnsons to siste dikotomier er interessante. Selv om det kan sies at dokumentene utarbeides uten eller til tross for offisielle policydokumenter og *de jure policy*, respektivt, finnes det et eksplisitt språkpolitisk dokument ved UiO (siden 2010). Det gjør at strategiene vedtatt før utarbeidelsen av språkpolitikken vil kunne kalles for *implicit* og *de facto policy*. For strategiene vedtatt etter språkpolitikken, er det usikkert. Hvorvidt enkeltspråk (norsk og engelsk) blir nevnt eller ikke kan kobles til UiOs lovpålagte ansvar for norsk fagspråk (siden 2009, se *språkideologi 2000–2030* i 4.3.2). Om dette legges til grunn vil ikke eksemplene på *språkideologi* være tilfelle av *implicit* og *de facto policy*, men de kan heller ikke sies å gå under *explicit* og *de jure policy* (se definisjonene av disse i 3.1.1). I korte trekk kan det sies at det er verdt å ta i betraktning at den faktiske språkpolitikken er mer kompleks enn det dikotomiene kan belyse. Merk at deler av en strategi vil kunne betegnes ved *implicit* og *de facto policy* uten at det trenger å være tilfelle for andre deler av det samme dokumentet. Det gjelder for alle dikotomiene. Dette kan være en illustrasjon av Kroskritis (2018) begrep *language ideological assemblages* (se 4.3.1). Selv om Kroskritt snakker om et fysisk sosiopolitisk område kunne dette indikere at de ulike strategiene (som påvirkes av ulike *skalaer*, se Blommaert (2007)) på en måte opptrer på ulike sosiopolitiske områder. Dette kommer til uttrykk ved at de inneholder ulike ideologier, og det gjør at policydokumenter

forstås som *frozen actions*, utsnitt av eksisterende språkideologier på gjeldende tidspunkt (se 3.1.2).

Gees diskursbegrep som analytisk verktøy gjør det mulig å koble (liten-d) diskursene i teksten til ideologiene (stor-d Diskursene) på en systematisk måte. Ideologiene uttrykker ulike krefter som virker i strategidokumentene. De kan trekkes tilbake til den generelle sosiale konteksten til UiO, et universitet som opererer på ulike *skalaer* (se Blommaert (2007) i 3.1.1):

- A. UiO er et statlig (nasjonalt) eid universitet med forpliktelser overfor nasjonale myndigheter og det norske samfunnet, en konsekvens av at det er statlig finansiert (se SAB-rapporten for en problematisering av dette, Universitetet i Oslo (2014)).
- B. UiO er et internasjonalt orientert universitet siden academia er en internasjonal sektor, men merk at også dette styres av nasjonale føringer (se 5.3).
- C. UiO er et universitet med sikte på kvalitetsøking og et kvalitetssøkende universitet, også i tråd med nasjonale retningslinjer (f.eks. som følge av kvalitetsreformen).
- D. UiO skal være et språkforvaltende universitet (for norsk fagspråk) som følge av universitetets lovpålagte ansvar for norsk fagspråk (selv om dette er fraværende i strategiene 2000–2030).

Nasjonale føringer om internasjonal deltakelse er trolig hovedårsaken til det utadrettede fokuset i strategidokumentene (se bl.a. 2.1, 2.2 og 5.3). Analysen viser at de ulike *skalaene* hvor UiO opptrer (f.eks. nasjonalt og internasjonalt) er knyttet til ulike ideologier (f.eks. innadrettet og utadrettet ideologi). Det gjør at tilstedeværelsen av de ulike *skalaene* som illustreres i strategiene, gir en sameksistens av ulike ideologier; dette er også et eksempel på *language ideological assemblages* (LIA) (Kroskritt, 2018).

Irvine og Gals (2000) begreper om ikonisering, utvisking og gjentatt produksjon av motsetninger er brukt med Gees diskursbegrep. Det er mange tilfeller av ikonisering og utvisking i analysen, mens *gjentatt produksjon av motsetninger* ikke forekommer i datamaterialet. Dette henger sammen med at UiO er et breddeuniversitet (se *Fremstillingen av UiO i utadrettet ideologi (utadrettet Diskurs)*) i 4.2.2). Slik det fremstilles i strategidokumentene har universitetet høye ambisjoner nasjonalt som internasjonalt. Verken *lokasjoner/geografiske retninger* eller språk settes opp mot hverandre i strategiene (se definisjonen av *ikke-språklig referanse* under *kvalitativ innholdsanalyse* i 3.2.2). Irvine og Gals begrepsapparat gjør det mulig å undersøke hvordan ideologiene i datamaterialet kommer til uttrykk.

De ulike teoriene om *språk på det globale språklige markedet* vil drøftes i 5.2 i lys av de diakrone tendensene fremhevet i 4.3.

5.2 Diakrone tendenser og den sosiale konteksten

5.2.1 Sjelden *språk*, alltid *engelsk*

Språk diskuteres sjelden i UiOs strategier i perioden 2000–2030 og i motsetning til engelsk fremstilles ikke norsk som et kommunikasjonsmiddel. Norsk beskrives som et kulturelt fenomen, mens engelsk beskrives som et middel for kommunikasjon med en iboende tiltrekningskraft (se 4.2.1). Dette kan forstås ved hjelp av Duchêne og Hellers (2012, s. 1) begreper *pride* og *profit*, i kombinasjon med Bourdieus (1977, 1986) begrep om lingvistisk kapital. Måten norsk formuleres på i strategiene er i tråd med diskurstypen *pride*: norsk beskrives som en kulturarv. Engelsk blir derimot beskrevet i tråd med *profit*: det fremstilles som å inneha iboende egenskaper til å tiltrekke utenlandske studenter og kvalifisere og tilrettelegge for nasjonale studenter (se *Langtidsplan 2000–2004* i 4.2.1). Engelsk tillegges dermed høyere lingvistisk kapital enn norsk. Det kommer av at språket kan veksles til høyere sosial kapital (i form av prestisje) og økonomisk kapital (i kroner og øre). I det konkrete eksempelet handler det blant annet om å tiltrekke utenlandske studenter. Oppnåelse av en slik målsetting vil gi nasjonal og internasjonal prestisje. UiO vil kunne betraktes som et attraktivt universitet. Samtidig vil det gi mer resultatbasert finansiering gjennom økningen av andelen utenlandske studenter (Kunnskapsdepartementet, 2018). Det gjør at diskursen, illustrert gjennom eksempelet, samtidig blir et uttrykk for *profit*: språk blir beskrevet som et middel for økonomisk vinning (her implisitt) (Duchêne & Heller, 2012, s. 1). Dette er et eksempel på språklig kommodifisering (Heller, 2010). Engelsk blir både et *mål* og *redskap* (se *Språkets rolle i høyere utdanning: lingvistisk marked og globalisert kapitalisme* i 3.1.3).

Norsk fagspråk blir ikke nevnt i strategiene. En årsak til det er at det ikke foreligger konkrete tiltak for hvordan institusjonene skal iverksette språkansvaret for norsk fagspråk. Det gjør til at språkansvaret blir nedprioritert. Den utadrettede ideologien er dominerende i strategidokumentene i perioden 2000–2030, og den har engelsk som utfall. Det finnes også flere tilfeller hvor språkideologien impliserer engelsk (som illustrert i 4.2.1 og 4.3.2). Dette skjer ikke bare lokalt, men finner sted også i den nasjonale styringen (se 5.3). Som en etat underlagt Kunnskapsdepartementet, får universitetet årlige tildelingsbrev om hvordan midlene

over statsbudsjettet skal disponeres. Departementet har konkrete føringer om mer internasjonalisering (se f.eks. tildelingsbrevet for 2020, Kunnskapsdepartementet (2019)). Føringene har engelsk som konsekvens. Selv om institusjonen har et lovfestet ansvar for norsk fagspråk, vil dette (for)bli sekundært så lenge det ikke følger med midler og operasjonelle tiltak for å iverksette det. Dette viser at engelsk tillegges høyere lingvistisk kapital enn norsk også i etatstyringen. Engelsk er bokstavelig talt verdt mer.

Selv om engelsk er en implisitt konsekvens i strategiene, er opplæringen i akademisk engelsk mangelfull. Den blir heller ikke nevnt i strategidokumentene selv om UiO er et universitet med internasjonale ambisjoner. Flere studier viser at det er grunnlag for en dedikert prioritering av akademisk engelsk. Den akademiske engelskkompetansen til nordiske foreleseres holder ikke like høyt nivå som deres nordiske (første)språkkompetanse. Det får negative utfall for undervisningssituasjonen (Kling, 2015, 2016; Tange, 2010; Thøgersen & Airey, 2011). Nordiske studenter har lavere læringsutbytte når undervisningsspråket endres fra nordisk til engelsk, og de strever med engelsk pensum. Det er også observert forskjeller i student-student-interaksjonen når studentene kommuniserer med et felles førstespråk kontra et *lingua franca* (Hellekjær, 2009, 2010a, 2010b; Hellekjær & Hellekjær, 2015). Det tas ofte for gitt at engelskkompetansen i Norge og Norden er høy, og det ser ut til å være den underliggende antagelsen også i strategidokumentene. Likevel viser studiene at den høye engelskkompetansen i dagligtalen ikke kan overføres til akademisk engelskkompetanse. Det er generelt mye mer krevende å lære å mestre et språk på akademisk nivå enn på allment nivå. En teoretisering av dette er Cummins (2008) sine begreper om *Basic Interpersonal Communication Skills* (BICS) og *Cognitive Academic Language Proficiency* (CALP). Språket som tas i bruk i dagligtale er på et lavere nivå enn det som brukes i akademisk sammenheng. Det kan være årsaken til at nordiske studenter strever med engelsk i academia til tross for deres tilsynelatende høye engelskkompetanse.

I UiOs strategier uttrykkes det at universitetet har internasjonale målsettinger. Det er derfor uheldig at språk generelt og engelsk spesielt tas for gitt. Engelsk er et viktig fagspråk, og i takt med universitetets utadrettede utvikling trengs det et godt fagspråk i internasjonal sammenheng. Det vil være gunstig for studenter og ansatte i møte med engelsk-medium-undervisning, kommunikasjon med fagfeller og medstudenter hvor et *lingua franca* er nødvendig. Et eksempel på dette er den europeiske universitetsalliansen *Circle U.* dannet i 2018 hvor UiO er en av aktørene (Circle U., 2019). Informasjonen på nettsiden til *Circle U.*, arrangementer og korrespondanse mellom aktørene i sosiale medier viser at engelsk er

arbeidsspråket. De ulike universitetene befinner seg i både engelskspråklige og ikke-engelskspråklige land. UiOs studenter og ansatte vil stå sterkere nasjonalt og internasjonalt dersom språkkompetanse generelt og engelskkompetanse spesielt gjøres eksplisitt. Det bør starte med en anerkjennelse av at det er behov for styrket akademisk engelskkompetanse blant studenter og ansatte.

5.2.2 Internasjonalisering for nasjonalisering

Internasjonalisering er det viktigste elementet i strategiene ved UiO i hele trettiårsperioden. Det kan illustreres ved den høye frekvensen til den utadrettede ideologien. Analysen viser at det utadrettede er tett koblet til engelsk fagspråk, særlig implisitt. Selv det ikke settes opp mot norsk eksplisitt, er engelsk en følge av det utadrettede fokuset. Det etableres ikke et uttalt motsetningsforhold mellom norsk og engelsk, men utviskingen av de språklige implikasjonene gjør at universitetets ansvar for norsk fagspråk forblir uuttalt. Strategiene handler ikke om språk, men er uttrykk for UiOs fire samfunnsoppdrag: forskning, utdanning, formidling og innovasjon (Universitetet i Oslo, 2015, s. 3). Foruten de få eksemplene i 4.2.1 kommer det frem at språk blir noe annet enn universitetets andre oppgaver, mål og ambisjoner. Språk er skilt ut fra UiOs øvrige drift og virke og identifiseres tydelig bare i universitetets språkpolitiske dokument, *Språkpolitiske retningslinjer for UiO*. I *de facto* språkpolitikk som strategiene finnes det få eksplisitte referanser til språk. Fraværet av eksplisitt, *de facto* språkpolitikk gir implisitt språkregulering.

I de utadrettede ambisjonene som kommer frem av strategiene, blir engelsk et *mål* og *redskap* av høy lingvistisk kapital (se slutten av 3.1.3). Norsk og andre språk har lav kapital i UiOs strategier og i norsk akademia. Det skyldes en rekke faktorer som ble nevnt tidligere (se 3.1.3), deriblant at fremstående tidsskrifter på nivå-II er engelskspråklige mens *artikkelen* er blitt den fremste formen for kunnskapsproduksjon i akademia. De fremste institusjonene internasjonalt befinner seg også i engelskspråklige land. Det kan legges til at strategiene ikke formulerer hva andre språk enn engelsk kan bidra med i norsk akademia. Engelsk tillegges egenskaper som *fremragende* og *fremstående* etter fremragende og fremstående forskere og institusjoner som befinner seg i engelskspråklige land. Selv om ikke alt og alle som befinner seg i disse landene innehar de egenskapene, følger det implisitt flere steder i analysen (påpekt først i 4.2.1, men se også 4.3.2). Det gir en underliggende tolkning av at bruk av engelsk (i seg selv) kan gi UiO de samme egenskapene. Analysen viser at det skyldes ikoniseringen av engelsk og nevnte egenskaper. Det hele bygger på at akademia er et lingvistisk marked.

Språkvalgene er avhengige av hvilken uttelling de kan gi (her) institusjonen. Det trenger ikke å være bevisst. UiO og academia som marked er preget av profitt og internasjonalisering (Hauan, 2009; Moldenæs & Pettersen, 2019). Når det er høyere sosial, økonomisk og kulturell uttelling ved å bruke engelsk, tillegges språket høyere lingvistisk kapital. Dette skjer uavhengig av institusjonens og sektorens lovpålagte ansvar for norsk fagspråk. Det kommer til uttrykk i de lokale strategiene og de nasjonale styringsdokumentene (se 5.3).

Nasjonalisering er også fremtredende i UiOs strategier, illustrert ved den innadrettede ideologien, men i de to siste strategiene reduseres nasjonaliseringen til internasjonalisering. Konkurrerende ideologier eller sameksistensen av ulike ideologier er observert i flere studier, også i studier av policydokumenter (f.eks. Soler-Carbonell et al. (2017) og Saarinen og Taalas (2017), men se flere i 2.3). De konkurrerende ideologiene i nordisk academia bygger særlig på at engelsk er det dominerende *lingua franca* internasjonalt. Hvordan engelsk blir innlemmet i høyere utdanning i Norden er avhengig av språkreguleringen i de ulike landene (Saarinen & Taalas, 2017, s. 604-604,608). For de nordiske landene med nasjonalspråk som brukes kun i Norden, blir det en balansegang mellom det nasjonale og internasjonale forskningssamfunnet og de nasjonale og internasjonale fagspråkene. Saarinen og Taalas (2017) viser at landene har forskjellige tilnærminger, men observerer at internasjonalisering er hovedmotivasjonen for utarbeidelsen av språkpolitikk i Norden. Danmark har en *laissez-faire*-tilnærming og mangler både en språklov og reguleringer om språkbruk i academia. Finland er i motsatt ende med landets språkpolitikk nedfelt i lov og grunnloven. Øvrige land fordeler seg mellom de to ytterpunktene. Norge mangler en språklov (per mai 2020), men høyere institusjonene har hatt et lovpålagt ansvar for norsk fagspråk siden 2009. Island har derimot en språklov, men ingen konkrete føringer om språkbruk i academia. Sverige er som Island. Selv om internasjonaliseringen av nordisk academia er motivasjonen for utarbeidelsen av språkpolitikk, bør ikke den eksplisitte språkreguleringen bli en del av en nasjonalistisk diskurs om språkbevaring.

5.2.3 Fremragende

Som *internasjonalisering for nasjonalisering* dukker den oppadrettede ideologien opp i *Strategi 2020* og *Strategi 2030*-utkastet. Den verdensledende satsingen UiO:Norden er et eksempel på det oppadrettede ved UiO, men Norden blir sjelden nevnt i UiOs strategier. Det blir i analysen sett i sammenheng med Slipersæter og Aksnes' (2008) studie hvor de observerer at viktigheten av Norden i norsk academia har redusert (illustrert ved reduksjonen i

norsk-nordisk samforfatterskap) (se NORDEN under *Strategi 2020* i 4.2.2). Det er interessant at det nordiske er en satsing ved UiO, men sjelden forekommer i strategiene (det vil si *Strategi 2020* og *Strategi 2030*-utkastet siden UiO:Norden ble igangsatt i 2016). Analysen viser at det kan skyldes at strategiene (til en viss grad) behandler det nordiske som mindre internasjonalt enn andre områder utenfor Norges grenser (se diskusjonen rundt figur 6). Det gjør at Norden danner grunnlag for en mer kompleks forståelse av den utadrettede og innadrettede ideologien, hvor det gis rom for at det kan finnes ulike grader av ‘utadrettet- og innadrettethet’ (se NORDEN under *Langtidsplan 2000–2004* i 4.2.2). Når Norden blir betraktet som mindre internasjonalt (implisitt), kan det også bli mindre attraktivt, og det som ikke er attraktivt kan bli nedprioritert, se ambisjonen for *Strategi 2020*: «I 2020 skal Universitetet i Oslo være langt mer synlig, attraktivt og engasjert på *den internasjonale arenaen* enn i dag» (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2010a, s. 5). Når det nordiske forstås som mindre internasjonalt og mindre attraktivt, får det utslag på alt som er nordisk, også språkene. Nordiske språk blir aldri nevnt eksplisitt i UiOs strategier. Som for norsk og andre språk enn engelsk tillegges også de nordiske språkene lav lingvistisk kapital sammenlignet med engelsk. Det implisitte valget av engelsk som fagspråk i UiOs strategier henger sammen med internasjonaliseringen (uttrykt gjennom den utadrettede ideologien). Også den oppadrettede ideologien kobles til internasjonalisering (se 4.2.4).

Diskusjonen i 5.2.1, 5.2.2 og 5.2.3 peker mot internasjonalisering som den største prioriteringen i UiOs strategidokumenter 2000–2030. Men det skjer ikke bare lokalt. Internasjonaliseringen er en nasjonal målsetting som kommer til uttrykk i de nasjonale styringsdokumentene. Gjennom internasjonaliseringen blir UiO og norsk academia mer anglisert, og det gjør at internasjonaliseringen fungerer som implisitt språkpolitikk.

5.3 Språkpolitikk som flerlaget: UiO som utadrettet og statlig finansiert

Analysen av UiOs strategier 2000–2030 bærer preg av en gjennomgående appell til det utadrettede. Det etablerer UiO som et utadrettet universitet. Likevel bør det ikke tas for gitt at et statlig eid og finansiert breddeuniversitet skal ha en uproblematisk utadrettet posisjon. Denne studien har undersøkt språkreguleringen ved UiO, og det er observert at internasjonalisering preger den lokale styringen. Det er ikke et lokalt fenomen, men kan ses i sammenheng med den nasjonale styringen av sektoren. Universitets- og høyskoleloven lyder

slik etter revisjonen i 2005: «Denne lov har som formål å legge til rette for at universiteter og høyskoler a) tilbyr høyere utdanning på *høyt internasjonalt nivå*. b) utfører forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid på *høyt internasjonalt nivå*» (min kursivering) (Universitets- og høyskoleloven, 2005, § 1-1a). Inklusjonen av det internasjonale elementet ble nevnt eksplisitt i forarbeidene til lovendringen, NOU 2003:25, og ble tilføyd gjennom odelstingsproposisjon nr. 79 i 2004 (NOU 2003:25, 2003, kap. 8.2; Utdannings- og forskningsdepartementet, 2004). Det er interessant å observere at internasjonaliseringen fremstilles uten refleksjoner av positive og negative virkninger for sektoren i NOU 2003:25, som inkluderer blant annet et utkast til ny lov:

Lovens formålsbestemmelse vil være retningsgivende for tolkningen av og myndighetsutøvelsen under lovens ulike enkeltbestemmelser. Formålsparagrafen understreker at høy kvalitet på utdanning og forskning skal være lovens formål. Bestemmelsen reflekterer også *den økende internasjonaliseringen innen høyere utdanning*, og understreker at institusjoner som tilbyr høyere utdanning i Norge, *må holde et faglig nivå som er i stand til å møte den internasjonale konkurransen*. (min kursivering) (NOU 2003:25, 2003, s. 176)

Internasjonaliseringen av academia er ikke i seg selv negativ. Men negativ er den manglende problematiseringen rundt hva det vil si i norsk sammenheng, for eksempel hvordan det vil se ut for det nordiske samarbeidet, hvorvidt det vil få konsekvenser for kommunikasjonen (og hvordan man eventuelt bør forberedes på det), og hvilke praktiske følger tilføyelsen (av internasjonalisering i universitets- og høyskoleloven) vil få for landets høyere utdanningsinstitusjoner. Det mangler med andre ord en konsekvensutredning: faglig, språklig og strukturelt. Det siste handler om hvilke følger det kan for institusjonenes og sektorens struktur, for eksempel om det er ønskelig med mer internasjonalt samarbeid, og hvordan det skal prioriteres i forhold til nasjonalt samarbeid. Det burde også blitt drøftet hvordan den ønskede internasjonaliseringen skulle ses i sammenheng med sektorens nasjonale ansvar.

Tilføyelsen av internasjonalisering var ikke den eneste endringen etter 2005, men en annen var sløyfingen av begreper om *et særlig nasjonalt ansvar*. Følgende paragraf fantes i den daværende universitetsloven før 2005 (under overskriften *Institusjonenes virksomhet*): «Universitetene og de vitenskapelige høgskolene har *et særlig nasjonalt ansvar* for grunnforskning og forskerutdanning og for å bygge opp, drive og vedlikeholde forskningsbiblioteker⁴ og museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger. [...]» (min kursivering) (Universitetsloven, 1995, § 2 nr. 7). Etter lovendringen i 2005 har *Institusjonenes virksomhet* blitt paragraf 1-3, og begreper om *et særlig nasjonalt ansvar* (i sin opprinnelige form) er utelatt. Formuleringen er redusert og fordelt mellom ulike

lovbestemmelser. Reduksjonen kommer til uttrykk ved at «et særlig *nasjonalt* ansvar» er endret til «et særlig ansvar» i loven: «Universiteter og høyskoler har *et særlig ansvar* for grunnforskning og forskerutdanning innenfor de områder der de tildeler doktorgrad» (min kursivering) (Universitets- og høyskoleloven, 2005, § 1-4 første ledd). Loven presiserer ikke lenger at alle norske høyere utdanningsinstitusjoner har *et særskilt nasjonalt* ansvar, og formuleringen «et særskilt *nasjonalt* ansvar» gjelder ikke lenger: «[...] for grunnforskning og forskerutdanning [...]» (som i det opprinnelige § 2 nr. 7 før lovendringen i 2005). Ordene *et særskilt nasjonalt ansvar* blir nå brukt om ansvaret til kun fire institusjoner (UiO, UiB, UiT, UiS og NTNU) for forvaltningen av museer, samlinger og utstillinger (Universitets- og høyskoleloven, 2005, § 1-4 andre ledd). Det nærmeste man kommer (nesten) hele den opprinnelige formuleringen i paragraf 2 nr. 7 finnes nå i paragraf 1-4, men nå gjelder det verken *alle* universiteter og høyskoler eller *grunnforskning* og *forskerutdanning*. Det vil si at ansvaret det refereres til (etter 2005) *kan* omfatte en eller flere institusjoner *hvis* departementet skulle pålegge det. Ingen av institusjonene omfattes på generelt grunnlag:

Departementet kan gi enkelte institusjoner et særskilt nasjonalt ansvar for forskning eller undervisning på bestemte fagområder. På samme måte kan departementet gi enkelte institusjoner et særskilt nasjonalt ansvar for å bygge opp, drive og vedlikeholde forskningsbiblioteker, kunnskapsbanker og databaser samt museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger for særskilte fagområder. (min kursivering) (Universitets- og høyskoleloven, 2005, § 1-4 tredje ledd)

Drøftingen av den nasjonale styringen er ment å illustrere at det som ender opp som implisitt språkpolitikk lokalt har grunnlag i implisitt språkpolitikk nasjonalt. Analysen viser at mye tas for gitt i den utadrettede ideologien (og i flere av de andre ideologiene). Det kan kobles til etatstyringen (se 2.1) og illustrerer hvordan skjulte, uoffisielle og implisitte mekanismer kan komme til å regulere språk. Slik fungerer mekanismene som *de facto* språkpolitikk (jf. det andre punktet i Johnsons definisjon av språkpolitikk i entall, se 3.1.1). Dette viser samtidig hvordan styringsdokumenter på ulike nivåer og i ulike kontekster kan bli språkregulerende (jf. det fjerde punktet i Johnsons definisjon av språkpolitikk i entall). UiOs styringsdokumenter 2000–2030 fungerer som implisitt språkpolitikk (jf. Johnsons definisjon av språkpolitikk i flertall under *documentation* i 3.1.1). Dermed ser vi hvordan Johnsons (2013) tilnærming er i stand til å fange opp *de facto* språkpolitikk. Slik kan man undersøke hvordan språk reguleres i norsk *akademia*, hvor språkpolitikk ikke handler om språk.

6 Konklusjon

Studien har undersøkt hvordan språk reguleres i UiOs strategidokumenter i perioden 2000–2030 implisitt og eksplisitt. Gjennom studiens forskningsspørsmål kom det frem at språk hovedsakelig reguleres implisitt i UiOs strategier, og det påvirkes av fire ideologier. Den implisitte språkreguleringen legger til rette for mer anglisering, og engelsk er en uuntendert effekt av språkreguleringen. Den økende bruken av engelsk på bekostning av norsk skyldes blant annet et *ideologisk paradoks*: den sterke tilstedeværelsen av to tilsynelatende motstridende ideologier i strategidokumentene, *utadrettet* og *innadrettet ideologi*, som har ulike språklige utfall. I den første halvdel av trettiårsperioden følger engelsk særlig implisitt av den utadrettede ideologien, mens norsk følger implisitt av den innadrettede ideologien. I den siste halvdel av perioden blir engelsk også en følge av den innadrettede ideologien ved at internasjonaliseringen blir et mål for å oppnå nasjonale målsetninger – det nasjonale reduseres til internasjonalisering. Engelsk blir i økende grad det foretrukne fagspråket i norsk akademia, og det henger blant annet sammen med at engelsk innehar høyere lingvistisk kapital enn norsk. Dette er ikke særegent for UiO eller Norge. Engelsk blir et mål og et redskap for å oppnå internasjonalisering (og goder og fordeler som forbindes med det, f.eks. gjennom nivå-II-publisering). Funnene i den lokale styringen kan ses i sammenheng med den nasjonale, og det illustrerer at språkpolitikk er flerlaget.

Funnene viser effekten av internasjonaliseringen av sektoren, en uproblematisk del av norsk akademia. Utfordringen med internasjonaliseringen er at den verken problematiseres eller utredes, faglig, språklig eller strukturelt. Det gjør at internasjonaliseringen implementeres (i lov, stortingsmeldinger, etc.) uten en utredning av hvilke følger det vil få for institusjonene, sektoren og den nasjonale konteksten. Dette er ikke i UiOs og norsk akademias favør siden internasjonaliseringen hovedsakelig har et angloamerikansk fokus. Uten en utredning av for eksempel de språklige implikasjonene er det ikke rom for å identifisere de kommunikative behovene og iverksette systematiske tiltak, for eksempel formell opplæring i akademiske språk, fortrinnsvis engelsk (men også andre relevante språk). Det tas for gitt at engelskkompetansen ved UiO er tilstrekkelig, men tidligere forskning på språk i nordisk akademia viser at særlig studenter, men også ansatte, vil ha behov for akademisk engelskopplæring. Det henger sammen med at engelsk dagligtale (BICS) ikke er det samme som akademisk engelskkompetanse (CALP).

Gjennom analyse av UiOs strategier i en bred diakron kontekst har studien bidratt til å belyse hvordan språk reguleres ved landets fremste institusjon. Språk blir sjelden nevnt i UiOs strategier, og det som tradisjonelt er kalt for *språkpolitikk* (politikk om språk) har mindre innflytelse enn språkpolitikk som ikke handler om språk (men som regulerer språk implisitt). Dette er viktig med tanke på landets nye nasjonale styringsdokumentene om språk og høyere utdanning. En ny stortingsmelding om språk og landets første språklov ble lagt frem 12. mai 2020, og ny universitets- og høyskolelov er ute på høring (NOU 2020:3). Nevnte NOU (kap. 14.1) har konkrete forslag for å fremme norsk fagspråk (se under), men også et stort og uproblematisert fokus på internasjonalisering som studien viser at impliserer anglisering.

Utvalget foreslår følgende:

- Dagens ordning med en egen lovbestemmelse om ansvar for utvikling og vedlikehold av norsk fagspråk videreføres.
- En rett til å få eksamensoppgavene på den målformen studentene ønsker lovfestes

Den nåværende universitets- og høyskoleloven inneholder en bestemmelse om institusjonenes ansvar for norsk fagspråk, men denne har ikke oppnådd ønsket effekt. Det trengs en mer helhetlig tilnærming til språkspørsmålet hvor det legges til grunn at språk ikke bare er kultur og identitet, men at det er en sentral del av samfunnets infrastruktur⁷ og grunnleggende sett et kommunikasjonsmiddel. Det kunstige skillet mellom (særlig norsk) språk som kultur på den ene siden og kunnskap på den andre gjør at man ikke fanger opp nettopp dette, og det fører til at eksplisitt språkregulering nedprioriteres i akademia.

Veien videre i språkreguleringen i akademia er avhengig av at det ideologiske paradokset utredes, særlig med tanke på de implisitte og eksplisitte mekanismene i den nasjonale styringen som påvirker språkreguleringen. Internasjonaliseringen av sektoren er nødvendig, men det trengs også flere gode kommunikasjonsmidler for å gjennomføre den (i interaksjon, tekst, på nett, etc.). UiO opptre på ulike nivåer, deriblant nasjonalt og internasjonalt. Hver kontekst krever et passende kommunikasjonsmiddel som produseres klart, godt og effektivt. Det vil gjøre at UiO og norsk akademia blir bedre rustet til å gjennomføre sine samfunnsoppdrag. Dersom språk som kommunikasjon ikke blir en *operasjonell* del av de

⁷ Jeg registrerer at dette om infrastruktur er tatt inn i landets nye språkpolitikk som ble lagt frem 12. mai 2020 (Kulturdepartementet, 2020)

generelle styringsdokumentene ved UiO, er det tvilsomt om det noen gang vil få en sentral plass. Det skyldes at strategien er UiOs viktigste styringsdokument.

Denne studien har satt søkelys på lokale styringsdokumenter på ett styringsnivå, UiOs sentrale strategier 2000–2030. I fremtidige studier kan disse sammenlignes med de to øvrige styringsnivåene, fakultets- og instituttnivået. Selv om disse bygger på de sentrale strategiene, kan de videre belyse den flerlagede språkpolitikken ved UiO. Lokale styringsdokumenter kan også studeres i lys av nasjonale styringsdokumenter mer eksplisitt. Dette vil kunne identifisere eventuelle motstridende ideologier i den nasjonale styringen. Sistnevnte vil kreve en studie av større omfang. Til slutt bør det trekkes frem at det kan være nyttig å undersøke hvordan språk reguleres i det stadig endrede universitets- og høyskolelandskapet. Reguleres språk mer eksplisitt ved andre universiteter eller er det (nåværende eller tidligere) høyskoler som ivaretar ansvaret for norsk fagspråk best? Selv om UiO er en foregangsinstitusjon som andre institusjoner følger etter, er det utvilsomt like viktig å granske hva som skjer i resten av norsk akademia. Det er heller ikke gitt at tendensene som finnes ved UiO vil være de samme ved andre institusjoner. Universitets- og høyskolesektoren er mangfoldig, og det kan få utslag på språkreguleringen.

Litteraturliste

Referansstil: APA Style, 7. utgave

- Airey, J. (2009). *Science, language, and literacy. Case studies of learning in Swedish university physics* [Ph.D., Uppsala universitet].
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-9547>
- Airey, J., Lauridsen, K. M., Räsänen, A., Salö, L., & Schwach, V. (2017). The expansion of English-medium instruction in the Nordic countries: Can top-down university language policies encourage bottom-up disciplinary literacy goals? *Higher Education*, 73(4), 561–576. <https://doi.org/10.1007/s10734-015-9950-2>
- Baldauf, R. B. (2010). Methodologies for Policy and Planning. I R. B. Kaplan (Red.), *The Oxford Handbook of Applied Linguistics* (2. utg.). Oxford University Press.
- Barrett, B. D., & Martina, C. A. (2012). Towards a Non-Deterministic Reading of Pierre Bourdieu: Habitus and Educational Change in Urban Schools. *Policy Futures in Education*, 10(3), 249–262. <https://doi.org/10.2304/pfie.2012.10.3.249>
- Björkman, B. (2011). Pragmatic strategies in English as an academic lingua franca: Ways of achieving communicative effectiveness? *Journal of Pragmatics*, 43(4), 950–964.
<https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.07.033>
- Björkman, B. (2014). Language ideology or language practice? An analysis of language policy documents at Swedish universities. *Multilingua*, 33(3–4), 335–363.
<https://doi.org/10.1515/multi-2014-0016>
- Björkman, B. (2015). Attitudes towards English in university language policy documents in Sweden. I A. R. Linn, N. Bermel, & G. Ferguson (Red.), *Attitudes towards English in Europe* (s. 115–138). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9781614515517-007>
- Blommaert, J. (2007). Sociolinguistic scales. *Intercultural Pragmatics*, 4(1), 1–19.
<https://doi.org/10.1515/IP.2007.001>

- Bogen, A. (2012). *Domenetap i høyere utdanning* [MA, Universitetet i Oslo].
<http://urn.nb.no/URN:NBN:no-33338>
- Bolton, K., & Kuteeva, M. (2012). English as an academic language at a Swedish university: Parallel language use and the ‘threat’ of English. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 33(5), 429–447.
<https://doi.org/10.1080/01434632.2012.670241>
- Bourdieu, P. (1977). The economics of linguistic exchanges. *Social Science Information*, 16(6), 645–668. <https://doi.org/10.1177/053901847701600601>
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. I J. G. Richardson (Red.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (s. 241–258). Greenwood.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Polity Press.
- Brock-Utne, B. (2001). The Growth of English for Academic Communication in the Nordic Countries. *International Review of Education*, 47(3–4), 221–233.
<https://doi.org/10.1023/A:1017941523866>
- Brumfit, C. (2004). Language and Higher Education: Two Current Challenges. *Arts and Humanities in Higher Education*, 3(2), 163–173.
<https://doi.org/10.1177/1474022204042685>
- Bukve, T. (2018). Students’ perspectives on English medium instruction: A survey-based study at a Norwegian university. *Nordic Journal of English Studies*, 17(2), 215–242.
<https://doi.org/10.35360/njes.439>
- Chhuon, V. (2015). The Problematization of Cambodian Adolescent Boys in U.S. Schools: Beyond the Model Minority Stereotype of Asian American Youth. I G. Q. Conchas & M. A. Gottfried (Red.), *Inequality, Power and School Success: Case Studies on Racial Disparity and Opportunity in Education* (s. 41–61). Routledge.

- Circle U. (2019, september 12). *European Universities Initiative—Towards a new university alliance*. Circle U. European University Alliance. <https://www.circle-u.eu/news/towards-a-new-university-alliance.html>
- Cummins, J. (2008). BICS and CALP: Empirical and Theoretical Status of the Distinction. I B. V. Street & N. H. Hornberger (Red.), *Bilingual education* (2. utg., Bd. 2, s. 71–83). Springer.
- Duchêne, A., & Heller, M. (2012). *Language in late capitalism: Pride and profit* (Bd. 1). Routledge.
- European Ministers of Higher Education. (1999, juni 19). *The Bologna Declaration of 19 June 1999: Joint declaration of the European Ministers of Education*. EHEA Ministerial Conference Bologna 18-19.06.1999, Bologna.
- Fabricius, A. H., Mortensen, J., & Haberland, H. (2017). The lure of internationalization: Paradoxical discourses of transnational student mobility, linguistic diversity and cross-cultural exchange. *Higher Education*, 73(4), 577–595. <https://doi.org/10.1007/s10734-015-9978-3>
- Familie- og kulturkomiteen. (2008). *Innstilling frå familie- og kulturkomiteen om Mål og meining. Ein heilskapleg norsk språkpolitikk (Innst. S. nr. 184 (2008–2009))*. <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2008-2009/inns-200809-184.pdf>
- Ferguson, C. A. (1959). Diglossia. *WORD*, 15(2), 325–340. <https://doi.org/10.1080/00437956.1959.11659702>
- Financial Times. (2019). Masters in Management 2019. *FT.com Business School Rankings*. <http://rankings.ft.com/businessschoolrankings/global-mba-ranking-2020>

- Fishman, J. A. (1967). Bilingualism With and Without Diglossia; Diglossia With and Without Bilingualism. *Journal of Social Issues*, 23(2), 29–38. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1967.tb00573.x>
- Foskett, N., & Maringe, F. (Red.). (2010). *Globalization and internationalization in higher education: Theoretical, strategic and management perspectives*. Continuum.
- García, O. (2015). Language Policy. I J. D. Wright (Red.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (2. utg., Bd. 13, s. 353–359). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.52008-X>
- Gee, J. P. (1990). *Social linguistics and literacies: Ideology in discourses* (3. utg.). Routledge.
- Gee, J. P. (2011). *An introduction to discourse analysis: Theory and method* (3. utg.). Routledge.
- Gee, J. P. (2015). Discourse, Small d, Big D. I *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction* (s. 1–5). American Cancer Society. <https://doi.org/10.1002/9781118611463.wbielsi016>
- Giles, H., Bourhis, R. Y., & Taylor, D. (1977). Towards a Theory of Language in Ethnic Group Relations. I H. Giles (Red.), *Language, ethnicity, and intergroup relations* (s. 307–348). Academic Press.
- Gregersen, F. (Red.). (2014). *Hvor parallelt: Om parallelspråklighet på Nordens universitet*. Nordisk Ministerråd.
- Gregersen, F. (2018). *More parallel, please! Best practice of parallel language use at Nordic Universities: 11 recommendations*. Nordic Council of Ministers.
- Gunnarson, M. (1926). *International Research Cooperation in the Nordic Countries: A publication from the NORIA-net “The use of bibliometrics in research policy and evaluation activities”*. Nordisk ministerråd.

- Gunnarsson, B.-L. (2000). Swedish Tomorrow – A Product of the Linguistic Dominance of English? *Current Issues In Language and Society*, 7(1), 51–69.
<https://doi.org/10.1080/13520520009615569>
- Haberland, H. (2011). Local languages as the languages of internationalization: Internationalization and language choice. *Ibunka Komyunikeshon Ronshuu/Intercultural Communication Review*, 9, 37–47.
- Harder, P. (2008). *Hvad er parrallellsproglighed?* Center for Internationalisering og Parallellsproglighed (CIP).
https://cip.ku.dk/om_parallellsproglighed/oversigtsartikler_om_parallellsproglighed/hvad_er_parallellsproglighed/
- Hatlevik, I. K. R., & Norgård, J. D. (2001). *Myter og fakta om språk: Pensumlitteratur på grunnnivå i høyere utdanning*. NIFU.
- Hauan, M.-T. (2009). *Universitetet i Oslo som et Entreprenørielt Universitet. Samfunnskontakt og Entreprenøriell Utvikling ved UiO* [MA, Universitetet i Oslo].
<http://urn.nb.no/URN:NBN:no-26132>
- Haugen, E. (1966). Linguistics and language planning. I W. Bright (Red.), *Sociolinguistics: Proceedings of the UCLA sociolinguistics conference* (Bd. 20). Mouton.
- Hauksdóttir, A. (2012). *Dansk som fremmedsprog i en akademisk kontekst* (Bd. 68). Københavns Universitet, Humanistisk Fakultet.
- Hellekjær, G. O. (2009). Academic English reading proficiency at the university level: A Norwegian case study. *Reading in a Foreign Language*, 21(2), 198–222.
- Hellekjær, G. O. (2010a). Language Matters: Assessing lecture comprehension in Norwegian English-medium higher education. *AILA Applied Linguistics Series*, 7, 233–258.
<https://doi.org/10.1075/aals.7.12ole>

- Hellekjær, G. O. (2010b). Lecture Comprehension in English-Medium Higher Education. *HERMES - Journal of Language and Communication in Business*, 23(45), 11–34.
<https://doi.org/10.7146/hjlc.v23i45.97343>
- Hellekjær, G. O., & Fairway, T. (2015). The mismatch between the unmet need for and supply of occupational English skills: An investigation of higher educated government staff in Norway. *Higher Education*, 70(6), 1033–1050.
<https://doi.org/10.1007/s10734-015-9882-x>
- Hellekjær, G. O., & Hellekjær, A.-I. (2015). From tool to target language: Arguing the need to enhance language learning in English-medium instruction courses and programs. I S. Dimova, A. K. Hultgren, & C. Jensen (Red.), *English-Medium Instruction in European Higher Education* (Bd. 3, s. 223–243). De Gruyter.
- Heller, M. (2010). The Commodification of Language. *Annual Review of Anthropology*, 39(1), 101–114. <https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.012809.104951>
- Hellesund, D., & Schei, A. (2019, september 5). Går videre med elitesatsing på Universitetet i Bergen. NTNU skal diskutere ordningen i høst. *Khrono*. <https://khrono.no/elitestudier-honours-honoursprogram/gar-videre-med-elitesatsing-pa-universitetet-i-bergen-ntnu-skal-diskutere-ordningen-i-host/403135>
- Holmen, A. (2016). Dansk som akademisk sprog for nordiske studerende. *Sprog i Norden*, 47, 37–48.
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288.
<https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Hult, F. M. (2007). *Multilingual language policy and English language teaching in Sweden* [Ph.D., University of Pennsylvania].
<https://repository.upenn.edu/dissertations/AAI3260918>

- Hult, F. M. (2012). English as a Transcultural Language in Swedish Policy and Practice. *TESOL Quarterly*, 46(2), 230–257. <https://doi.org/10.1002/tesq.19>
- Hult, F. M. (2015). Making Policy Connections across Scales Using Nexus Analysis. I *Research Methods in Language Policy and Planning* (s. 217–231). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781118340349.ch19>
- Hult, F. M., & Källkvist, M. (2016). Global flows in local language planning: Articulating parallel language use in Swedish university policies. *Current Issues in Language Planning*, 17(1), 56–71. <https://doi.org/10.1080/14664208.2016.1106395>
- Hultgren, A. K. (2013). Lexical borrowing from English into Danish in the Sciences: An empirical investigation of ‘domain loss’: Lexical borrowing from English into Danish in the Sciences. *International Journal of Applied Linguistics*, 23(2), 166–182. <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2012.00324.x>
- Hultgren, A. K. (2014). Whose parallellingualism? Overt and covert ideologies in Danish university language policies. *Multilingua*, 33(1–2), 61–87. <https://doi.org/10.1515/multi-2014-0004>
- Ingvarsdóttir, H., & Arnbjörnsdóttir, B. (2010). Coping with English at Tertiary Level: Instructors’ Views. I *Ráðstefnurit Netlu – Menntakvika 2010*. Menntavísindasvið Háskóla Íslands.
- Irgens, M. (2015, august 27). 10 tiltak for internasjonalisering. *Khrono*. <https://khrono.no/utenlands/10-tiltak-for-internasjonalisering/127510>
- Irvine, J. T., & Gal, S. (2000). Language ideology and linguistic differentiation. I P. V. Kroskrity (Red.), *Regimes of language: Ideologies, politics, and identities* (s. 35–83). School of American Research Press.

- Isaksson, C. (2008, februar 1). Allt fler avhandlingar skrivs på engelska | Universitetsläraren. *Universitetslararen*. <https://universitetslararen.se/2008/02/01/allt-fler-avhandlingar-skrivs-pa-engelska/>
- Iyer, R., Kettle, M., Luke, A., & Mills, K. (2014). Critical applied linguistics. I C. Leung & B. V. Street (Red.), *The Routledge companion to English studies* (s. 317–332). Routledge.
- Jaffe, A. (2016). Indexicality, stance and fields in sociolinguistics. I N. Coupland (Red.), *Sociolinguistics: Theoretical Debates* (s. 86–112). Cambridge University Press.
- Jakobsen, A. S. (2010). *Ellers er det lige ud af landevejen: En interviewundersøgelse af ti underviseres holdninger til og erfaringer med engelsksproget undervisning ved Det Biovidenskabelige Fakultet, KU* (Bd. C2). Museum Tusulanum.
- Jensen, C., Stæhr, L. S., & Thøgersen, J. (2009). Har ældre universitetsundervisere flere problemer med undervisning på engelsk? *Sprogforum*, 46, 20–27.
- Jensen, C., & Thøgersen, J. (2011). Danish University lecturers' attitudes towards English as the medium of instruction. *Ibérica*, 22, 13–34.
- Johnson, D. C. (2013). *Language Policy*. Palgrave Macmillan.
- Johnson, D. C. (2018). Research Methods in Language Policy and Planning. I J. W. Tollefson & M. Pérez-Milans (Red.), *The Oxford Handbook of Language Policy and Planning* (Bd. 1). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190458898.013.2>
- Johnson, D. C., & Stephens, C. (2018). Language Policy and Planning. I A. Phakiti, P. De Costa, L. Plonsky, & S. Starfield (Red.), *The Palgrave Handbook of Applied Linguistics Research Methodology* (s. 811–827). Palgrave Macmillan.
https://doi.org/10.1057/978-1-137-59900-1_37

- Kachru, B. B. (1990). World Englishes and applied linguistics. *World Englishes*, 9(1), 3–20.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-971X.1990.tb00683.x>
- Kaplan, R. B., & Baldauf, R. B. (1997). *Language Planning from Practice to Theory*.
 Multilingual Matters.
- Karlsson, S., & Karlsson, T. S. (2020). Language policy as ‘frozen’ ideology: Exploring the
 administrative function in Swedish higher education. *Current Issues in Language
 Planning*, 21(1), 67–87. <https://doi.org/10.1080/14664208.2019.1593723>
- King, R., Marginson, S., & Naidoo, R. (Red.). (2011). *Handbook on globalization and higher
 education*. Edward Elgar.
- Kling, J. (2015). «You try with a little humor and you just get on with it»: Danish lecturers’
 reflections on English-medium instruction. I S. Dimova, A. K. Hultgren, & C. Jensen
 (Red.), *English-Medium Instruction in European Higher Education* (Bd. 3, s. 201–
 222). De Gruyter.
- Kling, J. (2016). Content Teachers Engaged in English-Medium Instruction in Denmark. I J.
 (Jodi) Crandall & M. Christison (Red.), *Teacher Education and Professional
 Development in TESOL* (1. utg., s. 224–239). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315641263-14>
- Kristoffersen, G., Fretland, J. O., Uri, H., Hoel, T. L., Økland, J. F., Bjørke, K., & Bjerkaas,
 H.-T. (2005). *Norsk i hundre! Norsk som nasjonalspråk i globaliseringens tidsalder:
 Et forslag til strategi*. Språkrådet. [https://www.sprakradet.no/Vi-og-
 vart/Publicasjoner/Norsk_i_hundre_Strategiar/](https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publicasjoner/Norsk_i_hundre_Strategiar/)
- Kroskrity, P. V. (2018). On recognizing persistence in the Indigenous language ideologies of
 multilingualism in two Native American Communities. *Language & Communication*,
 62, 133–144. <https://doi.org/10.1016/j.langcom.2018.04.012>

- Kulturdepartementet. (2008). *Mål og mening—Ein heilskapleg norsk språkpolitikk* (St.meld. nr. 35 2007–2008). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-35-2007-2008-/id519923/>
- Kulturdepartementet. (2016, januar 8). *Kulturvern avdelingen* [Avdeling]. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/nn/dep/kud/org/avdelingar/kulturvern avdelinga/id2469815/>
- Kulturdepartementet. (2020). *Lov om språk (prop. Nr. 108 L 2019–2020)* [Proposisjon til Stortinget]. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-108-l-20192020/id2701451/>
- Kunnskapsdepartementet. (2001). *Gjør din plikt—Krev din rett: Kvalitetsreform av høyere utdanning* (St.meld. nr. 27 2000–2001). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-27-2000-2001-/id194247/>
- Kunnskapsdepartementet. (2009a). *Om lov om endringer i lov 1. April 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (Ot.prp. Nr. 71 2008-2009)* [Odelstingsproposisjon]. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/otprp-71-200809>
- Kunnskapsdepartementet. (2009b). *Internasjonalisering av utdanning* (St.meld. nr. 14 2008–2009). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-14-2008-2009-/id545749/>
- Kunnskapsdepartementet. (2015, mars 27). *Meld. St. 18 (2014-2015). Konsentrasjon for kvalitet—Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren* [Stortingsmelding]. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-2014-2015/id2402377/>
- Kunnskapsdepartementet. (2018, november 7). *Finansiering av universiteter og høyskoler* [Redaksjonellartikkel]. Regjeringen.no; regjeringen.no.

- <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/hoyere-utdanning/finansieringssystemet/id494257/>
- Kunnskapsdepartementet. (2019, desember 18). *Tildelingsbrev 2020 for Universitetet i Oslo (UiO)*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tildelingsbrev-til-universiteter-og-hoyskoler-2020/id2671062/>
- Kuteeva, M. (2014). The parallel language use of Swedish and English: The question of ‘nativeness’ in university policies and practices. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 35(4), 332–344.
<https://doi.org/10.1080/01434632.2013.874432>
- Kuteeva, M., & Airey, J. (2014). Disciplinary differences in the use of English in higher education: Reflections on recent language policy developments. *Higher Education*, 67(5), 533–549. <https://doi.org/10.1007/s10734-013-9660-6>
- Kyvik, S. (2001). Publiseringsevirsomheten ved universiteter og vitenskapelige høyskoler. *NIFU Skriftserie*, 15.
- Larsen, S. (2013). *Re-contextualising academic writing in English: Case studies of international students in Denmark* [Ph.D.]. Københavns Universitet.
- Larsen, S., Daryai-Hansen, P., & Holmen, A. (2016). Flersproget internationalisering på Københavns Universitet og Roskilde Universitet – andre sprog end engelsk. *Sprogforum*, 51–57.
- Laursen, K. Å. (2013). «Det er sprogligt—Selv hvor du ikke legger merke til det»: En empirisk undersøgelse af sproglige og faglige vanskeligheder hos farmaceutstuderende med dansk som andetsprog på Københavns Universitet (Bd. C4). Københavns Universitet, Humanistisk Fakultet.

- Lillis, T., & McKinney, C. (2013). The sociolinguistics of writing in a global context: Objects, lenses, consequences. *Journal of Sociolinguistics*, 17(4), 415–439.
<https://doi.org/10.1111/josl.12046>
- Lindqvist, H., & Toft, M. (2019, oktober 24). Nå er det avgjort: Kommer ikke i mål med Strategi 2030 i år. *UniForum*. <https://www.uniform.uio.no/nyheter/2019/10/kommer-ikke-i-mal-i-ar.html>
- Lindström, J. (2012). Different languages, one mission? Outcomes of language policies in a multilingual university context. *International Journal of the Sociology of Language*, 2012(216), 33–54. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2012-0038>
- Linn, A. R. (2010). Can parallelingualism save Norwegian from extinction? *Multilingua - Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication*, 29(3–4), 289–305.
<https://doi.org/10.1515/mult.2010.014>
- Ljosland, R. (2003). *Engelsk som akademisk språk i Norge: En domenetapsstudie* [MA]. NTNU.
- Ljosland, R. (2005). *Norway's misunderstanding of the Bologna Process: When internationalisation becomes Anglicisation*. Bi- and Multilingual Universities: Challenges and Future Prospects, Helsinki University.
- Ljosland, R. (2007). English in Norwegian academia: A step towards diglossia? *World Englishes*, 26(4), 395–410. <https://doi.org/10.1111/j.1467-971X.2007.00519.x>
- Ljosland, R. (2008). *Lingua franca, prestisjespråk og forestilt fellesskap: Om engelsk som akademisk språk i Norge. Et kasusstudium i bred kontekst* [Ph.D., NTNU].
<http://hdl.handle.net/11250/243691>
- Ljosland, R. (2014). Language planning confronted by everyday communication in the international university: The Norwegian case. *Journal of Multilingual and*

- Multicultural Development*, 35(4), 392–405.
<https://doi.org/10.1080/01434632.2013.874436>
- Ljosland, R. (2015). Policymaking as a multi-layered activity. A case study from the higher education sector in Norway. *Higher Education*, 70(4), 611–627.
<https://doi.org/10.1007/s10734-014-9832-z>
- Mannberg, G.-A. (1986). Engelskan – inkräktare eller befriare? *Språkvård*, 1, 18–22.
- Martin-Jones, M., & Cabral, I. da C. (2018). The Critical Ethnographic Turn in Research on Language Policy and Planning. I J. W. Tollefson & M. Pérez-Milans (Red.), *The Oxford Handbook of Language Policy and Planning* (s. 71–92). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190458898.013.3>
- McEnery, T., & Hardie, A. (2012). *Corpus Linguistics*. Cambridge University Press.
- Moldenæs, T., & Pettersen, H. M. (2019, februar 24). Det norske universitetet: En entreprenøriell organisasjon eller en kulturinstitusjon? *Nordnorsk debatt*.
<https://nordnorskdebatt.no/article/norske-universitetet-en>
- Moring, T., Godenhjelm, S., Haapamäki, S., Lindström, J. K., Östman, J.-O., Saari, M., & Sylvén, J. C. (2013). Language policies in universities and their outcomes: The University of Helsinki in a Northern European context. I A.-C. Berthoud, F. Grin, & G. Lüdi (Red.), *Exploring the Dynamics of Multilingualism: The DYLAN project* (s. 299–322).
- Mortensen, J. (2010). *Epistemic stance marking in the use of English as a lingua franca* [Ph.D.]. Roskilde Universitet.
- Mortensen, J. (2014). Language policy from below: Language choice in student project groups in a multilingual university setting. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 35(4), 425–442. <https://doi.org/10.1080/01434632.2013.874438>

- Mortensen, J., & Haberland, H. (2012). English — the new Latin of academia? Danish universities as a case. *International Journal of the Sociology of Language*, 216, 175–197. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2012-0045>
- Moseley, C. (Red.). (2010). *Atlas of the World's Languages in Danger* (3. utg.). UNESCO Publishing. <http://www.unesco.org/culture/en/endangeredlanguages/atlas>
- NIFU. (2018). *Språk i doktoravhandlinger 2012–2017* [Notat til Språkrådet].
- Nissen, C. F. R. (2015). *En parallelsproglig virkelighed: Et etnografisk studie af sprogbrugsmønstre på to kurser udbudt på engelsk på SCIENCE og SUND, Københavns Universitet* (Bd. C7). Københavns Universitet, Humanistisk Fakultet. [https://research.ku.dk/search/?pure=en/publications/en-parallelsproglig-virkelighed\(49aa0bf1-0013-4aaf-9b2b-c89b120c3a58\).html](https://research.ku.dk/search/?pure=en/publications/en-parallelsproglig-virkelighed(49aa0bf1-0013-4aaf-9b2b-c89b120c3a58).html), <https://forskning.ku.dk/find-en-forsker/>, <https://forskning.ku.dk/find-en-forsker/>
- Norden.org. (u.å.). *Politikkområder*. Nordisk råd og Nordisk ministerråds sekretariat. Hentet 29. januar 2020, fra https://www.norden.org/no/political_areas
- Noregs Mållag. (2019). Engelsk i akademia: Farleg eller fantastisk? *Norsk Tidend*, 3, 12–13.
- Norris, S. (2004). *Analyzing Multimodal Interaction: A Methodological Framework* (1. utg.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203379493>
- Norris, S., & Makboon, B. (2015). Objects, Frozen Actions, and Identity: A Multimodal (Inter)action Analysis. *Multimodal Communication*, 4(1), 43–59. <https://doi.org/10.1515/mc-2015-0007>
- NOU 2003:25. (2003). *Ny lov om universiteter og høyskoler: Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 6. Desember 2002. Avgitt til Utdannings- og forskningsdepartementet 23. September 2003*. Statens Forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.

- NOU 2020:3. (2020). *Ny lov om universiteter og høyskoler: Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 22. Juni 2018. Avgitt til kunnskapsdepartementet 13. Februar 2020*. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon, Teknisk redaksjon.
- Obojska, M. A. (2018). *Stance in offline and online metalinguistic talk among Polish adolescents in Norway* [Ph.D.]. MultiLing - Center for Multilingualism in Society across the Lifespan, University of Oslo.
- Olsen, T. B. (2004). *Doktorgrader i tall 2004*. 20, 2.
- Olssen, M., & Peters, M. A. (2005). Neoliberalism, higher education and the knowledge economy: From the free market to knowledge capitalism. *Journal of Education Policy*, 20(3), 313–345. <https://doi.org/10.1080/02680930500108718>
- Pecorari, D., Shaw, P., Irvine, A., & Malmström, H. (2011). English for Academic Purposes at Swedish universities: Teachers' objectives and practices. *Ibérica*, 22, 55–78.
- Petersen, M., & Shaw, P. (2002). Language and disciplinary differences in a biliterate context. *World Englishes*, 21(3), 357–374. <https://doi.org/10.1111/1467-971X.00255>
- Phillipson, R. (2006). English, a cuckoo in the European higher education nest of languages? *European Journal of English Studies*, 10(1), 13–32. <https://doi.org/10.1080/13825570600590846>
- Preisler, B. (2005). Deconstructing 'the domain of science' as a sociolinguistic entity in EFL societies: The relationship between English and Danish in higher education and research. I B. Preisler, A. Fabricius, H. Haberland, S. Kjærbeck, & K. Risager (Red.), *The Consequences of Mobility: Linguistic and Sociocultural Contact Zones* (s. 238–248). Institut for Sprog og Kultur.
- Preisler, B. (2009). Complementary Languages: The national language and English as working languages in European universities. *Angles on the English-Speaking World*, 9, 10–28.

- Preisler, B., Klitgård, I., & Fabricius, A. (2011). *Language and Learning in the International University: From English Uniformity to Diversity and Hybridity*. Multilingual Matters.
<https://forskning.ruc.dk/en/publications/language-and-learning-in-the-international-university-from-englis>
- Punch, K. F. (2013). *Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches*. SAGE Publications.
- QSR International Pty Ltd. (2018). *NVivo qualitative data analysis software* (Versjon 12) [Computer software].
- Rem, T. (2020, februar 14). *O-SAK 1 Presentasjon av UiO:Norden*. Møte nr. 1/2020 i universitetsstyret, Oslo. <https://www.uniform.uio.no/nyheter/2020/02/i-dag-vedtar-universitetsstyret-strategi-2030---fy.html>
- Ricento, T. (2018). Globalization, Language Policy, and the Role of English. I J. W. Tollefson & M. Pérez-Milans (Red.), *The Oxford Handbook of Language Policy and Planning* (Bd. 1). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190458898.013.17>
- Rindal, U., & Piercy, C. (2013). Being ‘neutral’? English pronunciation among Norwegian learners: Being ‘neutral’? English pronunciation among Norwegian learners. *World Englishes*, 32(2), 211–229. <https://doi.org/10.1111/weng.12020>
- Risager, K. (2012). Language hierarchies at the international university. *International Journal of the Sociology of Language*, 216, 111–130. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2012-0042>
- Rumsey, A. (1990). Wording, Meaning, and Linguistic Ideology. *American Anthropologist*, 92(2), 346–361. <https://doi.org/10.1525/aa.1990.92.2.02a00060>
- Røyneland, U. (2005). *Dialektnivellering, ungdom og identitet: Ein Komparativ studie av språkleg variasjon og endring I to tilgrensande dialektområde, Røros og Tynset* [Ph.D.]. Universitetet i Oslo.

- Røyneland, U., Lohndal, T., Sandvik, H., Harsvik, W., Sollid, H., Rana, S., & Soldal, H. A. (2018). *Språk i Norge – kultur og infrastruktur*. Språkrådet. <https://sprakinorge.no/>
- Schwach, V. (2007, november 15). *Bruk av engelsk i forskning og høgare utdanning. Presentasjon av ei undersøkning* [NIFU STEP].
- Schwach, V. (2009). *Masterprogrammer på engelsk i Norge. I bredde og nisjer* (Rapport Nr. 36). NIFU STEP. <http://hdl.handle.net/11250/279930>
- Schwach, V., & Dalseng, C. F. (2011). *Språk i pensumlitteratur. Bruk av norsk og engelsk i første år på grunnnivå i høyere utdanning: Fysikk, historie, informatikk, sosiologi og sykepleie* (Rapport Nr. 9). NIFU. <http://hdl.handle.net/11250/281567>
- Schwach, V., & Elken, M. (2018). *Å snakke fag på et språk andre forstår: Norsk fagspråk i høyere utdanning og arbeidsliv* (Rapport Nr. 20). NIFU. <http://hdl.handle.net/11250/2507474>
- Schwach, V., & Mæsel, E. S. (2013). *Pensum i høyere utdanning—Hvilke læremidler brukes? Kartlegging av praksis i utvalgte fag*. (Rapport Nr. 29). NIFU. <http://hdl.handle.net/11250/280447>
- Scott, P. (2011). The university as a global institution. I R. King, S. Marginson, & R. Naidoo (Red.), *Handbook on Globalization and Higher Education* (s. 59–75). Edward Elgar.
- Siiner, M. (2010). Hangovers of globalization: A case study of laissez-faire language policy in Denmark. *Language Problems and Language Planning*, 34(1), 43–62. <https://doi.org/10.1075/lplp.34.1.03sii>
- Silverstein, M. (1979). Language Structure and Linguistic Ideology. I P. Clyne, W. F. Hanks, & C. L. Hofbauer (Red.), *The Elements: A Parasession on Linguistic Units and Levels* (79-53852; s. 193–247). Chicago Linguistic Society. <https://www.scribd.com/doc/36490746/Silverstein-Language-Structure-and-Linguistic-Ideology>

- Sivertsen, G. (2011, oktober 7). *Publiseringsmønsteret i forskningen ved universiteter og høyskoler* [Presentasjon]. Språk – læringskvalitet – formidling, Oslo.
- Skretting, K., & Ottosen, A. L. (2020, januar 9). Vi mener fortsatt vi oppfyller kravene som stilles for å bli universitet. *Khrono*. <https://khrono.no/vi-mener-fortsatt-vi-oppfyller-kravene-som-stilles-for-a-bli-universitet/433459>
- Slipersæter, S., & Aksnes, D. W. (2008). The Many Ways of Internationalisation: Patterns of R&D Funding and Collaboration. I Å. Gornitzka & L. Langfeldt (Red.), *Borderless Knowledge: Understanding the “New” Internationalisation of Research and Higher Education in Norway* (Bd. 22, s. 13–36). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-8283-2_1
- Soler, J., Björkman, B., & Kuteeva, M. (2018). University language policies in Estonia and Sweden: Exploring the interplay between English and national languages in higher education. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 39(1), 29–43. <https://doi.org/10.1080/01434632.2017.1307844>
- Soler, J., & Gallego-Balsà, L. (2019). *The Sociolinguistics of Higher Education: Language Policy and Internationalisation in Catalonia*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-16677-9>
- Soler-Carbonell, J. (2015). Language policy in Estonian Higher Education: Internationalisation and the tension over English. I A. R. Linn, N. Bermel, & G. Ferguson (Red.), *English in Europe English-Medium Instruction in European Higher Education* (Bd. 3). De Gruyter.
- Soler-Carbonell, J., Saarinen, T., & Kibbermann, K. (2017). Multilayered perspectives on language policy in higher education: Finland, Estonia, and Latvia in comparison. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 38(4), 301–314. <https://doi.org/10.1080/01434632.2016.1198356>

- Soren, J. K. (2013). *Teacher Identity in English-Medium Instruction: Teacher Cognitions from a Danish Tertiary Education Context* [Ph.D., University of Copenhagen, Faculty of Humanities]. <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-00863816>
- Spolsky, B. (2004). *Language Policy*. Cambridge University Press.
- Sriwimon, L., & Zilli, P. J. (2017). Applying Critical Discourse Analysis as a conceptual framework for investigating gender stereotypes in political media discourse. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(2), 136–142. <https://doi.org/10.1016/j.kjss.2016.04.004>
- Sunde, A. M. (2016). “Inspect kniven i inventoryen min.” Språklig praksis i et nytt domene. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 34(2), 133–160.
- Svendsen, B. A. (2014). En språkideologisk forhandling om sosial identitet. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 14(1), 33–62.
- Svendsen, N. V. (2019, desember 11). Engelsk i akademia: Møter få eller ingen krav om å lære norsk. *Khrono*. <https://khrono.no/engelsk-i-akademia-moter-fa-eller-ingen-krav-om-a-laere-norsk/426750>
- Söderlundh, H. (2010). *Internationella universitet – lokala språkval: Om bruket av talad svenska i engelskspråkiga kursmiljöer* [Ph.D., Uppsala universitet]. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-131861>
- Söderlundh, H. (2012). Global policies and local norms: Sociolinguistic awareness and language choice at an international university. *International Journal of the Sociology of Language*, 216. <https://doi.org/10.1515/ijsl-2012-0041>
- Saarinen, T. (2012). Internationalization and the invisible language? Historical phases and current policies in Finnish higher education. I S. Ahola & D. M. Hoffman, *Higher education research in Finland: Emerging structures and contemporary issues* (s. 235–248). Jyväskylän yliopisto.

- Saarinen, T. (2014). Language ideologies in Finnish higher education in the national and international context: A historical and contemporary outlook. I A. K. Hultgren, F. Gregersen, & J. Thøgersen (Red.), *Studies in World Language Problems* (Bd. 5, s. 127–146). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/wlp.5.06saa>
- Saarinen, T. (2017). Policy is what happens while you're busy doing something else: Introduction to special issue on "language" indexing higher education policy. *Higher Education*, 73(4), 553–560. <https://doi.org/10.1007/s10734-016-0002-3>
- Saarinen, T., & Nikula, T. (2012). Implicit Policy, Invisible Language: Policies and Practices of International Degree Programmes in Finnish Higher Education. I A. Doiz, D. Lasagabaster, & J. M. Sierra (Red.), *English-Medium Instruction at Universities* (s. 131–150). Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781847698162-011>
- Saarinen, T., & Taalas, P. (2017). Nordic language policies for higher education and their multi-layered motivations. *Higher Education*, 73(4), 597–612. <https://doi.org/10.1007/s10734-015-9981-8>
- Tange, H. (2010). Caught in the Tower of Babel: University lecturers' experiences with internationalisation. *Language and Intercultural Communication*, 10(2), 137–149. <https://doi.org/10.1080/14708470903342138>
- The four Ministers in charge for France, Germany, Italy and the United Kingdom. (1998, mai 25). *Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European higher education system*. Ministerial conference, Sorbonne; Paris. <http://www.ehea.info/cid100203/sorbonne-declaration-1998.html>
- Theodorson, G. A., & Theodorson, A. G. (1969). *A modern dictionary of sociology*. Crowell.
- Thingnes, J. S. (2015). *Skriftmangfold på norsk: Språkforvaltning, normbrot og språkhaldningar* [MA]. Universitetet i Oslo.

- Thøgersen, J., & Airey, J. (2011). Lecturing undergraduate science in Danish and in English: A comparison of speaking rate and rhetorical style. *English for Specific Purposes*, 30(3), 209–221. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2011.01.002>
- Tislevoll, J. R. (2001). *Domenetap i Norge: Utredning for nordisk ministerråd*. Nordisk ministerråd.
[http://siu.no/vev.nsf/029fd74955b3675ec1256db30029ddd6/7b367fc353748c94c1256bca002a135e/\\$FILE/ATTG7XIM/Utreddningen.doc](http://siu.no/vev.nsf/029fd74955b3675ec1256db30029ddd6/7b367fc353748c94c1256bca002a135e/$FILE/ATTG7XIM/Utreddningen.doc)
- Toft, M. (2020, februar 14). I dag vedtar universitetsstyret Strategi 2030—Følg med på direkten. *UniForum*. <https://www.uniform.uio.no/nyheter/2020/02/i-dag-vedtar-universitetsstyret-strategi-2030---fy.html>
- Tollefson, J. W. (1991). *Planning language, planning inequality: Language policy in the community*. Longman.
- Trædal, T., Larsen, H., & Arnesen, M. (2020, januar 8). Tommel ned for Høgskolen i Innlandets universitetssøknad. *Khrono*. <https://khrono.no/tommel-ned-for-hogskolen-i-innlandets-universitetssoknad/432700>
- Universitetet i Oslo. (2000). *Langtidsplan 2000–2004*. Universitetet i Oslo.
- Universitetet i Oslo. (2005). *Strategisk plan 2005–2009*. Universitetet i Oslo.
- Universitetet i Oslo. (2010a). *Strategi 2020*. Universitetet i Oslo.
- Universitetet i Oslo. (2010b). *Språkpolitiske retningslinjer for UiO*. Universitetet i Oslo.
- Universitetet i Oslo. (2012). *Globalt ansvar – globalt nærvær: UiOs Handlingsplan for internasjonalisering 2012–2014*. Universitetet i Oslo.
- Universitetet i Oslo. (2014). *Build a Ladder to the Stars: Report from the University of Oslo's Strategic Advisory Board 2012–14*. Universitetet i Oslo.
- Universitetet i Oslo. (2015). *Kommunikasjonsstrategi for UiO*. Universitetet i Oslo.

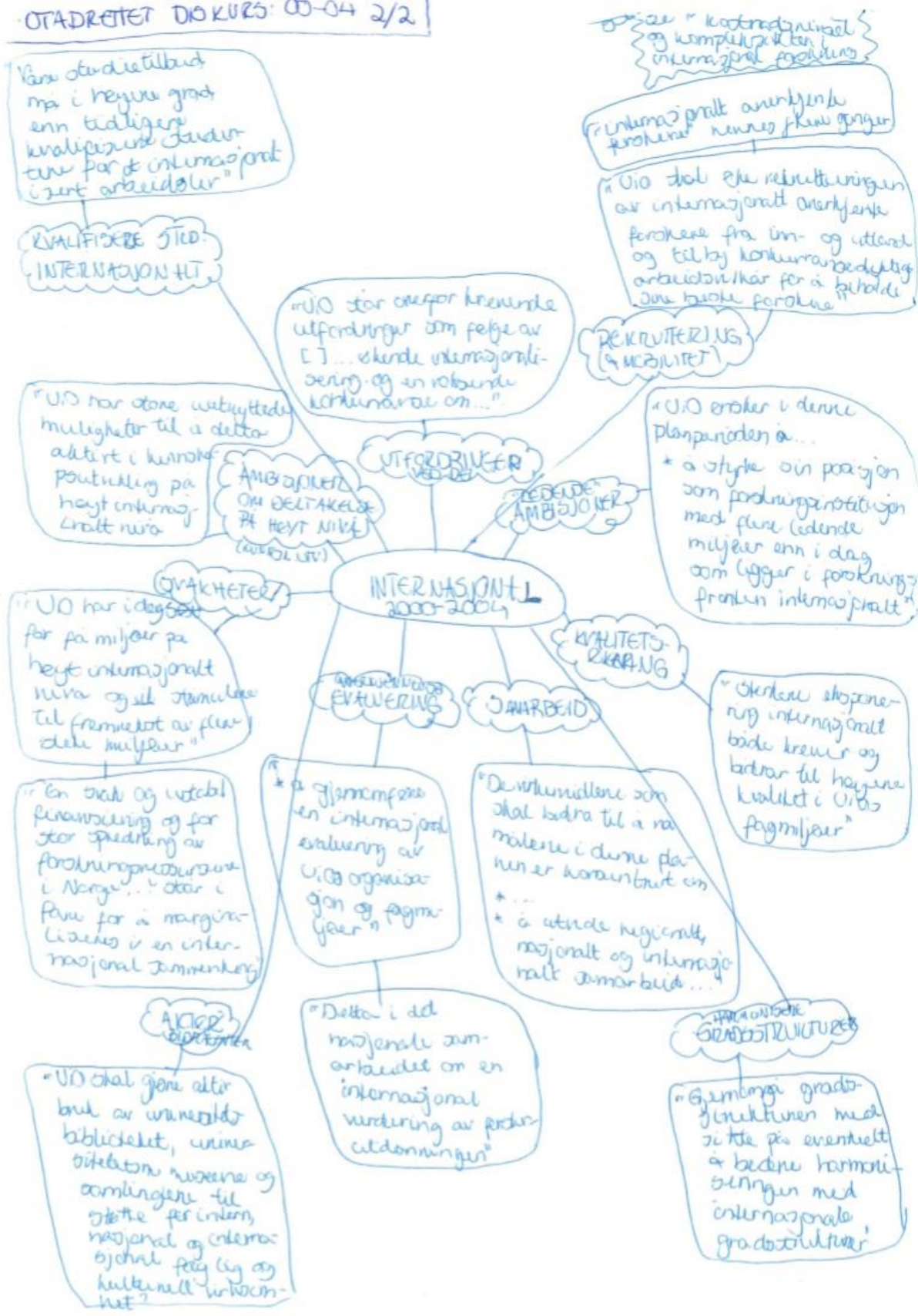
- Universitetet i Oslo. (2017). *Trinn for trinn: Strategic Advisory Board (SAB): Strategiske tiltak og prioriterte utviklingsprosesser ved UiO (2009–2017)*. Universitetet i Oslo.
- Universitetet i Oslo. (2019). *Høringsutkast til UiOs strategi 2030*. <https://www.uio.no/foransatte/arbeidsstotte/prosjekter/strategi/strategi2030/>
- Universitetet i Oslo. (2020). *Strategi 2030*. <https://www.uio.no/om/strategi/strategi-2030/strategi-2030.pdf>
- Universitets- og høyskoleloven. (2005). *Lov om universiteter og høyskoler (LOV-2005-04-01-15)*. <https://lovdata.no/lov/2005-04-01-15>
- Universitets- og høyskoleloven. (2009). *Lov om universiteter og høyskoler (LOV-2009-06-19-96)*. <https://lovdata.no/LTI/lov/2009-06-19-96>
- Universitetsloven. (1995). *Lov om universiteter og høyskoler (LOV-1995-05-12-22)*. <https://lovdata.no/pro/lov/1995-05-12-22>
- University of Oslo. (2018, september 21). *Admission to a bachelor program.pdf*. <https://www.uio.no/english/studies/admission/bachelor-programmes.html>
- Utdannings- og forskningsdepartementet. (2004). *Om lov om universiteter og høyskoler (Ot.prp.nr.79 2003-2004) (s. 78) [Odelstingsproposisjon]*. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/otprp-79-200304>
- Utenriksdepartementet. (2009, desember 9). *Det europeiske forskningsområdet under Lisboa-traktaten*. regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/det-europeiske-forskningsområdet-under-l/id692816/>
- van Dijk, T. A. (1995). Aims of Critical Discourse Analysis. *Japanese Discourse*, 1, 17–27.
- van Dijk, T. A. (2001). Multidisciplinary CDA: A Plea for Diversity. I R. Wodak & M. Meyer (Red.), *Methods of Critical Discourse Analysis* (s. 95–120). SAGE. <https://doi.org/10.4135/9780857028020>

- Vingaard Johansen, U., Knudsen, F. B., Engelbrecht Kristoffersen, C., Stellfeld Rasmussen, J., Saaby Steffen, E., & Sund, K. J. (2017). Political discourse on higher education in Denmark: From enlightened citizen to homo economicus. *Studies in Higher Education, 42*(2), 264–277. <https://doi.org/10.1080/03075079.2015.1045477>
- Westbrook, P. N., & Henriksen, B. (2011). Bridging the Linguistic and Affective Gaps: The Impact of a Short, Tailor-made Language Course on a Danish University Lecturer's Ability to Lecture with Confidence in English. I *Policies, Principles, Practices: New directions in foreign language education in the era of educational globalization* (1. utg., s. 188–212). Cambridge Scholars Press.
- Woolard, K. A. (1992). Language ideology: Issues and approaches. *Pragmatics, 2*(3), 235–249. <https://doi.org/10.1075/prag.2.3.01woo>
- Woolard, K. A., & Schieffelin, B. B. (1994). Language Ideology. *Annual Review of Anthropology, 23*, 55–82.
- Yang, Y. (2014). Bourdieu, Practice and Change: Beyond the criticism of determinism. *Educational Philosophy and Theory, 46*(14), 1522–1540. <https://doi.org/10.1080/00131857.2013.839375>
- Östlund, K., & Örneholm, U. (2000). Avhandlingsspråk vid Uppsala Universitet 1600-1855. *Lychnos, 2000*, 180–182.
- Östman, J.-O. I. (2015). Language use in academia in the Nordic countries – with special reference to Finland. I G. Stickel & C. Robustelli (Red.), *Language Use in Unversity Teaching and Research: Contributions to the Annual Conference 2014 of EFNIL in Florence* (Bd. 109, s. 85–98). Peter Lang.

Vedlegg 1

UTADRETTET DIKURS: 00-04 1/2

Vedlegg 2

Referansen til norsk språk består etter vedtaket av *Strategi 2030* 14. februar 2020, men har noen tillegg og endrede formuleringer etter strategivedtaket (se de kursiverte delene under):

Strategi 2030-utkastet: UiO er en ledende kulturforvalter i Norge og har et særlig ansvar for fornying og formidling av kunnskap om det norske samfunnet, norsk språk, historie og natur. (Universitetet i Oslo, 2019, s. 3)

Strategi 2030: *Universitetet forvalter viktige deler av vår nasjonale hukommelse og har et særlig ansvar for fornying og formidling av kunnskap om det norske samfunnet og om norsk språk, historie og natur. UiO skal være en bevisst kulturbærer og kulturforvalter i skjæringspunktet mellom tradisjon og fornyelse.* (min kursivering) (Universitetet i Oslo, 2020, s. 2)

Merk hvordan det dannes et (enda sterkere) ikonisk forhold mellom *språk* og *kultur* eller *språk som kultur* etter vedtaket: «ledende kulturforvalter i Norge» har blitt til: «Universitetet forvalter viktige deler av vår *nasjonale hukommelse*.» *Nasjonal hukommelse* blir ikke definert, men i lys av konteksten kan det forstås som synonymt med kultur (jf. de ulike uttrykkene av kultur som følger, blant annet historie). Dette styrkes av tillegget i den siste setningen om å være en: «[] bevisst *kulturbærer og kulturforvalter i skjæringspunktet mellom tradisjon og fornyelse*.» Hva det refereres til med den siste delen, er uvisst, for hvilken del av kulturen betraktes som henholdsvis *tradisjon og fornyelse*? Hvordan kan man være i skjæringspunktet mellom disse? Dette er åpne spørsmål for å belyse at (de store) ordene har en sterk signaleffekt, men formuleres på en måte som gjør det vanskelig å fastslå betydningen (se diskusjonen om ambisjoner kontra handling i analysen av LOKAL i *Strategisk plan 2005–2009* i 4.2.3). Strategidokumenter er en sjanger i seg selv som typisk inneholder store ord og ambisjoner, men alt som er spesielt kan ikke tillegges sjangeren alene. Sitatet over er et eksempel.